

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Γενική Δ/ση Περιβαλλοντικής Πολιτικής
Διεύθυνση Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας
Τμήμα Προστατευόμενων Περιοχών

Έργο

Εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών, Σύνταξη Προεδρικών Διαταγμάτων Προστασίας και Σχεδίων Διαχείρισης για τις Περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (Έργο ΕΠΜ)

Μελέτη 3

Εκπόνηση ΕΠΜ και ΣΔ για τις περιοχές Natura 2000 Δυτικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας, Γρεβενών) και Κεντρικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας)

ΕΠΜ 2ης Ομάδας Περιοχών NATURA

Τεύχος Μελέτης ΜΒ

Κεφάλαιο 3

GR1210002 (ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ), GR1250001 (ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ),
GR1250002 (ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ), GR1250003 (ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ), GR1320002
(ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ), GR1340006 (ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ
ΒΙΤΣΙ)

Ανάδοχος:

Μαυροματαίων 15, Αθήνα 10434
Τ: 2108843267 E: fra@otenet.gr

Σύμβουλοι - Μελετητές
Ανάπτυξης & Υποδομών

Πλ. Ιπποδρομίου 7, Θεσσαλονίκη 54621
Τ: 2310250601 E: yetos@otenet.gr

Έκδοση 2η, 10/10/2025

Το παρόν εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Μελέτης 3 «Εκπόνηση ΕΠΜ και ΣΔ για τις περιοχές Natura 2000 Δυτικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας, Γρεβενών) και Κεντρικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας)», με Αναθέτουσα Αρχή το Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας (ΥΠΕΝ), και Διευθύνουσα Υπηρεσία το Τμήμα Προστατευόμενων Περιοχών της Διεύθυνσης Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας

Το έργο είναι ενταγμένο στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014-2020 (ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ)” και συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΕΤΠΑ).

Η πλήρης αναφορά στο παρόν κείμενο είναι:

Μπούσμπουρας Δ., Μ. Βραχνάκης, Σ. Μπουρδάκης, Λ. Γεωργιάδης, Π. Τσιτούρα, Ι. Καζόγλου, Λ. Σιδηρόπουλος, Ε. Navarrete, Η. Στραχίνης, Ο. Πετρίκη, Κ. Βιδάκης, Λ. Κώτσιος, Γ. Ρακκάς, Α. Σπυρίδης, Β. Κουτάλου 2025. "Μελέτη 3 Εκπόνηση ΕΠΜ και ΣΔ για τις περιοχές Natura 2000 Δυτικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας, Γρεβενών) και Κεντρικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας)". Τεύχος Μελέτης ΜΒ: Κεφάλαιο 3 - Περιγραφή Προστατευτέου Αντικειμένου για τις περιοχές GR1210002 (ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ), GR1250001 (ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ), GR1250002 (ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ), GR1250003 (ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ), GR1320002 (ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ), GR1340006 (ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ). Ανάδοχος: Plas Α.Ε. - ΥΕΤΟΣ Α.Ε., Φορέας Ανάθεσης: ΥΠΕΝ/ Γενική Δ/νση Περιβαλλοντικής Πολιτικής/ Διεύθυνση Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας/ Τμήμα Προστατευόμενων Περιοχών, Αθήνα, 63 σελ.

This document may be cited as follows:

Bousbouras D., M. Vrachnakis, S. Bourdakis, L. Georgiadis, P. Tsitoura, I. Kazoglou, L. Sidiropoulos, E. Navarrete, H. Strachinis, O. Petriki, K. Vidakis, L. Kotsios, G. Rakkas, A. Spiridis, V. Koutalou 2025. "Study 3 Preparation of Special Environmental Studies and Management Plans for the NATURA 2000 sites of Western Macedonia (part: Regional Authorities of Kozani, Kastoria, Florina, Grevena) and Central Macedonia (part: Regional Authorities of Pella, Imathia, Pieria)". Study Volume MB: Overall Assessment & Synthesis of Information for sites GR1210002 (STENA ALIAKMONA), GR1250001 (OROS OLYMPOS), GR1250002 (PIERIA ORI), GR1250003 (OROS TITAROS), GR1320002 (KORYFES OROUS GRAMMOS), GR1340006 (OROS VERNON - KORYFI VITSI). Consultant: PLAS S.A. & YETOS S.A. Contracting Authority: Ministry of Energy and Environment/ General Directorate of Environmental Policy/ Directorate of Biodiversity and Natural Environment Management/ Department of Protected Areas, Athens, 63 p.

Μελέτη 3 "Εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) και Σχεδίων Διαχείρισης (ΣΔ) για τις περιοχές Natura 2000 Δυτικής Μακεδονίας (μέρους: Περ. Ενότητες Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας) και Κεντρικής Μακεδονίας (μέρους: Περ. Ενότητες Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας)"

ΕΠΜ 2ης Ομάδας Περιοχών NATURA Τεύχος Μελέτης ΜΒ

Κεφάλαιο 3: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

GR1210002 (ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ)
GR1250001 (ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ)
GR1250002 (ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ)
GR1250003 (ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ)
GR1320002 (ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ)
GR1340006 (ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ)

Ανάδοχος:

PLAS I. ΚΑΡΑΝΙΚΑΣ - Α. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗΣ & ΣΥΝ/ΤΕΣ Α.Ε.
ΥΕΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ & ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Αριθμός Πρωτοκόλλου Ανάδοχου:		
Ηλεκτρονική Υπογραφή -Για τη σύμπραξη-		
Αντώνιος Φραντζεσκάκης, Νόμιμος εκπρόσωπος		
Υπεύθυνος Σύνταξης	Υπεύθυνος Ελέγχου	Υπεύθυνος Έγκρισης
Δημήτρης Μπούσμπουρας	Δημήτρης Μπούσμπουρας	Μασίκα Κωνσταντίνα Αμαλία Μητσόπουλος Ιωάννης Δρακουλάκος Ιωάννης
Κωδικός παραδοτέου	Παρατηρήσεις	Ημερομηνία:
		10-10-2025

ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Όνομα	Ειδικότητα	Αντικείμενο
Μπούσμπουρας Δημήτρης	Βιολόγος	Συντονιστής Μελέτης
Βραχνάκης Μιχάλης	Δασολόγος, Ph.D.	Ειδικός επιστήμονας ΠΕ, με αποδεδειγμένη εμπειρία στη χλωρίδα / τύπους οικοτόπων
Μπουρδάκης Στρατής	Δασολόγος	Ειδικός επιστήμονας ΠΕ, με αποδεδειγμένη εμπειρία στην ορνιθοπανίδα
Γεωργιάδης Λάζαρος	Βιολόγος	Ειδικός επιστήμονας ΠΕ, με αποδεδειγμένη εμπειρία στην πανίδα (πλην ορνιθοπανίδας)
Τσιπούρα Παρασκευή	Δασολόγος - Περιβαλλοντολόγος, MSc.	Ειδικός επιστήμονας ΠΕ, με αποδεδειγμένη εμπειρία στη χλωρίδα / τύπους οικοτόπων
Καζόγλου Ιωάννης	Γεωπόνος, Ph.D.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (χλωρίδα / τύποι οικοτόπων)
Σιδηρόπουλος Λαυρέντης	Οικολόγος, M.Res.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (ορνιθοπανίδα)
Navarrete Barranco Elisabeth	Βιολόγος, Περιβαλλοντολόγος M.Sc.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (ορνιθοπανίδα)
Στραχίνης Ηλίας	Βιολόγος	Μέλος Ομάδας Μελέτης (αμφίβια / ερπετά)
Πετρική Όλγα	Δασολόγος, Ph.D. Ιχθυολόγος	Μέλος Ομάδας Μελέτης (ιχθυοπανίδα)
Λάζαρος Παμπέρης	Εντομολόγος	Συνεργάτης για την καταγραφή των λεπιδόπτερων
Σπυρίδης Άνθιμος	Αγρονόμος Τοπογράφος Μηχανικός, M.Sc., Ph.D.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (υδρολογία / γεωλογία / ποιότητα νερών/ υποδομές)
Βιδάκης Κώστας	Δασοπόνος, M.Sc.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (χλωρίδα/ τύποι οικοτόπων)
Λάζαρος Κώστας	Δασολόγος, M.Sc.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (δάση)
Κουτάλου Βασιλική	Γεωλόγος, M.Sc.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (υδρολογία / γεωλογία / ποιότητα νερών/ υποδομές/ Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών - GIS)
Ρακκάς Γεώργιος	Κοινωνιολόγος, Ph.D.	Μέλος Ομάδας Μελέτης (χωροταξία / οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα)
Σπυρίδης Ιορδάνης	Ειδικός GIS	Μέλος Ομάδας Μελέτης (Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών - GIS)

Εκπόνηση ΕΠΜ και ΣΔ για τις περιοχές Natura 2000 Δυτικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας, Γρεβενών) και Κεντρικής Μακεδονίας (μέρους: Περιφερειακές Ενότητες Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας)
Τεύχος ΜΑ Παραδοτέα **TB1** & **TB2** Περιοχές GR1210002, GR1250001, GR1250002, GR1250003, GR1320002, GR1340006

Ταμτάκου Σοφία	Ειδικός GIS	Μέλος Ομάδας Μελέτης (Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών - GIS)
----------------	-------------	--

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κεφάλαιο 3. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	1
3.1 Αξιολόγηση του φυσικού περιβάλλοντος	1
3.1.1 Καθορισμός προτεραιοτήτων διαχείρισης	1
ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ: ΕΖΔ GR1210002	4
ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1250001	6
ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ: ΕΖΔ GR1250002	11
ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ: ΕΖΔ GR1250003	13
ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002	15
ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ: ΕΖΔ GR1340006	19
3.1.2 Οικολογικές απαιτήσεις και στόχοι διατήρησης προστατευτέου αντικειμένου	21
3.2 Αλληλεπιδράσεις με ευρύτερη περιοχή	29
3.3 Εκτίμηση και αξιολόγηση των δυνητικών συγκρούσεων μεταξύ της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και των οικονομικών δραστηριοτήτων	31
ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ: ΕΖΔ GR1210002	32
ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1250001	34
ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ: ΕΖΔ GR1250002	37
ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ: ΕΖΔ GR1250003	40
ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002	43
ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ: ΕΖΔ GR1340006	47
3.4 Φυσικές και αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής μελέτης	50
Α) Παραγωγικές δραστηριότητες	50
Γεωργία	50
Κτηνοτροφία	51
Αλιεία	53
Δασοκομία	54
Ενέργεια	56
Αναψυχή/ Παρατήρηση της φύσης/ Περιβαλλοντική ενημέρωση	57
Β) Συνοπτική παρουσίαση των δυνατοτήτων για παραγωγικές δραστηριότητες και αναψυχή στους τόπους Natura	59
ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ: ΕΖΔ GR1210002	59
ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1250001	60
ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ: ΕΖΔ GR1250002	61
ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ: ΕΖΔ GR1250003	61
ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002	62
ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ: ΕΖΔ GR1340006	63

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 3.1.1α. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στα Στενά Αλιάκμονα	4
Πίνακας 3.1.1β. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στον Όλυμπο	6
Πίνακας 3.1.1γ. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στα Πιέρια	11
Πίνακας 3.1.1δ. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στον Τίταρο	13
Πίνακας 3.1.1ε. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στον Γράμμο	15
Πίνακας 3.3.1.α Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Στενών Αλιάκμονα	32
Πίνακας 3.3.1.β Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Ολύμπου	34
Πίνακας 3.3.1.γ Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Πιερίων	37
Πίνακας 3.3.1.δ Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Τίταρου	40
Πίνακας 3.3.1.ε Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Γράμμου	43
Πίνακας 3.3.1.στ Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Βέρνου	47
Πίνακας 3.4-3: Δυνατότητες για παραγωγικές δραστηριότητες στην ΕΖΔ Βέρνου	63

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Χάρτης 3.2 Ζώνες κόστους μετακίνησης για την αρκούδα μεταξύ Πίνδου και Ολύμπου – Πιερίων, από διερεύνηση αναγνώρισης οικολογικών διαδρόμων (Μπούσμπουρας 2008)	30
--	----

ΠΙΚΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Συντομογραφία	Επεξήγηση
ΕΠΜ	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη
ΕΖΔ	Ειδικές Ζώνες Διατήρησης
ΖΕΠ	Ζώνες Ειδικής Προστασίας
ΜΔΠΠ	Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών
ΟΧΕ	Οικοσυστημική Χωρική Ενότητα
ΟΦΥΠΕΚΑ	Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
Τεύχος ΜΒ	Τεύχος μελέτης (δεύτερο τεύχος μελέτης - δεύτερη ενότητα περιοχών)
Τεύχος ΠΒ	Τεύχος παράθεσης στοιχείων τεκμηρίωσης του τεύχους ΜΒ της μελέτης
ΤΕΔ (SDF)	Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων περιοχής Natura 2000
τ.ο.	Τύποι Οικοτόπων

Κεφάλαιο 3. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

3.1 Αξιολόγηση του φυσικού περιβάλλοντος

3.1.1 Καθορισμός προτεραιοτήτων διαχείρισης

Η σημασία του κάθε τόπου του δικτύου Natura 2000 (N2K) και επιμέρους περιοχών αυτού για τη διατήρηση ή βελτίωση της Κατάστασης Διατήρησης (ΚΔ) ενός τύπου οικοτόπου/είδους σε εθνικό επίπεδο βασίζεται στην υφιστάμενη κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι προτεραιότητες διαχείρισης βασίζονται σε τ.ο. και είδη τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως πολύ σημαντικά.

Στην ανάλυση περιλαμβάνονται:

- οι τ.ο. του παραρτήματος Ι της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ
- τα είδη που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ
- είδη που έχουν προταθεί ως «πολύ σημαντικά» διότι είναι απειλούμενα με δυσμενές καθεστώς διατήρησης στην Ελλάδα, στενοενδημικά ή σε όρια εξάπλωσης και είναι επιτακτική η διατήρησή τους (βλ. κεφάλαια 2.2.2.2 και 2.2.3.2)
- Τα σημαντικότερα είδη ορνιθοπανίδας με προτεραιότητα διατήρησης: α) είδη χαρακτηρισμού, β) είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ και γ) τα είδη με δυσμενές καθεστώς διατήρησης στην Ελλάδα ή στην Ε.Ε. σύμφωνα με το Ελληνικό Κόκκινο βιβλίο και την αντίστοιχη έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (BirdLife International 2015). Από τα είδη που είναι παρόντα με σημαντική παρουσία σε διαφορετικές φάσεις (μετανάστευση, διαχείμαση, αναπαραγωγική περίοδο) έχουν επιλεγεί τα είδη που φωλιάζουν στις ΖΕΠ. (βλ. κεφ. 2.2.3.3)

Ως κριτήρια για τον καθορισμό και ιεράρχηση των προτεραιοτήτων διαχείρισης χρησιμοποιούνται:

A. Για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ τα εξής:

1. **Σχετική επιφάνεια** (για τους τύπους οικοτόπων) / Σχετικός πληθυσμός (για τα είδη): A ($100\% \geq p > 15\%$), B ($15\% \geq p > 2\%$), C: ($2\% \geq p > 0$). Εξετάζεται τόσο σε επίπεδο δικτύου Natura 2000 όσο και σε επίπεδο χώρας (βλ. Πίνακα 2.2-1) και επιλέγεται η υψηλότερη τιμή.
2. **Βαθμός Διατήρησης** σε κάθε τόπο: A (εξαιρετική διατήρηση), B (καλή διατήρηση), C (μέτρια ή περιορισμένη διατήρηση).
3. **Κατάσταση Διατήρησης** (για είδη και τύπους οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ) σε εθνικό επίπεδο: FV- Favourable (Ικανοποιητική), U1- Unfavourable-Inadequate (Ανεπαρκής), U2- Unfavourable-Bad (Κακή). XX -Unknown (Άγνωστη)
4. **Προτεραιότητα**: Είδος ή οικότοπος προτεραιότητας όπως ορίζεται από την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ

B. Για τα είδη πτηνών της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ:

1. **Σχετικός πληθυσμός** (για τα είδη): A ($100\% \geq p > 15\%$), B ($15\% \geq p > 2\%$), C: ($2\% \geq p > 0$).
2. **Βαθμός Διατήρησης**: A (εξαιρετική διατήρηση), B (καλή διατήρηση), C (μέτρια ή περιορισμένη διατήρηση).
3. **Τάση του μεγέθους του αναπαραγόμενου πληθυσμού**: Βελτιούμενη (+, improving), κυμαινόμενη (F, Fluctuating), επιδεινούμενη (-, deteriorating), σταθερή (=, stable), αβέβαιη (U, uncertain), άγνωστη (x, unknown).
4. **Κατάσταση διατήρησης** σύμφωνα με το Ελληνικό και το Ευρωπαϊκό Κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων. Χρησιμοποιείται συμπληρωματικά με την τάση το δυσμενέστερο στοιχείο με την εξής αναλογία: **FV**: Χωρίς δυσμενές καθεστώς LC και NE, **U1**: NT, **U2**: VU, EN, CR
5. **Προτεραιότητα**: Είδη χαρακτηρισμού της εν λόγω ΖΕΠ

Η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων διατήρησης γίνεται ανά περιοχή Natura για κάθε τ.ο./είδος και αφορά διακριτά στα **θεσμικά μέτρα** και στα **μέτρα διαχείρισης**. Η προτεραιότητα διαχείρισης εκφράζεται σε 3 ομάδες υψηλή (1), μέση (2) και χαμηλή (3).

Η μέθοδος που ακολουθείται για την συναγωγή διάκρισης σε κατηγορία μέτρων ή προτεραιότητα διαχείρισης είναι με τις εξής αρχές ή συνδυασμούς παραμέτρων:

- I. Στις περιπτώσεις που **η σχετική επιφάνεια/σχετικός πληθυσμός ενός τύπου οικοτόπου/είδους εντός μίας N2K είναι A (15-100%)**, τότε η προτεραιότητα για θεσμικά μέτρα είναι υψηλή, ανεξάρτητα από τον βαθμό διατήρησης (ΒΔ)¹.
- II. Στις περιπτώσεις που οι τύποι οικοτόπων και τα είδη των Παραρτημάτων των Οδηγιών έχουν **περιορισμένη εξάπλωση στη χώρα**, δηλαδή απαντούν **σε έως και 10 τόπους N2K**, και όταν **η σχετική επιφάνεια/σχετικός πληθυσμός του συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου/είδους εντός μίας N2K είναι B (2-15%)** τότε αυτοί αξιολογούνται υψηλά και η προτεραιότητα για θεσμικά μέτρα είναι υψηλή, ανεξάρτητα από τον βαθμό διατήρησης (ΒΔ). Η συγκεκριμένη περίπτωση δεν αποτυπώνεται στον πίνακα 3.1 και θα πρέπει να κριθεί κατά περίπτωση.
- III. Στις περιπτώσεις που ο **ΒΔ ενός τ.ο./είδους εντός ενός τόπου είναι C** (μέτρια ή περιορισμένη διατήρηση), τότε η προτεραιότητα για διαχειριστικά μέτρα είναι υψηλή ανεξαρτήτως της σχετικής επιφάνειας/πληθυσμού στον τόπο.
- IV. Η βαρύτητα που θα δίνεται κατά την αξιολόγηση, στην εφαρμογή του κριτηρίου **«Κατάσταση Διατήρησης»** εξαρτάται από την ευθύνη του συγκεκριμένου τόπου για το είδος ή τον τύπο οικοτόπου σε εθνικό επίπεδο, δηλ. τη σχετική επιφάνεια/σχετικό πληθυσμό αντιστοίχως εντός του τόπου. Στις περιπτώσεις που ο ΒΔ ενός τ.ο./είδους εντός του τόπου είναι B και η ΚΔ του είναι ανεπαρκής (U1) ή κακή (U2) σε εθνικό επίπεδο, τότε η προτεραιότητα για διαχειριστικά μέτρα είναι υψηλή ανεξαρτήτως της σχετικής επιφάνειας/πληθυσμού στον τόπο.
- V. Η παράμετρος **Τάση της Κατάστασης Διατήρησης** για ένα τ.ο./είδος (για τα είδη ορνιθοπανίδας χρησιμοποιείται **η τάση του μεγέθους αναπαραγόμενου πληθυσμού**), όταν είναι αρνητική δύναται κατά την κρίση του μελετητή και λαμβάνοντας υπόψη τόσο την ευθύνη

¹ Ο βαθμός διατήρησης ενός τ.ο./είδους μπορεί να μεταβάλλεται στον χρόνο, ενώ οι προβλέψεις των κανονιστικών πράξεων (Π.Δ.) είναι μόνιμες.

του συγκεκριμένου τόπου για το είδος σε εθνικό επίπεδο (λαμβάνοντας υπόψη το καθεστώς διατήρησης σύμφωνα με το Ελληνικό ή/και το Ευρωπαϊκό Κόκκινο Βιβλίο) όσο και τον βαθμό διατήρησής του, να μεταβάλλει την ομάδα προτεραιότητας διαχείρισης (για διαχειριστικά μέτρα) από μέση (2) σε υψηλή (1).

- VI. Αν **όλες οι παράμετροι που αξιολογούνται στον τόπο έχουν τη βέλτιστη τιμή** τόσο εντός του τόπου (Α) όσο και στο εθνικό επίπεδο, τότε υπάρχει ισχυρή ένδειξη ότι απαιτείται μόνον παρακολούθηση, ώστε να υπάρξει απλώς έγκαιρη διάγνωση τυχόν τάσεων υποβάθμισης ή μείωσης των πληθυσμών στο μέλλον. Εάν ο υφιστάμενος βέλτιστος ΒΔ (Α) ή και η υφιστάμενη ΙΚΔ (τάση για τα πτηνά) είναι αποτέλεσμα ήδη εφαρμοζόμενων δράσεων/μέτρων διαχείρισης, αυτά αξιολογούνται και κατά περίπτωση επαναπροτείνονται.
- VII. Οι τ.ο./είδη προτεραιότητας (*, είδη χαρακτηρισμού για τη ΖΕΠ) δύναται κατά την κρίση του μελετητή και λαμβάνοντας υπόψη τόσο την ευθύνη του συγκεκριμένου τόπου για το είδος σε εθνικό επίπεδο όσο και τον βαθμό διατήρησής του, να μεταβάλλει την ομάδα προτεραιότητας διαχείρισης (για θεσμικά μέτρα) από μέση (2) σε υψηλή (1).

Εκτός από τα είδη που εντοπίζονται σε σχετικά λίγους τόπους του δικτύου NATURA υπάρχουν είδη που εμφανίζονται σε πολλούς τόπους NATURA αλλά βρίσκονται σε δυσμενές καθεστώς διατήρησης (σύμφωνα με το Ελληνικό και το Ευρωπαϊκό κόκκινο βιβλίο απειλούμενων ειδών). Υπάρχει δηλαδή επιτακτικότητα για λήψη μέτρων. Μερικά από αυτά είναι ευρείας εξάπλωσης και εμφανίζονται σε πολλά διαφορετικά ενδιαιτήματα. Ορισμένα παρουσιάζουν ανοχή στη διαχείριση ή και απαιτούν διαχείριση, πχ βόσκηση ή οποία λειτουργεί ως υποκατάστατο των άγριων οπληφόρων που υπάρχουν σε ανεπηρέαστα από τον άνθρωπο οικοσυστήματα. Ορισμένα αντιθέτως εντοπίζονται σε ιδιαίτερα ενδιαιτήματα τα οποία έχουν μικρή εμφάνιση σε κάθε τόπο ή απαιτούν θέσεις που έχουν παραμείνει ανεπηρέαστες από έργα και ανθρώπινες δραστηριότητες. Σοβαρές απειλές στα ενδιαιτήματα αυτών των ειδών και ειδικά για είδη που εξαρτώνται από συγκεκριμένες θέσεις θα πρέπει να αποτραπούν εξ αρχής. Αυτές είναι συχνά περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που δεν επιδέχονται διαχείρισης όπως π.χ. οι θέσεις φωλεοποίησης, και ο περιβάλλον αυτών χώρος, αρπακτικών ή ασπονδύλων που συνδέονται με συγκεκριμένα ενδιαιτήματα ή φυτά ξενιστές.

Τύποι οικοτόπων και είδη των οποίων τα στοιχεία αξιολόγησης εντός του τόπου είναι **άγνωστα** και δεν έχουν συμπληρωθεί στο ΤΕΔ τίθεται ως προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων και η βελτίωση της γνώσης μέσω μελετών βάσης. Εννοείται ότι για όλα τα είδη υπάρχει υποχρέωση παρακολούθησης της κατάστασης διατήρησης.

Παρατίθενται στην συνέχεια ένας συγκεντρωτικός πίνακας ανά περιοχή Natura όπου παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ).

ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ: ΕΖΔ GR1210002

Πίνακας 3.1.1α. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στα Στενά Αλιάκμονα

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Είδος	TAM: Ταμειυτήρες και παρυδάτια βλάστηση	PEM: Ρέματα με παρόχθια βλάστηση πλατάνων	ΔΠΑ: Μωσαϊκό δασών δρυός με αγρούς	ΔΛΠ: Δάση και λοιπά Πλατύφυλλα	BPA: Βραχώδεις εκτάσεις σε ζώνη σειφύλλων πλατυφύλλων	ΘΑΠ: Θάμνοι Πυκνοί σειφύλλων πλατυφύλλων	ΘΠΑ: Θάμνοι και Πλατύφυλλα	ΘΑΡ: Θάμνοι αραιοί και αγροί	ΘΛΑ: Θάμνοι με λοιπά πλατύφυλλα και αγρούς	ΠΑΡ: Πάρκο πεύκων	ΟΙΚ: Οικισμοί	ΑΥΤ: Αυτοκινητόδρομος Εγνατία	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
	5420	Φρύγανα με <i>Sarcopoterium spinosum</i>														3	1	
	91M0	Παννωνικά-βαλκανικά δάση με ευθύφλοιο και απόδισκο δρυ														3	1	
	9280	Δάση με <i>Quercus frainetto</i>														3	1	
	92C0	Δάση <i>Platanus orientalis</i> και <i>Liquidambar orientalis</i> (<i>Platanion orientalis</i>)														2	2	
	9530	(Υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα													*	1	2	
I	1032	<i>Unio crassus</i>	1	2													1	v
I	1093	<i>Austropotamobius torrentium</i>	1	2											*	1	1	v
F	5261	<i>Barbus balcanicus</i>	1	1												3	1	
F	5330	<i>Romanogobio elimeius</i>	1	1												3	1	
F	5340	<i>Rhodeus meridionalis</i>	1	1												3	1	
F	5093	<i>Barbus macedonicus</i>	1	1												3	3	
F		<i>Squalius vardarensis</i>	1	1												3	3	
F		<i>Alburnus thessalicus</i>	1	1												3	3	
F		<i>Chondrostoma vardarensis</i>	1	1												3	3	
F		<i>Vimba melanops</i>	1	1												3	3	
A	1193	<i>Bombina variegata</i>		1												3	1	
R	1217	<i>Testudo hermanni</i>	1	1	2	2	1	2		1	1	2				3	1	
R	1218	<i>Testudo marginata</i>	1	1	2	2	1	2		1	1	2				3	1	
M	1355	<i>Lutra lutra</i>	1	2												3	3	
M	1335	<i>Spermophilus citellus</i>			3					3						1	1	v
M	1354	<i>Ursus arctos</i>			2	1	1	2	2	2	1				*	1	1	
M	1352	<i>Canis lupus</i>		1	2	1	1	1	1	2	1					3	3	
M		<i>Capreolus capreolus</i>		2	2	1	1	1	1	2	2					3	3	
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>		Φ2	Φ1, T1	T2	Φ1, T1	Φ2, T2	Φ2, T2	Φ1, T1	Φ1, T1	T2				3	2	
B	A667-B	<i>Ciconia ciconia</i>	T1		T1					T1	T1	K2	Φ1			3	1	
B	A030-B	<i>Ciconia nigra</i>	T1	T1, Φ2		T3, K2	Φ1					K2				3	2	
B	A080	<i>Circaetus gallicus</i>		Φ2, K2	Φ1, T1	Φ1	K1, T1			T1	T1					3	3	
B	A429	<i>Dendrocopos syriacus</i>		T3, Φ1	T1		T1 [Φ1]			T1	T1					3	2	
B	A709	<i>Falco peregrinus</i>	T1	T2	T2	T2	Φ1	T2	T2, Φ3	T2	T2	T2				3	3	
B	A092	<i>Hieraetus pennatus</i>		Φ2, K2	T1	Φ1	T1			T1	T1					3	1	
B	A339	<i>Lanius minor</i>			Φ1, T1		Φ2, T2			Φ1, T1	Φ1, T1					3	2	

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Είδος	TAM: Ταμιευτήρες και παρυδάτια βλάστηση	PEM: Ρέματα με παρόχθια βλάστηση πλατάνων	ΔΠΑ: Μωσαϊκό δασών δρυός με αγρούς	ΔΛΠ: Δάση και λοιπά Πλατύφυλλα	ΒΡΑ: Βραχώδεις εκτάσεις σε ζώνη αειφύλλων πλατυφύλλων	ΘΑΠ: Θάμνοι Πυκνοί αειφύλλων πλατυφύλλων	ΘΠΑ: Θάμνοι και Πλατύφυλλα	ΘΑΡ: Θάμνοι αραιοί και αγροί	ΘΛΑ: Θάμνοι με λοιπά πλατύφυλλα και αγρούς	ΠΑΡ: Πάρκο πεύκων	ΟΙΚ: Οικισμοί	ΑΥΤ: Αυτοκινητόδρομος Εγνατία	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
B	A338	<i>Lanius collurio</i>		Φ2	Φ1, T1					T1, Φ2	T1, Φ2					3	1	
B	A020	<i>Pelecanus crispus</i>	T1, K1													3	3	
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>		T1, Φ2	Φ2	Φ1	T2, Φ2		T2	T1	T1					3	2	

ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1250001

Πίνακας 3.1.1β. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στον Όλυμπο

Ομάδα είδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΥΛΙ: Υποαλπικά λιβάδια	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΡΕΜ: Ρέματα και παρυδάτια βλάστηση	ΛΙΜ: Λιμνίο	ΤΑΜ: Ταμιευτήρας	ΔΛΠ: Δάση λευκόδεσμης πεύκης	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΕΛΑ: Δάση ελάτης	ΔΟΞ: Δάση οξυάς	ΔΟΚ: Μικτά δάση οξυάς με κωνοφόρα	ΔΔΡ: Δάση δρυός	ΔΑΠ: Δάση με αείφυλλα και φυλλοβόλα πλατύφυλλα	ΜΔΑ: Μερικώς δασοσκεπή αείφυλλα πλατύφυλλα	ΑΓΡ: Αγροτικές εκτάσεις με ετήσιες καλλιέργειες και εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί και άλλες χρήσεις με δόμηση	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
	4060	Αλπικοί και βόρειοι ερεϊκώνες																	3	1	
	4090	Ενδημικά ορεινά μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους																	3	2	
	6170	Ασβεστούχοι αλπικοί και υποαλπικοί λειμώνες																	1	2	
	6230	Χλοώδεις διαπλάσεις με <i>Nardus</i> , ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)																*	1	2	
	8140	Λιθώνες της Ανατολικής Μεσογείου																	3	2	
	8210	Ασβεστολιθικά βραχώδη πρηνή με χασμοφυτική βλάστηση																	2	2	
	9130	Δάση οξυάς της <i>Asperulo-Fagetum</i>																	3	1	
	9150	Μεσοευρωπαϊκά ασβεστόφιλα δάση οξυάς <i>Cephalanthero-Fagion</i>																	2	3	
	91M0	Παννωνικά-βαλκανικά δάση με ευθύφλοιο και απόδισκο δρυ																	3	3	
	92C0	Δάση <i>Platanus orientalis</i> και <i>Liquidambar orientalis</i> (<i>Platanion orientalis</i>)																	3	2	
	9340	Δάση με <i>Quercus ilex</i> και <i>Quercus rotundifolia</i>																*	1	2	
	9530	(Υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα																	1	2	
	95A0	Ορο-Μεσογειακά δάση πεύκης μεγάλων υψομέτρων (<i>Pinus heldreichii</i> ή <i>Pinus peuce</i>)																	1	3	
P	6996	<i>Dactylorhiza kalopissii</i> subsp. <i>kalopissii</i>		1	1	1		2	2		2		2								v
P	6927	<i>Himantoglossum jankae</i>		3					3			3	1	1	1	3					v
P	1590	<i>Viola delphinantha</i>	1	2				2	3	3											v
P		<i>Achillea ambrosiaca</i>	1	3				3													
P		<i>Allium heldreichii</i>		3				1	1	2	2	1	3		2						
P		<i>Alyssum handelii</i>	1	2				3													
P		<i>Aquilegia ottonis</i> subsp. <i>amaliae</i>			1			1	1		3	2		1	2						
P		<i>Asperula muscosa</i>		2				1	1	3	2	2									
P		<i>Aubrieta thessala</i>	1	1				1	1			2	3	2	2						
P		<i>Beta nana</i>	1	3				3													
P		<i>Brassica nivalis</i>	1	2				1				2									

Ομάδα ειδών	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΥΛΙ: Υποαλπικά λιβάδια	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΡΕΜ: Ρέματα και παρυδάτια βλάστηση	ΛΙΜ: Λιμνίο	ΤΑΜ: Ταμιευτήρας	ΔΛΠ: Δάση λευκόδερμης πεύκης	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΕΛΑ: Δάση ελάτης	ΔΟΞ: Δάση οξύας	ΔΟΚ: Μικτά δάση οξύας με κωνοφόρα	ΔΔΡ: Δάση δρυός	ΔΑΠ: Δάση με αειφύλλα και φυλλοβόλα πλατύφυλλα	ΜΔΑ: Μερικώς δασοσκεπή αειφύλλα πλατύφυλλα	ΑΓΡ: Αγροτικές εκτάσεις με ετήσιες καλλιέργειες και εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί και άλλες χρήσεις με δόμηση	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
P		<i>Campanula oreadum</i>	1	2				1	2	2	3	2									
P		<i>Centaurea grbavacensis</i>		2					1		3	1	2	1	2						
P		<i>Centaurea grisebachii</i> subsp. <i>transiens</i>	1	1				2	1			2	2	1	2						
P		<i>Centaurea incompleta</i>							2	3		1	2	1	1						
P		<i>Centaurea litochorea</i>		1					1			3	2	1	1	3					
P		<i>Cephalaria tenuiloba</i>		1				2	1	2		2	3	3	3						
P		<i>Cerastium theophrasti</i>	1	3				3													
P		<i>Corydalis blanda</i> subsp. <i>olympica</i>	1	2				2													
P		<i>Dactylorhiza iberica</i>			1			2	3	2	2	2	2								
P		<i>Epipactis degenii</i>		1				1	1		2	2									
P		<i>Epipactis olympica</i>							2	1	1	1									
P		<i>Erysimum olympicum</i>	3	1				1	1	3		3	3	3	3						
P		<i>Festuca olympica</i>	1	2				3													
P		<i>Genista sakellariadis</i>		3				3	1			3	3	3	3						
P		<i>Heliosperma pusillum</i> subsp. <i>chromodontum</i>	1	2	2			2	2		3	2		3	3						
P		<i>Hieracium gracilifurcum</i>	2	1				2	3	1	2	2									
P		<i>Hieracium graecum</i> subsp. <i>szilyanum</i>	1	2				2													
P	1740	<i>Jankaea heldreichii</i>			2			1	1	3	2	2	3								
P		<i>Ligusticum olympicum</i>	1					3													
P		<i>Minuartia setacea</i> subsp. <i>olympica</i>	1	1				1	1			2									
P		<i>Poa dolosa</i>	1	2				3													
P		<i>Potentilla deorum</i>	1	2				1	2	3		2									
P	1739	<i>Ramonda serbica</i>		2				3	1	3	3	2	2	1	2						
P		<i>Sedum stefco</i>		2					3	1			1		1						
P		<i>Silene oligantha</i>						1	1		2	1	1	3	3						
P		<i>Silene parnassica</i> subsp. <i>dionysii</i>	3	2				1	1	3	2	2									
P		<i>Stachys recta</i> subsp. <i>olympica</i>	1	2				1	2												
P		<i>Taraxacum deorum</i>	1																		

Ομάδα ειδών	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΥΛΙ: Υποαλπικά λιβάδια	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΡΕΜ: Ρέματα και παρυδάτια βλάστηση	ΛΙΜ: Λιμνίο	TAM: Ταμιευτήρας	ΔΛΠ: Δάση λευκόδερμης πεύκης	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΕΛΑ: Δάση ελάτης	ΔΟΞ: Δάση οξύας	ΔΟΚ: Μικτά δάση οξύας με κωνοφόρα	ΔΔΡ: Δάση δρυός	ΔΑΠ: Δάση με αείφυλλα και φυλλοβόλα πλατύφυλλα	ΜΔΑ: Μερικώς δασοσκεπή αείφυλλα πλατύφυλλα	ΑΓΡ: Αγροτικές εκτάσεις με ετήσιες καλλιέργειες και εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί και άλλες χρήσεις με δόμηση	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
P		<i>Taraxacum lingulilobum</i>							1		3	3		1	2						
P		<i>Taraxacum olympicola</i>							1		3	3		1	2						
P		<i>Taraxacum refectum</i>							1		3			1	2						
P		<i>Taraxacum thessalicum</i>	1	2																	
P		<i>Teucrium chamaedrys subsp. olympicum</i>		1				1	1	2	3	2	3	3							
P		<i>Veronica thessalica</i>	1	3				3													
P		<i>Viola pseudograeca</i>	1	1				1	1		3	2									
P		<i>Viola striis-notata</i>	1	3				2													
I	1085	<i>Buprestis splendens</i>						1	1	2	1	1	1	1	1				1	1	
I	1088	<i>Cerambyx cerdo</i>						1	1	2	1	1	1	1	1						v
I	1083	<i>Lucanus cervus</i>						1	1	2	1	1	1	1	1				3	1	v
I	6908	<i>Morimus asper funereus</i>						1	1	2	1	1	1	1	1				3	1	v
I	6966	<i>Osmoderma eremita</i>						1	1	2	1	1	1	1	1			*	1	1	v
I	1087	<i>Rosalia alpina</i>						1	1	2	2	2	2	2	1				3	1	v
I	1057	<i>Parnassius apollo</i>	1	1															3	3	v
I	4042	<i>Polyommatus eroides</i>	1	1															3	1	
I		<i>Nymphalis xanthomelas</i>			1														3	3	v
I	1093	<i>Austropotamobius torrentium</i>			1													*	1	1	v
F	5261	<i>Barbus balcanicus</i>			1														3	1	
A	5364	<i>Triturus macedonicus</i>				1													3	1	
A	1193	<i>Bombina variegata</i>			2	3													3	1	
R	1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i>			2								2	2	2	2			3	1	
R	1293	<i>Elaphe situla</i>		3	2				2	2			1	1	1	1			3	1	
R	1217	<i>Testudo hermanni</i>		3	2				3	3			1	1	1	1			3	1	
R	1218	<i>Testudo marginata</i>			2								2	1	1	1			3	1	
M	1342	<i>Dryomys nitedula</i>			2			1	1	1	1	1	1	1	1	3					
M	1341	<i>Musccardinus avellanarius</i>			2						1	2	1	1	2	3					
M	1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		1	1	

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΥΛΙ: Υποαλπικά λιβάδια	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΡΕΜ: Ρέματα και παρυδάτια βλάστηση	ΛΙΜ: Λιμνίο	ΤΑΜ: Ταμιευτήρας	ΔΛΠ: Δάση λευκόδεσμης πεύκης	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΕΛΑ: Δάση ελάτης	ΔΟΞ: Δάση οξύας	ΔΟΚ: Μικτά δάση οξύας με κωνοφόρα	ΔΔΡ: Δάση δρυός	ΔΑΠ: Δάση με αειφύλλα και φυλλοβόλα πλατύφυλλα	ΜΔΑ: Μερικώς δασοσκεπή αειφύλλα πλατύφυλλα	ΑΓΡ: Αγροτικές εκτάσεις με ετήσιες καλλιέργειες και εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί και άλλες χρήσεις με δόμηση	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
M	1310	<i>Miniopterus schreibersii</i>	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		1	1	
M	1321	<i>Myotis emarginatus</i>	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		1	3	
M	1307	<i>Myotis blythii</i>	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		3	1	
M	1324	<i>Myotis myotis</i>	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		3	1	
M	1304	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		1	1	
M	1303	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2		1	2	
M	1371	<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>	1	1				1	1	1	1	1	1	1	1				1	3	
M	1328	<i>Nyctalus lasiopterus</i>			1	1	1				1	1	1	1	1						
M	1322	<i>Myotis nattereri</i>	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2					
M	1354	<i>Ursus arctos</i>			1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	*	1	1	v
M	1352	<i>Canis lupus</i>		2	1			3	2	2	2	1	1	1	1	2			3	3	
M		<i>Capreolus capreolus</i>		2	2			1	1	1	1	1	1	1	1	3			3	3	
B	A402	<i>Accipiter brevipes</i>		T1	Φ2								Φ2	Φ3	T1	T1			3	2	
B	A223	<i>Aegolius funereus</i>							Φ3			Φ3	Φ3						2	2	
B	A247	<i>Alauda arvensis</i>	Φ2	Φ1															3	1	
B	A878	<i>Alectoris graeca</i>		Φ1											Φ1	Φ2			3	1	
B	A255	<i>Anthus campestris</i>	Φ1 T1	Φ2 T1												T2			3	2	
B	A091	<i>Aquila chrysaetos</i>	T1	T1											T2				3	1	
B	A104	<i>Bonasa bonasia</i>																	2	1	v Πρόσφατη επανακαταγραφή με άγνωστη κατανομή.
B	A215	<i>Bubo bubo</i>		T1									T2		T2	T1			3	2	
B	A243	<i>Calandrella brachydactyla</i>														Φ2			3	2	
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>		Φ1											T1	T1			3	2	
B	A030	<i>Ciconia nigra</i>			Φ1 T1		T2												3	1	
B	A080	<i>Circaetus gallicus</i>	T2	T1											T2	T2			3	1	
B	A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>									Φ1	Φ1							2	1	
B	A429	<i>Dendrocopos syriacus</i>												Φ1					3	2	

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΥΛΙ: Υποαλπικά λιβάδια	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΡΕΜ: Ρέματα και παρυδάτια βλάστηση	ΛΙΜ: Λιμνίο	ΤΑΜ: Ταμιευτήρας	ΔΛΠ: Δάση λευκόδεσμης πεύκης	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΕΛΑ: Δάση ελάτης	ΔΟΞ: Δάση οξύας	ΔΟΚ: Μικτά δάση οξύας με κωνοφόρα	ΔΔΡ: Δάση δρυός	ΔΑΠ: Δάση με αείφυλλα και φυλλοβόλα πλατύφυλλα	ΜΔΑ: Μερικώς δασοσκεπή αείφυλλα πλατύφυλλα	ΑΓΡ: Αγροτικές εκτάσεις με ετήσιες καλλιέργειες και εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί και άλλες χρήσεις με δόμηση	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>						Φ1	Φ1	Φ1	Φ1	Φ1							3	2	
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i>	Φ2	Φ1															3	2	
B	A248	<i>Eremophila alpestris</i>	Φ1																2	1	
B	A103	<i>Falco peregrinus</i>	T1	T2						T2					T2	T2			3	2	
B	A092	<i>Hieraaetus pennatus (Aquila pennata)</i>		T2					Φ2		Φ2		T1		T2				3	1	
B	A338	<i>Lanius collurio</i>	Φ2	Φ1											Φ1				3	1	
B	A339	<i>Lanius minor</i>		Φ1															3	1	
B	A868	<i>Leiopicus medius</i>									Φ1		Φ1						3	2	
B	A246	<i>Lullula arborea</i>	Φ2	Φ1															3	2	
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>		T2					T2	T2	T2	T2	T2	T2	T2				3	2	
B	A234	<i>Picus canus</i>			Φ1				Φ2		Φ2	Φ2	Φ2						2	2	
B	A326	<i>Poecile montana</i>									Φ1	Φ1							3	1	
B	A317	<i>Regulus regulus</i>						Φ1	Φ1	Φ1	Φ1	Φ1	Φ1						3	1	
B	A210	<i>Streptopelia turtur</i>											Φ1	Φ1					3	1	

ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ: ΕΖΔ GR1250002

Πίνακας 3.1.1γ. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στα Πιέρια

Ομάδα είδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΑΔΡ: Μωσαϊκό αρόσιμων καλλιεργειών και συστάδων δρυών	ΑΠΑ: Πλατύφυλλα, θάμνοι σειφύλλων πλατυφύλλων και αγροί	ΔΑΡ: Δάση δρυός	ΚΑΣ: Δάση καστανιάς	ΔΟΞ: Δάση οξυάς	ΔΑΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΔΑΠ: Δάση δασικής πεύκης	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΛΙΜ: Ταμιευτήρας, λιμνία και λιμνοδεξαμενές	ΡΕΜ: Ρέματα, ποταμοί και παρόχθια βλάστηση	ΟΙΚ: Οικισμοί	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
	6220	Ψευδοστέπα με αγρωστώδη και μονοετή φυτά από Thero-Brachypodietea												*	1	2	
	6230	Χλοώδεις διαπλάσεις με <i>Nardus</i> , ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)												*	1	2	
	62Α0	Ξηρές χλοώδεις διαπλάσεις της ανατολικής Μεσογείου (<i>Scorzonetalia villosae</i>)													3	1	
	6420	Υγροί μεσογειακοί λειμώνες με υψηλές πόες από <i>Molinio-Holoschoenion</i>													3	1	
	9110	Δάση οξυάς της <i>Luzulo-Fagetum</i>													3	2	
	9130	Δάση οξυάς της <i>Asperulo-Fagetum</i>													2	2	
	91CA	Πευκοδάση (<i>Pinus sylvestris</i>) Ροδόπης και Οροσειράς του Αίμου													1	1	
	91Μ0	Πανωνικά-βαλκανικά δάση με ευθύφλοιο και απόδισκο δρυ													3	2	
	9260	Δάση καστανιάς													3	2	
	9270	Ελληνικά δάση οξυάς με <i>Abies borisii-regis</i>													3	2	
	9280	Δάση με <i>Quercus frainetto</i>													3	1	
	92C0	Δάση <i>Platanus orientalis</i> και <i>Liquidambar orientalis</i> (<i>Platanion orientalis</i>)													3	2	
	9530	(Υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα												*	1	2	
P	6927	<i>Himantoglossum jankae</i>	3	1	1	3		3							1	3	
P		<i>Dactylorhiza baumanniana</i> subsp. <i>baumanniana</i>				3	2		1	3		2					
P		<i>Epilobium veronicum</i>					3	3	1	3	3	1					
P		<i>Epipactis pontica</i>			3	2	1	1				2					
P		<i>Viscaria asterias</i>					2	3	3		3	1					
I	1083	<i>Lucanus cervus</i>			1	1	1	1	1						1	3	v
I	1088	<i>Cerambyx cerdo</i>	1		1	2	2	2	2						2	1	v
I	6966	<i>Osmoderma eremita</i> Complex	1		1	2	2	2	2					*	1	1	v
I	4053	<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>	2							1					1	1	v
I	4042	<i>Polyommatus eroides</i>	2	2						1		3	3		3	1	v
I		<i>Nymphalis xanthomelas</i>									3	1			2	1	v
I	4055	<i>Stenobothrus eurasius</i>	2							1							v
I	1093	<i>Austropotamobius torrentium</i>										1					v
F	5261	<i>Barbus balcanicus</i>									2	1			2	1	

Ομάδα ειδών	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΑΔΡ: Μωσαϊκό αρόσιμων καλλιεργειών και συστάδων δρυών	ΑΠΛ: Πλατύφυλλα, θάμνοι σειφύλλων πλατυφύλλων και αγροί	ΔΔΡ: Δάση δρυός	ΚΑΣ: Δάση καστανιάς	ΔΟΞ: Δάση οξύας	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΔΔΠ: Δάση δασικής πεύκης	ΟΛΙ: Ορενά λιβάδια	ΛΙΜ: Ταμιευτήρας, λιμνία και λιμνοδεξαμενές	ΡΕΜ: Ρέματα, ποταμοί και παρόχθια βλάστηση	ΟΙΚ: Οικισμοί	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
F	5197	<i>Sabanajewia balcanica</i>									2	1			2	1	
A	1193	<i>Bombina variegata</i>		3	3	3	2	3	3	2	3	1			3	1	
A	5364	<i>Triturus macedonicus</i>									2	2			3	1	
R	1217	<i>Testudo hermanni</i>	1	2	2	3	3	3	3		3	2			3	1	
R	1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	1	2	2	3	3	3	3		3	1			3	1	
R	1293	<i>Elaphe situla</i>	2	1		2	2	3	1	2	3	2	2				
M	1335	<i>Spermophilus citellus</i>	3												3	1	ν
M	1342	<i>Dryomys nitedula</i>	3	3	1	2	1	1	1			2	3				
M	1341	<i>Muscardinus avellanarius</i>	3	3	1	2	1					2					
M	1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	2	3	1	1	1	1	1	3	2	2	3				ν
M	1355	<i>Lutra lutra</i>									1	1			3	3	
M	1354	<i>Ursus arctos</i>	2	2	1	1	1	1	1		3	2		*	1	1	ν
M	1352	<i>Canis lupus</i>	1	1	1	2	2	2	2		2	2					
M		<i>Capreolus capreolus</i>	2	2	1	1	1	1	1			3			3	1	
B	A402	<i>Accipiter brevipes</i>	Φ1, T1	Φ2, T1	Φ2	Φ3	Φ3	Φ3	Φ3	T2	T3	Φ1	T2				
B	A247	<i>Alauda arvensis</i>	Φ2	Φ2, T1						Φ1, T1							
B	A465	<i>Alectoris graeca</i>	T2	T2			Φ1, T1		Φ1, T1	Φ1, T1					3	2	
B	A091	<i>Aquila chrysaetos</i>	T3	Φ1, T1	T3	T3	T3	Φ2, T2	T2	T1	T3	T3	T3		3	1	
B	A089	<i>Aquila pomarina</i>	T1	T1	Φ2					T3	T1	Φ2			3	1	
B	A403	<i>Buteo rufinus</i>	T1	Φ1, T1						T1					3	1	
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Φ2, T2	Φ1, T1	T3	T3	T3	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	T3	T3	T2		3	3	
B	A030-B	<i>Ciconia nigra</i>	Φ2	Φ2	Φ2		Φ2	Φ2	Φ2		T1	Φ1, T1			3	3	
B	A080	<i>Circaetus gallicus</i>	Φ2, T1	Φ2, T2	Φ2		Φ2	Φ2	Φ2	T1	T2	Φ2			3	3	
B	A231	<i>Coracias garrulus</i>	Φ1, T1	Φ1, T1								Φ2			3	1	
B	A238	<i>Dendrocopos medius</i>	Φ2	Φ2	Φ1	Φ1	Φ2					Φ1, T1			3	3	
B	A429	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ2, T2	Φ2, T2						Φ2, T2	T2		3	3	
B	A240	<i>Dendrocopos minor</i>	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T2	T3	T3			Φ2, T2	T3		3	3	
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>	T3	T3	T2	Φ2, T2	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	T3*	T3				3	3	

Ομάδα είδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΑΔΡ: Μοσαϊκό αρόσιμων καλλιέργειών και συστάδων δρυών	ΑΠΛ: Πλατύφυλλα, θάμνοι σειφύλλων πλατυφύλλων και αγροί	ΔΔΡ: Δάση δρυός	ΚΑΣ: Δάση καστανιάς	ΔΟΞ: Δάση οξυάς	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΔΔΠ: Δάση δασικής πεύκης	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΛΙΜ: Ταμιευτήρας, λιμνία και λιμνοδεξαμενές	ΡΕΜ: Ρέματα, ποταμοί και παρόχθια βλάστηση	ΟΙΚ: Οικισμοί	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
B	A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>			Φ2, Τ2	Φ2, Τ2	Φ1, Τ1	Φ2, Τ2	Φ2, Τ2			Φ2, Τ2			3	1	
B	A709	<i>Falco peregrinus</i>	T2	T2	T2	T2	Φ1, Τ1	Φ1, Τ1	Φ2, Τ2	T2	T3	T3	T3		3	3	
B	A338	<i>Lanius collurio</i>	Φ1	Φ1	Φ3	Φ3	Φ3	Φ2	Φ2	Φ1	T3		Φ3		3	3	
B	A246	<i>Lullula arborea</i>			Φ3	Φ3	Φ2	Φ2	Φ2	Φ1					3	3	
B	A210	<i>Pernis apivorus</i>	Φ3, Τ1	Φ3, Τ1	Φ1, Τ1	Φ2, Τ1	Φ1, Τ1	Φ2, Τ2	Φ2, Τ2	T1	T2	Φ2, Τ2			3	3	
B	A210	<i>Streptopelia turtur</i>	Φ1	Φ1	Φ3	Φ3					T3	Φ1	Φ3		3	3	

ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ: ΕΖΔ GR1250003

Πίνακας 3.1.1δ. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στον Τίταρο

Ομάδα είδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΔΟΞ: Δάση οξυάς	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΚΛΔ: Καλλιέργειες, λιβάδια και δάση λιβαδίου	ΚΑΛ: Ορεινές Καλλιέργειες Λιβαδίου	ΛΙΜ: Ταμιευτήρας, λιμνία και λιμνοδεξαμενές	ΡΕΜ: Ρέματα, ποταμοί και παρόχθια βλάστηση	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
	5210	Δενδροειδή <i>Juniperus</i> spp									3	2	
	6230	Χλοώδεις διαπλάσεις με <i>Nardus</i> , ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)								*	1	1	
	9110	Δάση οξυάς της Luzulo-Fagetum									2	1	
	9130	Δάση οξυάς της Asperulo-Fagetum									2	3	
	91M0	Πανωνικά-βαλκανικά δάση με ευθύφλοιο και απόδισκο δρυ									3	2	
	92C0	Δάση <i>Platanus orientalis</i> και <i>Liquidambar orientalis</i> (Platanion orientalis)									3	2	
P	6996	<i>Dactylorhiza kalopissii</i> subsp. <i>kalopissii</i>	2						1				v
P	6927	<i>Himantoglossum jankae</i>			2	3					3	3	
P		<i>Dactylorhiza incarnata</i>	3					3	1				
I	1083	<i>Lucanus cervus</i>	1	1							3	1	v
I	1088	<i>Cerambyx cerdo</i>	1	1							2	1	v
I		<i>Nymphalis xanthomelas</i>						3	1				v
I	1093	<i>Austropotamobius torrentium</i>							1	*	1	1	v
F	5261	<i>Barbus balcanicus</i>						2	1		2	1	
F	5197	<i>Sabanajewia balcanica</i>						2	1		3	1	

Ομάδα είδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΔΟΞ: Δάση οξυάς	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΚΛΔ: Καλλιέργειες, λιβάδια και δάση λιβαδίου	ΚΑΛ: Ορεινές Καλλιέργειες Λιβαδίου	ΛΙΜ: Ταμιευτήρας, λιμνία και λιμνοδεξαμενές	ΡΕΜ: Ρέματα, ποταμοί και παρόχθια βλάστηση	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
A	1193	<i>Bombina variegata</i>	3	3		3	3	1	1		3	3	
A	5364	<i>Triturus macedonicus</i>						1	2		3	2	
R	1217	<i>Testudo hermanni</i>	2	1	1	2	1	1	2		3	1	
R	1218	<i>Testudo marginata</i>	3	3	3	3	3	3	3		3	1	
M	1342	<i>Dryomys nitedula</i>	1	1					3				
M	1341	<i>Muscardinus avellanarius</i>	1						3				
M	1355	<i>Lutra lutra</i>						1	1		3	1	
M	1371	<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>	3	3	3						3	1	
M	1335	<i>Spermophilus citellus</i>				3	3						v
M	1354	<i>Ursus arctos</i>	1	1		2	2		3	*	1	1	v
M	1352	<i>Canis lupus</i>	1	1		1	2		2				
M		<i>Capreolus capreolus</i>	1	1		2	3		2				
B	A247	<i>Alauda arvensis</i>				Φ1	Φ1				3	2	
B	A465	<i>Alectoris graeca</i>			Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1				3	2	
B	A091	<i>Aquila chrysaetos</i>			T1	T1	T1				3	1	
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>	T3	Φ2, T2	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	T2	Φ1, T1		3	2	
B	A030-B	<i>Ciconia nigra</i>							T1		3	2	
B	A080	<i>Circaetus gallicus</i>	Φ2	Φ2	T1	T1	T1	T2			3	3	
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>	Φ1	Φ1							3	2	
B	A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Φ2	Φ2							3	2	
B	A338	<i>Lanius collurio</i>			Φ1 `	Φ1	Φ1		Φ2		3	1	
B	A246	<i>Lullula arborea</i>			Φ1, T1	Φ1, T1					3	2	
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>	Φ1, T1	Φ1, T1	T1	T1	T1	T3	Φ2, T2		3	2	
B	A210	<i>Streptopelia turtur</i>			T3	Φ1, T1	Φ1, T1		Φ2		3	2	

ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002

Πίνακας 3.1.1ε. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στον Γράμμο

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΒΡΑ: Κύριες Βραχώδεις περιοχές	ΔΜΦ: Μνημείο της Φύσης	ΥΛΙ: υποαλπικά και ψευδοαλπικά λιβάδια	ΟΡΛ: Ορεινά λιβάδια	ΛΙΜ: Λίμνες και λιμνία	ΡΕΜ: Ποταμοί, ρέματα και Παραποτάμια Ζώνη	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΔΟΞ: Δάση Οξυάς	ΔΔΡ: Δρύες σε αναγωγή εκτός διαχείρισης ή σε αναγωγή	ΔΦΥ: Δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων	ΔΡΠ: Δάση δρυός διαχειριζόμενα αποψιλωτικά	ΕΓΚ: Εγκαταλελειμμένοι αγροί	ΚΑΛ: Καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
	3240	Αλπικοί ποταμοί και η παρόχθια ξυλώδης βλάστησή τους με <i>Salix elaeagnos</i>																3	2	
	3260	Ποταμοί από πεδινά σε ορεινά επίπεδα με βλάστηση <i>Ranunculion fluitantis</i> και <i>Callitricho-Batrachion</i>																1	2	
	4090	Ενδημικά ορεινά μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους																2	2	
	6170	Ασβεστούχοι αλπικοί και υποαλπικοί λειμώνες																3	3	
	6230	Χλοώδεις διαπλάσεις με <i>Nardus</i> , ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)															*	1	2	
	8140	Λιθώνες της Ανατολικής Μεσογείου																3	1	
	8210	Ασβεστολιθικά βραχώδη πρηνή με χασμοφυτική βλάστηση																2	2	
	8220	Πυριτικά βραχώδη πρηνή με χασμοφυτική βλάστηση																3	3	
	9110	Δάση οξυάς της <i>Luzulo-Fagetum</i>																3	2	
	9130	Δάση οξυάς της <i>Asperulo-Fagetum</i>																2	3	
	9140	Μεσοευρωπαϊκά υποαλπικά δάση οξυάς με <i>Acer</i> και <i>Rumex arifolius</i>																2	1	
	9150	Μεσοευρωπαϊκά ασβεστόφιλα δάση οξυάς <i>Cerhalanthero--Fagion</i>																3	1	
	91Μ0	Παννωνικά-βαλκανικά δάση με ευθύφλοιο και απόδισκο δρυ																1	2	
	9250	Δάση με <i>Quercus trojana</i>																1	3	
	9270	Ελληνικά δάση οξυάς με <i>Abies borisii-regis</i>																2	3	
	9530	(Υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα															*	1	3	
P	6996	<i>Dactylorhiza kalopissii</i> subsp. <i>kalopissii</i>					3	1	3	3	3	3		3				3	1	
P	1386	<i>Buxbaumia viridis</i>		1					1	1								1	1	
P	6927	<i>Himantoglossum jankae</i>							3		1	1	2	2	3			3	1	
P		<i>Achillea abrotanoides</i>	2		1	1														
P		<i>Aesculus hippocastanum</i>						3		2	2	1								
P		<i>Alyssum heldreichii</i>	2	3	1	1			3	3	3	3	3	2						
P		<i>Amphoricarpos autariatus</i> subsp. <i>bertisceus</i>	1		1				3											
P		<i>Aquilegia nigricans</i>						3	1	1	2	2								

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΒΡΑ: Κύριες Βραχώδεις περιοχές	ΔΜΦ: Μνημείο της Φύσης	ΥΛΙ: υποαλπικά και ψευδοαλπικά λιβάδια	ΟΡΑ: Ορεινά λιβάδια	ΛΙΜ: Λίμνες και λιμνία	ΡΕΜ: Ποταμοί, ρέματα και Παραποτάμια Ζώνη	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΔΟΞ: Δάση Οξυάς	ΔΔΡ: Δρύες σε αναγωγή εκτός διαχείρισης ή σε αναγωγή	ΔΦΥ: Δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων	ΔΡΠ: Δάση δρυός διαχειριζόμενα αποψιλωτικά	ΕΓΚ: Εγκαταλελειμμένοι αγροί	ΚΑΛ: Καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
P		<i>Crepis guioliana</i>	1	3	1	1			2	3										
P		<i>Dactylorhiza baumanniana</i> subsp. <i>baumanniana</i>	3	1	1	1	3	2	2	2										
P		<i>Dactylorhiza iberica</i>				3	2	1	1	2		3		2	3					
P		<i>Dactylorhiza incarnata</i>		3	3	2	3	2	2	2	3	2		2	1					
P		<i>Dichoropetalum stridii</i>	1	3	1	2														
P		<i>Fritillaria epirotica</i>	3		1	2			1		3	3	3							
P		<i>Galanthus nivalis</i>		3		2		2	1	2	2	2	3							
P		<i>Galium monasterium</i>	3	3	1	1			3	2	3	2								
P	1657	<i>Gentiana lutea</i>	2		1	2			1	3										
P		<i>Isatis grammotis</i>	1		1	2			3	3										
P		<i>Ligusticum rhizomaticum</i>	1		1	2			3											
P		<i>Lilium candidum</i>							3		3	1	3	2	2					
P		<i>Noccaea epirota</i>	1		1	2			3											
P		<i>Onosma epirotica</i>				3			3		1	2	2	1						
P		<i>Pinguicula crystallina</i> subsp. <i>hirtiflora</i>			1	2		1	2	3	3									
P		<i>Poa ophiolitica</i>	1		1	3														
P		<i>Prometheum tymphaeum</i>	1		1	3														
P	1739	<i>Ramonda serbica</i>	1			3		3		3	2	1								
P		<i>Rindera graeca</i>	1	3	1	2														
P		<i>Sempervivum marmoreum</i> subsp. <i>ballsii</i>	1	2	2	3			3											
P		<i>Silene parnassica</i> subsp. <i>pindicola</i>	1	3	1	2			3											
P		<i>Solenanthus albanicus</i>	2		2	2			3		3									
P		<i>Thesium vlachorum</i>	1	3	1	2			3											
P		<i>Viola albanica</i>	1	3	1	2			2											
I	1083	<i>Lucanus cervus</i>							1	1	1	1								v
I	1088	<i>Cerambyx cerdo</i>							1	1	1	1								v
I	4042	<i>Polyommatus eroides</i>			1	1								2						v
I	1065	<i>Eyphedryas aurinia</i>			1	1	1	1						2						v
I	1057	<i>Parnassius apollo</i>	1		1	1								2						v
I		<i>Pseudochazara tisiphone</i>											3	1	1					v
I		<i>Erebia rhodopenis</i>			1	1														v
I	4053	<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>			1	3								1						
F	5350	<i>Salmo farioides</i>						1										3	1	
F	5095	<i>Barbus prespensis</i>						1										2	1	
F	5354	<i>Salmo pelagonicus</i>						1										2	1	
F		<i>Squalius</i> sp. <i>Aoos</i>						1												
F		<i>Oxy-noemacheilus pindus</i>						1												
F		<i>Chondrostoma vardarense</i>						1												
A	1193	<i>Bombina variegata</i>	2	2	3	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1			3	1	
A	5364	<i>Triturus macedonicus</i>					1	3										3	1	
R	1217	<i>Testudo hermanni</i>	1			1		1	1		2	2	2	1	2	3		3	1	
R	1293	<i>Elaphe situla</i>	1					1	1		2	2	3	1	2	3		3	1	
R	2473	<i>Vipera berus</i>	1	3	1	2												2	2	

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΒΡΑ: Κύριες Βραχώδεις περιοχές	ΔΜΦ: Μνημείο της Φύσης	ΥΛΙ: υποαλπικά και ψευδοαλπικά λιβάδια	ΟΡΑ: Ορεινά λιβάδια	ΛΙΜ: Λίμνες και λιμνία	ΡΕΜ: Ποταμοί, ρέματα και Παραποτάμια Ζώνη	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΔΟΞ: Δάση Οξυάς	ΔΔΡ: Δρύες σε αναγωγή εκτός διαχείρισης ή σε αναγωγή	ΔΦΥ: Δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων	ΔΡΠ: Δάση δρυός διαχειριζόμενα αποψιλωτικά	ΕΓΚ: Εγκαταλελειμμένοι αγροί	ΚΑΛ: Καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
Μ	1342	<i>Dryomys nitedula</i>		1				2	1	1	1	1	1							
Μ	1341	<i>Musccardinus avellanarius</i>		1				2		1	1	1	1							
Μ		<i>Microtus felteni</i>			1	1														
Μ	1314	<i>Myotis daubentonii</i>	1	1	1	1	1	1		1	1	1				2				
Μ	1322	<i>Myotis nattereri</i>	1	1	1	1	1	1		1	1	1		1	1	1				
Μ	1326	<i>Plecotus auritus</i>	1	1					1	1	1	1	1	1	1	1				
Μ	1328	<i>Nyctalus lasiopterus</i>		1			1	1		1	1	1								
Μ	1310	<i>Miniopterus schreibersii</i>		1					1	1	1	1								v
Μ	1307	<i>Myotis blythii</i>		1					1	1	1	1								v
Μ	1321	<i>Myotis emarginatus</i>		1					1	1	1	1								v
Μ	1304	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>		1					1	1	1	1						3	1	
Μ	1303	<i>Rhinolophus hipposideros</i>		1					1	1	1	1						3	1	
Μ	1316	<i>Myotis capaccinii</i>		1					1	1	1	1								v
Μ	1323	<i>Myotis bechsteinii</i>		1					1	1	1	1								v
Μ	1324	<i>Myotis myotis</i>		1					1	1	1	1								v
Μ	1371	<i>R. rupicapra balcanica</i>	1	2	1	1	1		2	2	2	2						2	1	
Μ	1355	<i>Lutra lutra</i>					1	1										3	2	
Μ	1354	<i>Ursus arctos</i>		1				2	1	1	1	1	1	2	2		*	1	1	
Μ	1352	<i>Canis lupus</i>		1	3	2		2	1	1	1	1	1	2	2					
Μ		<i>Capreolus capreolus</i>		1		1		2	1	1	1	1	2	2	2					
Β	A402	<i>Accipiter brevipes</i>						2Φ			1Φ			1Τ	2Τ	3Τ		3	2	
Β	A223	<i>Aegolius funereus</i>		3Φ					2Φ	1Φ						3Τ		1	2	
Β	A247	<i>Alauda arvensis</i>			1Φ 1Τ	2Φ 1Τ								2Τ	2Τ			3	2	
Β	A878	<i>Alectoris graeca</i>	2Φ 1Τ		1Φ 1Τ	2Φ 1Τ								2Φ 2Τ				3	1	
Β	A255	<i>Anthus campestris</i>			1Φ 1Τ	2Φ 1Τ												1	2	
Β	A091	<i>Aquila chrysaetos</i>	1Φ 1Κ		2Τ	1Τ		2Τ						2Τ				1	1	
Β	A699	<i>Aquila pennata</i>		2Φ		2Τ		3Τ	2Φ	2Φ	2Φ							3	1	
Β	A104	<i>Bonasa bonasia</i>		2Φ					2Φ	2Φ								1	2	
Β	A215	<i>Bubo bubo</i>	1Φ	2Φ		2Τ		2Τ	2Τ	2Τ	2Τ	2Τ	3Τ	2Τ	3Τ	3Τ		3	2	
Β	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>				2Φ								1Φ	2Φ			3	2	
Β	A030	<i>Ciconia nigra</i>					3Τ	1Φ 1Τ										2	1	
Β	A080	<i>Circaetus gallicus</i>		Φ2	Τ2	Τ1			Φ2		Φ1	Φ2		Τ1	Τ2			3	1	
Β	A207	<i>Columba oenas</i>									Φ1							3	2	
Β	A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>		Φ1					Φ2	Φ1	Φ2							3	1	
Β	A236	<i>Dryocopus martius</i>		Φ1					Φ2	Φ1								3	2	
Β	A379	<i>Emberiza hortulana</i>			Φ1	Φ1												3	2	
Β	A100	<i>Falco eleonora</i>	Φ1		Τ1	Τ1								Τ1	Τ2			3	2	
Β	A103	<i>Falco peregrinus</i>									Φ1							3	2	
Β	A320	<i>Ficedula parva</i>									Φ2							3	2	
Β	A442	<i>Ficedula semitorquata</i>			Φ2	Φ1								Φ1				3	2	
Β	A338	<i>Lanius collurio</i>									Φ1	Φ2						3	1	

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΒΡΑ: Κύριες Βραχώδεις περιοχές	ΔΜΦ: Μνημείο της Φύσης	ΥΛΙ: υποαλπικά και ψευδοαλπικά λιβάδια	ΟΡΑ: Ορεινά λιβάδια	ΛΙΜ: Λίμνες και λιμνία	ΡΕΜ: Ποταμοί, ρέματα και Παραποτάμια Ζώνη	ΔΜΠ: Δάση μαύρης πεύκης	ΔΟΞ: Δάση Οξυάς	ΔΔΡ: Δρύες σε αναγωγή εκτός διαχείρισης ή σε αναγωγή	ΔΦΥ: Δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων	ΔΡΠ: Δάση δρυός διαχειριζόμενα αποψιλωτικά	ΕΓΚ: Εγκαταλελειμμένοι αγροί	ΚΑΛ: Καλλιέργειες	ΟΙΚ: Οικισμοί	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
B	A238	<i>Leiopicus medius</i>			Φ2	Φ1								Φ2				3	2	
B	A246	<i>Lullula arborea</i>			Φ1													3	2	
B	A644	<i>Perdix perdix</i>				T1			Φ2 T1	Φ1 T1	Φ2 T1			T1				1	2	
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>									Φ2							3	2	
B	A234	<i>Picus canus</i>	Φ1															3	1	
B	A210	<i>Streptopelia turtur</i>									Φ1	Φ2						3	2	
B	A307	<i>Sylvia nisoria</i>												Φ1				3	1	

ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ: ΕΖΔ GR1340006

Πίνακας 3.1.1στ. Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη που εντάσσονται στις ομάδες υψηλής και μέσης προτεραιότητας διαχείρισης για θεσμικά μέτρα και οι κύριες οικοσυστημικές χωρικές ενότητες (ΟΧΕ) στο Βέρνον

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΤΥΡ: Τυρφώνας και τεχνητή λίμνη στην Θέση Λάκκος Νυμφαίου	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΠΥΡ: Πυριτικά βραχώδη πρρανή	ΠΤΕ: Πτεριάδες μεγάλης έκτασης	ΒΡΟ: Βραχώδεις εκτάσεις και δάση εκτός ΕΖΔ	ΔΟΞ: Δάση Οξυάς	ΔΔΡ: Δάση δρυός υπό Αναγωγή	ΔΡΠ: Δάση δρυός Πρεμνοφυή	ΑΝΚ: Αναδασώσεις με κωνοφόρα και οξύες	ΡΕΜ: Ποταμοί και ρέματα	ΟΙΚ: Οικισμοί	ΚΑΛ: Καλλιεργούμενες εκτάσεις	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων	
	6230	Χλοώδεις διαπλάσεις με <i>Nardus</i> , ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)													*	1	2		
	7230	Αλκαλικοί χαμηλοί τυρφώνες														1	1		
	8140	Λιθώνες της Ανατολικής Μεσογείου														3	2		
	8220	Πυριτικά βραχώδη πρρανή με χασμοφυτική βλάστηση														3	2		
	9110	Δάση οξυάς της Luzulo-Fagetum														3	2		
	9130	Δάση οξυάς της Asperulo-Fagetum														2	2		
	91Ε0	Αλλουβιακά δάση με <i>Alnus glutinosa</i> και <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)														*	1	1	
	91Μ0	Πανωνικά-βαλκανικά δάση με ευθύφλοιο και απόδισκο δρυ															3	1	
P		<i>Epilobium veronicum</i>	1	3		3		2				2							
P		<i>Gymnadenia frivaldii</i>	3	3				2				2							
I	1083	<i>Lucanus cervus</i>						1	1		1								v
I	1088	<i>Cerambyx cerdo</i>						1	1		1								v
I	4053	<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>		1										1					v
I	1065	<i>Euphydryas aurinia</i>	1	1								1		1		2	1		
I	1060	<i>Lycaena dispar</i>	1	1								1		2		2	1		
I	4042	<i>Polyommatus eroides</i>	1	1								1		1					v
I	1058	<i>Maculinea arion</i>	1	1								1		1					v
I		<i>Nymphalis xanthomelas</i>	1	1								1							v
I		<i>Erebia epiphron</i>		1						1									v
I	1093	<i>Austropotamobius torrentium</i>										1			*	1	1		v
F	5354	<i>Salmo pelagonicus</i>	3									1				2	1		
A	1193	<i>Bombina variegata</i>	2	2								2				3	1		
R	1217	<i>Testudo hermanni</i>		1		2	3		1	2	3	3	2			3	1		
R	1293	<i>Elaphe situla</i>	2	1		2	2	3	1	2	3	2	2						
R	1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	1	1		2	2	3	1	2	3	2	2						
M	1355	<i>Lutra lutra</i>								1		1				3	1		
M	1307	<i>Myotis blythii</i>	1	2				1	1	1	1	2							v
M	1303	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	1	2				1	1	1	1	2							v
M	1326	<i>Plecotus auritus</i>			1		1	1	1	1	1		1	1					
M	1354	<i>Ursus arctos</i>						1	1	1	1	2			*	1	1		

Ομάδα ειδους	Κωδικός	Τύπος Οικοτόπου / Είδος	ΤΥΡ: Τυφώνας και τεχνητή λίμνη στην θέση Λάκκος Νυμφαίου	ΟΛΙ: Ορεινά λιβάδια	ΠΥΡ: Πυριπικά βραχώδη πτανή	ΠΤΕ: Περιοιάδες μεγάλης εκτασης	ΒΡΟ: Βραχώδεις εκτάσεις και δάση εκτός ΕΖΔ	ΔΟΞ: Δάση Οξυάς	ΔΔΡ: Δάση δρυός υπό Αναγωγή	ΔΡΠ: Δάση δρυός Πρεμνοφυή	ΑΝΚ: Αναδασώσεις με κωνοφόρα και οξυές	ΡΕΜ: Ποταμοί και ρέματα	ΟΙΚ: Οικισμοί	ΚΑΛ: Καλλιεργούμενες εκτάσεις	τ.ο./είδος προτεραιότητας (92/43/ΕΚ)	Προτεραιότητα Διαχείρισης Θεσμικά μέτρα	Προτεραιότητα Διαχείρισης Διαχειριστικά μέτρα	Ελλιπή δεδομένα Προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων
M	1352	<i>Canis lupus</i>		1		3	2	1	1	1	1	2		3				
M		<i>Capreolus capreolus</i>		1		3	2	1	1	1	1	2		3				
B	A019	<i>Pelecanus onocrotalus</i>		2	2											3	3	
B	A020	<i>Pelecanus crispus</i>		2	2											3	3	
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>	T2	T1	T2	T1	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ2, T1	Φ1, T1	Φ2, T2		T2		3	2	
B	A080	<i>Circaetus gallicus</i>	T1	T1	T1	T1	Φ2, T1	Φ2	Φ2	Φ2	Φ2	Φ2	T3	T2		3	3	
B	A084	<i>Circus pygargus</i>		T1		T1								T2		3	1	
B	A089	<i>Aquila pomarina</i>	T1	T1		T2		Φ1	Φ2		Φ1	T2		T2		3	1	
B	A091	<i>Aquila chrysaetos</i>	T3	T1	T1	T1	Φ1, T1	T2					T2	T2		3	1	
B	A092	<i>Hieraaetus pennatus</i>		T1	T2	T1	Φ2, T2	Φ1, T1	Φ1, T1		Φ2, T2		T2	T2		3	1	
B	A104	<i>Bonasa bonasia</i>					Φ1, T1	Φ1, T1			Φ1, T1					3	2	
B	A207	<i>Columba oenas</i>		T2		T2	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ2, T2							3	2	
B	A210	<i>Streptopelia turtur</i>				T3			Φ1, T1	Φ1, T1		Φ1, T1		Φ2, T2		3	2	
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>				T3	Φ1, T1	Φ1, T1	T2	T3	Φ1, T1	T3				3	2	
B	A238	<i>Dendrocopos medius</i>				Φ2, T2	Φ2, T2	Φ2, T2	Φ1, T1	T1	Φ2, T2	Φ1, T1	T3	Φ2, T2		3	2	
B	A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>					Φ1, T1	Φ1, T1	Φ2, T2	T2	Φ1, T1					3	2	
B	A246	<i>Lullula arborea</i>		Φ1, T1	Φ2, T2	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ2, T2			Φ2, T2		T2			3	2	
B	A247	<i>Alauda arvensis</i>		Φ1, T1	Φ2, T2	Φ2, T2	Φ2, T2				Φ2, T2		T2			3	2	
B	A255	<i>Anthus campestris</i>		Φ1, T1	Φ1, T1	Φ2, T2	Φ1, T1				Φ1, T1					3	2	
B	A338	<i>Lanius collurio</i>	Φ1, T1	Φ1, T1		Φ1, T1		Φ1, T1			Φ1, T1			Φ2, T2		3	1	
B	A339	<i>Lanius minor</i>		Φ2, T2										Φ2, T2		3	2	
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i>		Φ1, T1	Φ2, T2	Φ1, T1	Φ2, T2						T2			3	2	
B	A465	<i>Alectoris graeca</i>		Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1	Φ1, T1			Φ1, T1		T2			3	2	
B	A709	<i>Falco peregrinus brookei</i>	T2	T1	T1	T2	Φ1	T3	T3	T3	T3	T3	T2	T2		3	3	

3.1.2 Οικολογικές απαιτήσεις και στόχοι διατήρησης προστατευτέου αντικειμένου

Οι σημαντικότεροι τ.ο. και τα σημαντικότερα είδη αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Η διατήρησή τους επιβάλλει την λήψη μέτρων ώστε να βελτιωθεί ο βαθμός διατήρησής τους. Για την επίτευξη του επιθυμητού βαθμού διατήρησης πρέπει να προσδιορίζονται ειδικοί στόχοι διατήρησης, όταν υπάρχουν επαρκή στοιχεία, και αυτοί να ποσοτικοποιούνται.

Οι στόχοι διατήρησης θα πρέπει (όπως ακριβώς το περιγράφει έγγραφο της Ε.Ε.):²

- **να είναι σαφείς** – να αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό ενδιαφέροντος (είδος ή τύπο οικοτόπου) και να καθορίζονται οι όροι που απαιτούνται για την επίτευξη του στόχου διατήρησης
- **να είναι μετρήσιμοι** και να μπορούν να περιληφθούν σε εκθέσεις – να δίνουν τη δυνατότητα παρακολούθησης για να καθοριστεί εάν επιτυγχάνονται οι στόχοι
- **να είναι ρεαλιστικοί** – να παρέχονται ένα λογικό χρονικό πλαίσιο και μια λογική χρήση των πόρων
- **η προσέγγιση να είναι συνεπής** – η δομή των στόχων διατήρησης πρέπει να είναι, στο μέτρο του δυνατού, η ίδια σε όλους τους τόπους, και σε τόπους που υποστηρίζουν το ίδιο χαρακτηριστικό ενδιαφέροντος, και να χρησιμοποιούνται παρόμοια στοιχεία και στόχοι για την περιγραφή της ικανοποιητικής κατάστασης· και
- **να είναι περιεκτικοί** – τα στοιχεία και οι στόχοι θα πρέπει να καλύπτουν τις ιδιότητες του χαρακτηριστικού ενδιαφέροντος που χρειάζονται για να περιγραφεί η κατάστασή του ως ικανοποιητική ή μη ικανοποιητική.

Δυστυχώς αυτό δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί παρά μόνο μερικώς όπου κάποιοι στόχοι έχουν προσδιοριστεί. Για τον λόγο αυτό ανατρέχουμε περισσότερο στις οικολογικές απαιτήσεις των τ.ο. και ειδών. Τα δεδομένα αυτά είναι απαραίτητα για τον προσδιορισμό των μέτρων διατήρησης των τ.ο. και των ειδών, όπως αυτά αναπτύσσονται στα κεφ. 4 και 5.

Τύποι Οικοτόπων

Για τους τύπους οικοτόπων προσδιορίζεται ως προς την ποικιλότητα – αντιπροσωπευτικότητα, την φυσικότητα ως προς την δομή και τις λειτουργίες του οικοτόπου. Βασικοί στόχοι είναι:

α) Η διατήρηση της έκτασης των τ.ο. του παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43 ή η επαναφορά στην προηγούμενη έκταση, αν έχει υπάρξει υποβάθμιση. Η έκταση κάθε τ.ο. είναι σαφής, χαρτογραφημένη και διαθέσιμη δημοσίως αν και σε ορισμένες περιπτώσεις αυτή είναι αδρομερής και μπορεί να μην εμφανίζονται μικρής έκτασης τ.ο., ιδιαίτερα οι συνδεδεμένοι με την ύπαρξη νερού ή υδρομορφικών εδαφών.

² Ειδικό σημείωμα της Επιτροπής για τον καθορισμό των στόχων διατήρησης για τους τόπους NATURA: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note2_EL.pdf

β) Η διασφάλιση του βαθμού διατήρησης ή η βελτίωσή του ως προς την ποικιλότητα – αντιπροσωπευτικότητα, την φυσικότητα και την λειτουργία του που διασφαλίζει την μακροχρόνια διατήρησή τους. Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι οι τ.ο. εν τέλει είναι το ενδιαίτημα των ειδών.

Βασικά στοιχεία για την αξιολόγηση είναι η σύνθεση των ειδών με φυτοκοινωνιολογική προσέγγιση και η παρουσία χαρακτηριστικών ειδών. π.χ. Ένα δάσος δρυών αποψιλωτικά διαχειριζόμενο είναι πολύ διαφορετικό από ένα δάσος όπου οι υλοτομίες γίνονται επιλεκτικά. Ενώ ακόμη μεγαλύτερη ποικιλία ειδών παρουσιάζει ένα δάσος που είναι σε φυσική εξέλιξη με πολλά νεκρά κατακείμενα και ιστάμενα δέντρα, που αποτελούν ενδιαίτημα για πολλά και πολύ σημαντικά είδη. Ο τ.ο. παραμένει στην ίδια έκταση αλλά η φυσικότητα, η ποικιλία των ειδών και η λειτουργία του ως ενδιαίτημα είναι πολύ διαφορετικές.

Για τους τύπους οικοτόπων έχουν παρατεθεί στους πίνακες 2.2.1 του ΤΤΒ οι γενικοί και οι ειδικοί στόχοι διατήρησης. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι στόχοι που έχουν διατυπωθεί, ως αποτέλεσμα του έργου εποπτείας των τ.ο. που ολοκληρώθηκε το 2015 είναι στις περισσότερες περιπτώσεις πολλοί γενικοί και συγκλίνουν στην διατήρηση ή την βελτίωση του βαθμού διατήρησης. Για τους δασικούς τ.ο. μία καλή πληροφορία είναι οι δασικές διαχειριστικές μελέτες, όπου υπάρχουν και είναι βοηθητικές, όχι μόνο για την αναγνώριση των παραγωγικών δραστηριοτήτων αλλά συμπληρωματικά και για την αξιολόγηση της φυσικότητας και της ποικιλότητας.

Είδη

Στην περίπτωση των ειδών οι στόχοι διατήρησης μπορούν να κωδικοποιούνται και να ποσοτικοποιούνται με μεγαλύτερη σαφήνεια. Μπορούν δηλαδή να αναφέρονται συγκεκριμένες επιθυμητές τιμές αναφοράς για την επίτευξη μακροχρόνιας διατήρησης και αυτές να είναι οι στόχοι διατήρησης. Αυτές οι τιμές μπορεί να είναι πληθυσμιακά μεγέθη ή πυκνότητες πληθυσμών ανά έκταση ή έκταση κατάλληλου ενδιαιτήματος. Ειδικοί στόχοι διατήρησης έχουν διατυπωθεί από το πρόγραμμα εποπτείας των ειδών που ολοκληρώθηκε το 2015 και παρατίθενται στο ΤΤΒ στους πίνακες 2.2.2

Σε σχέση με τις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών στο Τεύχος ΤΤΒ κρίθηκε απαραίτητο να παρατεθούν στοιχεία για τα λιγότερο γνωστά είδη πανίδας (ασπόνδυλα, ιχθύες, αμφίβια, ερπετά, θηλαστικά) σε σχέση με την βιολογία τους και τις οικολογικές τους απαιτήσεις.

Στο Τεύχος ΤΤΒ, στο αντίστοιχο κεφάλαιο 3.1.2, παρατίθενται στοιχεία για τα λιγότερο γνωστά σημαντικά είδη πανίδας (ασπόνδυλα, ιχθύες, αμφίβια, ερπετά, θηλαστικά) σε σχέση με την βιολογία τους και τις οικολογικές τους απαιτήσεις. Για την ορνιθοπανίδα υπάρχουν πολύ γνωστότερα στοιχεία στα ελληνικά. Μια καλή βάση των απαιτήσεων των ειδών είναι η έκδοση του Υπουργείου Περιβάλλοντος (Δημαλέξης κ.α. 2009).

Αναφέρονται στην συνέχεια γενικά μερικά στοιχεία για ομάδες ειδών στις οποίες περιλαμβάνονται πολύ σημαντικά είδη.

Χλωρίδα

Τα σημαντικά είδη χλωρίδας είναι κυρίως είδη των ανοικτών εκτάσεων και συνδέονται με την διαχείριση κυρίως της βόσκησης. Η υπερβόσκηση μπορεί να τα εξαφανίσει ενώ η υποβόσκηση μπορεί να οδηγήσει σε εξαφάνισή τους λόγω οικολογικής διαδοχής. Η διατήρηση των λιβαδιών και των ανοιγμάτων στα δάση είναι απαραίτητη για την διατήρηση πολλών ειδών. Η κατά χώρο και χρόνο

οργάνωση της βόσκησης είναι απαραίτητα για την διατήρηση σε καλή κατάσταση των ενδιαιτημάτων τους.

Το μόνο δασικό είδος που προστατεύεται σύμφωνα με την οδηγία 92/43 είναι το *Ruscus aculeatus*. Απαιτεί δασικό περιβάλλον και απειλείται από την διάσπαση των δασών και τις αποψιλωτικές υλοτομίες. Εντούτοις κρίνεται αναγκαία η λήψη μέτρων για τη διατήρηση σπάνιων και ενδημικών δασικών ειδών περιορισμένης γεωγραφικής εξάπλωσης.

Πολύ ενδιαφέρον έχει στον Γράμμο η παρουσία του βρυόφυτου *Bauxbaumia viridis* που αναφέρεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43. Η μη απομάκρυνση κατακείμενων, αποσυντεθημένων κορμών μεγάλης ηλικίας και χρόνων αποσύνθεσης αποτελεί το σημαντικότερο διαχειριστικό μέτρο μαζί με το υγρό υπόσκιο ενδοδασογενές περιβάλλον. Περισσότερα στοιχεία στο τεύχος ΤΤΒ.

Ασπόνδυλα

Τα δασικά είδη εντόμων απαιτούν την ύπαρξη γέρικων και νεκρών δένδρων στα δάση και συνεπώς οι αποψιλωτικές υλοτομίες και η μη διατήρηση δένδρων ή συστάδων σε φυσική εξέλιξη οδηγούν σε μείωση των πληθυσμών τους.

Άλλα είδη εντόμων (ορθόπτερα και λεπιδόπτερα) απαιτούν την ύπαρξη ανοιγμάτων στα δάση και συνεπώς η διατήρησή τους συνδέεται με την εκτατική βόσκηση που οδηγεί σε διατήρηση ανοικτών ενδιαιτημάτων. Η φυσική δάσωση λόγω του περιορισμού τους αιγοπροβατοτροφίας και η αναδάσωση με κωνοφόρα (όπως η εκτεταμένη στον όρος Βέρνον) αποτελούν πολύ σοβαρές απειλές για τα είδη των ανοικτών εκτάσεων όπως οι πεταλούδες. Στο κεφ. 2.2.3.1 του τεύχους ΤΤΒ περιλαμβάνονται πίνακες με τα είδη για κάθε τόπο Natura.

Τα δίθυρα του γλυκού νερού και οι καραβίδες του γλυκού νερού απαιτούν καθαρά νερά και διατήρηση της ροής, η οποία μπορεί να αλλάξει από φράγματα και διάφορες απολήψεις νερού.

Ιχθύες

Η διατήρηση και προστασία των επιφανειακών υδάτινων συστημάτων (ποταμιών, λιμνών και ρεμάτων) είναι ζωτικής σημασίας για τα ψάρια. Ωστόσο, ορισμένα είδη ψαριών των εσωτερικών υδάτων έχουν πολύ συγκεκριμένες απαιτήσεις ως προς τα ενδιαιτήματα που προτιμούν, γεγονός που τα καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτα σε οποιαδήποτε μεταβολή στους βιοτόπους τους. Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που έγινε αναφορικά με τα είδη της ιχθυοπανίδας έγινε φανερό η σημαντική, σε ορισμένες περιπτώσεις, έλλειψη γνώσεων σχετικά με την παρουσία-απουσία τους, την κατάσταση των πληθυσμών τους, τη βιολογία και την οικολογία τους, την κατάσταση των οικοτόπων τους, τις πιέσεις που ασκούν σε αυτούς άμεσα ή έμμεσα οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Επιπλέον, έγινε φανερό ότι συχνά απουσιάζουν έρευνες σχετικά με την υδρολογία αλλά και την ποιότητα των υδάτων της κάθε περιοχής. Τα παραπάνω είναι απαραίτητα στην προσπάθεια καθορισμού εξειδικευμένων διαχειριστικών αναγκών. Παρόλα τα κενά γνώσης, οι οικολογικές απαιτήσεις των «πολύ σημαντικών» και «άλλων σημαντικών» ειδών ψαριών που απαντούν στις περιοχές μελέτης συνοψίζονται στις εξής:

- Είναι κυρίως ρεόφιλα είδη (προτιμούν δηλαδή νερά με γρήγορη ροή)

- Απαιτούν καλής ποιότητας ύδατα (όπως τα είδη του γένους *Salmo*)
- Τα περισσότερα πραγματοποιούν μεταναστεύσεις για να αναπαραχθούν στα ανάντη τμήματα των ποταμών (όπως τα είδη των γενών *Barbus* και *Salmo*).
- Προτιμούν να αποθέτουν τα αβγά τους σε πετρώδες-χαλικώδες υπόστρωμα.

Αναλυτικότερα, τα είδη του γένους *Salmo* προτιμούν ρέματα μεγάλης ροής με κρύα και καλά οξυγονωμένα νερά και υπόστρωμα από κροκάλες. Τέτοια ρέματα απαντούν συνήθως στις ορεινές περιοχές. Στη συνέχεια των ρεμάτων αυτών (στα ενδιάμεσα και κατάντη τμήματα) οι συνθήκες που αναφέρθηκαν παραπάνω μεταβάλλονται (η θερμοκρασία του νερού είναι υψηλότερη, η ροή και η συγκέντρωση του οξυγόνου χαμηλότερη), γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα και τη διαδοχή των ειδών του γένους *Salmo* από άλλα λιγότερο «απαιτητικά» είδη όπως τα είδη του γένους *Barbus*. Στο γεγονός αυτό οφείλεται και η διάκριση σε ζώνες των ορεινών ρεμάτων με βάση την ιχθυοπανιδική τους σύνθεση (για παράδειγμα η «ζώνη της πέστροφας», «η ζώνη της μπριάνας» κλπ.).

Στην «ζώνη της πέστροφας» περιλαμβάνονται μεγάλα ρέματα και ορεινά τμήματα ποταμών υψηλού υψομέτρου με υδρομορφολογικές συνθήκες όπως αυτές που αναφέρθηκαν δηλαδή κρύα νερά με υψηλές συγκεντρώσεις οξυγόνου και υψηλή ροή καθόλη τη διάρκεια του έτους, υψηλή-μεσαία κλίση και πετρώδεις πυθμένες. Συχνά απαντούν και βαθιές μικρολίμνες (pools) στις οποίες μπορούν να καταφύγουν τα ψάρια σε περιπτώσεις μείωσης του βάθους του νερού ειδικά την ξηρή περίοδο. Στα ρέματα αυτά απαντούν συνήθως πυκνοί πληθυσμοί πέστροφας (με μεγάλο εύρος ηλικιακών κλάσεων).

Στα κατώτερα όρια αυτής της ζώνης, στην ιχθυοκοινότητα εμφανίζονται και είδη του γένους *Barbus* αν και συχνά αυτά αναπαράγονται σε χαμηλότερα υψόμετρα στα οποία η συμμετοχή τους στην ιχθυοκοινότητα είναι μεγαλύτερη. Η ζώνη αυτή με τη μικτή κοινότητα από τα είδη των δύο γενών είναι συνηθέστερα γνωστή ως η ζώνη «πέστροφας-μπριάνας». Σε χαμηλότερα υψόμετρα, στη «ζώνη των ορεινών κυπρινοειδών» η πέστροφα δεν απαντά ή απαντά σε πολύ μικρούς αριθμούς, ενώ στη σύνθεση της ιχθυοπανίδας συμμετέχουν άλλα είδη κυρίως της Οικογένειας Cyprinidae. Πρόκειται επίσης για ρεόφιλα συνήθως είδη που προτιμούν να διαβιούν και να αναπαράγονται σε τμήματα ποταμών με μεσαία ροή, δροσερά νερά και καλή οξυγόνωση (όπως τα *Alburnoides bipunctatus*, *Romanogobio elimeius* και είδη των γενών *Barbus* και *Squalius*).

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προστατευτούν επίσης τα πεδία αναπαραγωγής των ειδών ψαριών. Τα περισσότερα από τα είδη αυτά μεταναστεύουν για να αναπαραχθούν στα ανάντη τμήματα και προτιμούν να αποθέτουν τα αβγά τους σε θέσεις με πετρώδεις και χαλικώδεις πυθμένες.

Με βάση τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ως γενικός στόχος διατήρησης του προγράμματος της εποπτείας αναφορικά με τα είδη της ιχθυοπανίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ με πληθυσμό Α, Β ή C είναι η καταγραφή της παρουσίας τους σε ποσοστό $\geq 50\%$ των θέσεων που το είδος εξαπλώνονταν (Τάχος κ4 2015), κρίνονται απαραίτητα τα εξής:

- Η διατήρηση των ενδιαιτημάτων στα ρέματα που απαντούν τα είδη ενδιαφέροντος η οποία είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση των ιχθυοπληθυσμών. Αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο χωροταξικό σχεδιασμό αναπτυξιακών έργων όπως π.χ. μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών.
- Η διατήρηση της συνέχειας των ρεμάτων ώστε να επιτρέπεται η ελεύθερη μετακίνηση των ψαριών. Με τον τρόπο αυτό θα διατηρείται αφενός η γενετική ποικιλομορφία των πληθυσμών (η οποία τίθεται σε κίνδυνο με την απομόνωσή τους) και αφετέρου θα είναι εφικτή η μετακίνησή τους προς τα ανάντη για λόγους αναπαραγωγής.
- Η διατήρηση μιας ελάχιστης «οικολογικής» στάθμης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους που θα επιτρέπει τη μετακίνηση των ειδών και την κάλυψη των οικολογικών τους αναγκών. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι η «οικολογική στάθμη ή παροχή» αναφέρεται σε εκείνη την ποσότητα νερού που επαρκεί για να καλυφθούν οι βιολογικές και οικολογικές ανάγκες των οργανισμών που απαντούν σε ένα οικοσύστημα. Ιδιαίτερα θα πρέπει να εξασφαλίζεται η παρουσία επαρκούς ποσότητας νερού κατά τη θερμή και ξηρή περίοδο του έτους (καλοκαίρι). Αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη κατά το σχεδιασμό έργων όπως διάνοιξη δρόμων, κατασκευή υδροηλεκτρικών εργοστασίων, υλοποίηση αμμοληψιών. Ιδανικά, ανθρώπινες επεμβάσεις που θα οδηγήσουν σε σημαντικές αλλοιώσεις των ενδιαιτημάτων ή διακοπή της συνέχειάς τους θα πρέπει να αποφεύγονται. Στην περίπτωση ειδικά κατασκευής υδροηλεκτρικών φραγμάτων θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στον καθορισμό της οικολογικής στάθμης, με επιστημονικά και όχι νομικά κριτήρια, από τη φάση της μελέτης και στη συνέχεια να διασφαλίζεται η τήρησή της με συνεχείς και αυστηρούς ελέγχους.
- Με δεδομένη την προτίμηση των ειδών να αποθέτουν τα αβγά τους σε πετρώδες υπόστρωμα θα πρέπει στα αναπαραγωγικά τους πεδία να διασφαλίζεται ο περιορισμός της απόθεσης φερτών υλικών. Στο πλαίσιο αυτό δραστηριότητες όπως αμμοληψίες και διάφορων ειδών εκσκαφές στα ανάντη τμήματα των ποταμών (π.χ. για τη διάνοιξη δρόμων) θα πρέπει να περιορίζονται ή να διενεργούνται με μεγάλη προσοχή και εκτός της περιόδου αναπαραγωγής των ειδών.
- Στην περίπτωση της κατασκευής σταθμών παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας πέρα από τη διατήρηση της ελάχιστης οικολογικής στάθμης αλλά και τον έλεγχο της ποιότητας του νερού στο κατάντη τμήμα (η οποία συχνά μεταβάλλεται μετά τη χρήση του αλλά και μέσα στους ταμιευτήρες που δημιουργούνται), θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για την κατασκευή ειδικών ιχθυοπερασμάτων για τη διασφάλιση της ελεύθερης μετακίνησης των ψαριών ανάντη και κατάντη φραγμάτων, διαφορετικά αφενός κάποια είδη θα εξαφανιστούν από το ανάντη τμήμα (όπως π.χ. τα χέλια από το κομμάτι του Αλιάκμονα ανάντη των φραγμάτων) και αφετέρου κάποιοι πληθυσμοί θα απομονωθούν με ότι αυτό συνεπάγεται για τη γενετική τους ποικιλομορφία.
- Η διερεύνηση της δυνατότητας κατασκευής μικρών υδατοσυλλογών με εκβαθύνσεις σε κοίτες ρεμάτων που να μπορούν να συγκρατούν τους ιχθυοπληθυσμούς σε περιόδους ξηρασίας ώστε να επανεποικίζονται με ψάρια τα ρέματα όταν υπάρχει ικανοποιητική ροή νερού.

- Η διερεύνηση της δυνατότητας κατάργησης των αναβαθμίδων που συνήθως κατασκευάζονται για τη συγκράτηση της χειμαρρώδους παροχής ή η κατασκευή ειδικών διόδων ανόδου των ψαριών που θα βοηθούσε σημαντικά τη μετακίνησή τους.
- Ο έλεγχος και η παρακολούθηση της χημικής και οικολογικής ποιότητας του νερού των επιφανειακών υδάτων. Για τη διατήρηση της ποιότητας του νερού θα πρέπει να δοθεί προσοχή και στην αλλαγή των χρήσεων γης σε επίπεδο λεκάνης απορροής.
- Η προστασία των διθύρων στην περιοχή «Στενά Αλιάκμονα» που απαντά το είδος *Rhodeus meridionalis* εξαιτίας της ιδιαιτερότητάς στην αναπαραγωγή του (περισσότερες πληροφορίες στο παράρτημα).
- Η υλοποίηση προγραμμάτων παρακολούθησης των «πολύ σημαντικών» και «άλλων σημαντικών» ειδών ψαριών τα οποία θα συμβάλλουν, μεταξύ άλλων, στην ανάδειξη των πληθυσμιακών τους τάσεων, των αλλαγών στη χωρική τους κατανομή και των πιθανών επιπτώσεων σε αυτά από μεταβολές του περιβάλλοντός τους.
- Η διερεύνηση των επιπτώσεων από την εισαγωγή ξενικών ειδών στους αυτόχθονες πληθυσμούς των ειδών ενδιαφέροντος θα μπορούσε επίσης να συμβάλλει στην πρόταση εξειδικευμένων πρακτικών.
- Η βελτίωση της γνώσης σχετικά με τα υδάτινα συστήματα που απαντούν στην περιοχή μελέτης, τα υδρολογικά τους χαρακτηριστικά, τα βιολογικά-οικολογικά χαρακτηριστικά των ειδών ενδιαφέροντος, είναι απαραίτητη για τη διαχείριση και πληθυσμιακή εκτίμηση των ιχθυοαποθεμάτων της πέστροφας. Επομένως η υλοποίηση σχετικών ερευνών θα πρέπει να ενθαρρύνεται.
- Η διακοπή της πρακτικής των αυθαίρετων εμπλουτισμών των απομονωμένων ορεινών ρεμάτων που συντηρούν αυτόχθονες πληθυσμούς πέστροφας με ξενικά είδη πέστροφας όπως το *Onchorynchus mykiss*. Οι ενδημικοί πληθυσμοί πέστροφών (ειδικά οι απομονωμένοι που έχουν μεγάλη βιολογική αξία ως γενετικό απόθεμα) κινδυνεύουν από τα ξενικά είδη πέστροφας λόγω πιθανής γενετικής επιμόλυνσης, μεταφοράς ασθενειών και δημιουργίας ανταγωνισμού. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται απαραίτητη η ενημέρωση των δημοσίων υπαλλήλων που βρίσκονται στις αρμόδιες θέσεις, όπως π.χ. των δασικών υπαλλήλων, για τους κινδύνους των εμπλουτισμών.
- Η διερεύνηση της αλιευτικής πίεσης που ασκείται στα είδη ενδιαφέροντος με σχετικές μελέτες.

Αμφίβια

Η κρίσιμότερη παράμετρος για τα αμφίβια είναι η κατάσταση των θέσεων αναπαραγωγής, σε ρέματα, λιμνία, πρόσκαιρα κατακλυζόμενες θέσεις. Συνεπώς η διατήρησή τους είναι από τις κρίσιμότερες παραμέτρους.

Στις ορεινές περιοχές που μελετούνται σε αυτό το τεύχος το σημαντικότερο είδος είναι ο μακεδονικός τρίτωνας που αναπαράγεται σε λιμνία, φυσικά ή και τεχνητά, όπως στην περίπτωση του Τίταρου. Η αύξηση των βοοειδών που τείνουν να αντικαταστήσουν τα αιγοπρόβατα οδηγεί στο να στερεύουν

πολύ σύντομα αυτά τα λιμνία. Αυτό είναι ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα στον Όλυμπο όπου είναι επιτακτικό να εξασφαλιστούν επειγόντως άλλες θέσεις για το πότισμα των βοοειδών.

Η εισαγωγή ειδών ψαριών, όπως έχει συμβεί σε λιμνία στον Γράμμο με πρωτοβουλίες πολιτών είναι μια σοβαρή απειλή καθώς οι τρίτωνες (3 είδη στην περιοχή του Γράμμου) θηρεύονται από τα ψάρια στο στάδιο των αυγών ή των προνυμφών τους. Η ενημέρωση σε εθνικό επίπεδο είναι απαραίτητη.

Η ύπαρξη δρόμων κοντά στις όχθες οδηγεί σε μαζική θανάτωση μετά την μεταμόρφωση ή κατά την μετακίνηση από και προς τις θέσεις αναπαραγωγής. Το ίδιο ισχύει για νεροχελώνες και νερόφιδα.

Ερπετά

Τα ερπετά προτιμούν γενικά ανοικτά ηλιόλουστα αλλά όχι ομοιογενή περιβάλλοντα και συνεπώς απαιτείται η διατήρηση της εκτατικής βόσκησης που διαμορφώνει κατάλληλα ενδιαίτηματα. Στις αγροτικές εκτάσεις σημαντική είναι η ύπαρξη φυτοφρακτών και ακαλλιέργητων ζωνών.

Η σκόπιμη θανάτωση κυρίως φιδιών από πολίτες με άγνοια και φόβο προς αυτά είναι ένα σοβαρό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί με ενημέρωση.

Θηλαστικά

Για τα σημαντικά δασικά είδη όπως η αρκούδα η βασικότερη παράμετρος είναι η δασική διαχείριση. Ορισμένα τμήματα του δάσους θα πρέπει να διατηρούνται ανεπηρέαστα χωρίς δρόμους που προκαλούν όχληση κατά την περίοδο της διαχείμασης. Οι αποψιλωτικές υλοτομίες είναι αρνητικές για το είδος καθώς στερεί χώρους καταφυγίου και αναζήτησης τροφής. Σε μικρότερη κλίμακα το ίδιο ισχύει για μικρότερα πολύ σημαντικά είδη όπως ο δενδρομυωξός.

Είδη όπως ο λαγόγυρος απαιτούν λιβαδικές εκτάσεις. Η μετατροπή πολλών ζωνών σε καλλιέργειες και ειδικά σε αρδευόμενες οδηγεί σε εξαφάνιση τους είδους.

Τα χειρόπτερα που είναι από τα λιγότερο μελετημένα είδη απαιτούν ποικιλία ενδιαιτημάτων που συνδέονται με την παρουσία τροφής (εντόμων) αλλά και θέσεις κουρνιάσματος και διαχείμασης. Απαιτούν δηλαδή σπήλαια με μικρή ανθρώπινη παρουσία και ώριμα κουφαλερά δένδρα ενώ κάποια είδη χρησιμοποιούν και εγκαταστάσεις και εγκαταλειμμένα κτίρια κοντά στους βιοτόπους τους.

Για την βίδρα σημαντική είναι η παρόχθια βλάστηση και η ύπαρξη απρόσιτων θέσεων στις όχθες ποταμών και λιμνών.

Η διασφάλιση διαδρόμων επικοινωνίας είναι σημαντική για τα θηλαστικά. Αυτοί αφορούν δασικές συστάδες που διασφαλίζουν δασική κάλυψη μεταξύ διαφορετικών ορεινών όγκων ή υδάτινα ενδιαίτηματα με επαρκή παρόχθια βλάστηση για την μετακίνηση υδροβίων ή δασικών ειδών.

Ορνιθοπανίδα

Η ορνιθοπανίδα εντοπίζεται σε όλα τα ενδιαίτηματα. Οι απαιτήσεις σε ενδιαίτηματα είναι γνωστές. Μια σύνοψη των απαιτήσεων ανά ομάδα υπάρχει στο Κόκκινο βιβλίο (Χανδρινός 2009) και ανά είδος στην μελέτη για το ΥΠΕΧΩΔΕ «Οδηγός οικολογικών απαιτήσεων, απειλών και ενδεδειγμένων μέτρων για τα είδη χαρακτηρισμού» (Δημαλέξης κ.α. 2009), ενώ για τα δασικά είδη υπάρχει η έκδοση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας «Θέματα Διαχείρισης Δασών: Προτάσεις για διαχείριση των δασών συμβατή με την διατήρηση των πουλιών και της βιοποικιλότητας» (Μπούσμπουρας κ.α. 1998) το οποίο είχε κοινοποιηθεί στις διευθύνσεις δασών από το Υπουργείο Γεωργίας. Αυτά τα κείμενα αποτελούν την βάση για την ανάλυση της παρουσίας και τα μέτρα που προτείνονται στην συνέχεια.

Οι κύριες παραγωγικές δραστηριότητες στις ορεινές περιοχές που εξετάζονται σε αυτό το τεύχος είναι οι υλοτομίες και η βόσκηση. Αυτές πρέπει να ασκούνται με περισσότερη προσοχή στους τόπους Natura.

Για τις δασικές περιοχές η διατήρηση ώριμων συστάδων και υπερώριμων ή νεκρών ιστάμενων δένδρων είναι απαραίτητη για πολλά είδη καθώς προσφέρεται ενδιαίτημα φωλιάσματος ή καταφυγίου και διατροφής πολλών διαφορετικών ειδών της πανίδας, αλλά και ειδών χλωρίδας. Η δασική διαχείριση πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες διατήρησης των ειδών.

Στις λιβαδικές εκτάσεις επίσης η διαχείριση της βόσκησης είναι απαραίτητη ώστε να διατηρείται σε καλή κατάσταση το λιβάδι αλλά να μην υπάρχει υπερβόσκηση. Η τάση αντικατάστασης των προβάτων στα ανώτερα υψόμετρα και στην υπαλπική ζώνη από βοοειδή δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην χλωρίδα. Αυτή η αλλαγή οδηγεί και σε υποβάθμιση των λιμνίων είτε λόγω πλήρους εγκατάλειψής τους, είτε σε αποξήρανση τους πριν την μεταμόρφωση των γυρίνων, λόγω μεγάλης κατανάλωσης του νερού από τα βοοειδή. Η λιβαδοπονία στους τόπους Natura επίσης πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες διατήρησης των ειδών.

3.2 Αλληλεπιδράσεις με ευρύτερη περιοχή

Στην παρούσα ενότητα καταγράφονται και αξιολογούνται οι επιδράσεις που προκύπτουν για την περιοχή Natura και τα προστατευτέα αντικείμενα που φιλοξενεί τόσο από ανθρωπογενείς δραστηριότητες όσο και από χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής.

Οι σημαντικότερες πιέσεις για τα είδη στην ευρύτερη περιοχή εκτός των υδρολογικών είναι οι εξής:

- Απελευθέρωση βιζόν από εκτροφεία στην Καστοριά και την Σιάτιστα. Προκαλεί θήρευση (πιθανότατα με πολλές άγνωστες πτυχές) και ανταγωνισμό. Το είδος επεκτείνεται και έχει καταγραφεί σε πολλούς τόπους του δικτύου Natura της Δυτ. Μακεδονίας (Βούρινος, Ζάζαρη-Χειμαδίτιδα, Πετρών – Βεγορίτιδα, Πρέσπες) αλλά και στο όρος Βέρνον και στους πρόποδες του Γράμμου.
- Εγνατία οδός / πρόβλημα μετακινήσεων και θανάτωσης ζώων.
- Οι γραμμές του ηλεκτρικού ρεύματος που οδηγούν σε θανάτωση από πρόσκρουση είδη πουλιών μεγάλου μεγέθους και χειρόπτερα με μεγάλη επικράτεια.
- Οι ΑΣΠΗΕ που οδηγούν σε θανάτωση από πρόσκρουση πτηνά και χειρόπτερα. Η ειδική προσέγγιση της διερεύνησης των επιπτώσεων των ΑΣΠΗΕ στους τόπους του δικτύου Natura, μέσω ΕΟΑ, για τα είδη πουλιών με μεγάλη επικράτεια και χειρόπτερα πρέπει να διενεργείται σε ακτίνα τουλάχιστον 5 χλμ από τα όρια των τόπων Natura.

Όσον αφορά στα πόρια, οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται ή σχεδιάζονται στην ευρύτερη περιοχή των τόπων Natura οι οποίες μπορούν να επιφέρουν επιπτώσεις στους πληθυσμούς τους σχετίζονται πρωτίστως με τη διαχείριση του νερού σε επίπεδο λεκάνης απορροής.

Αντίθετα όμως, στις ορεινές περιοχές της χώρας, οι ιχθυοπληθυσμοί κινδυνεύουν συχνά από τη μεταβολή των ενδιαιτημάτων τους λόγω απόληψης νερού για ύδρευση και άρδευση ή παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας καθώς και από δραστηριότητες αμοληψίας που έχουν ως αποτέλεσμα την καταστροφή των αναπαραγωγικών τους πεδίων μέσω της απόθεσης φερτών υλικών. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να επηρεάζουν το ποτάμιο σύστημα σε ένα μεγάλο μήκος κατάντη της θέσης στην οποία λαμβάνουν χώρα. Για το λόγο αυτό, η σωστή διαχείριση των υδάτινων συστημάτων σε επίπεδο λεκάνης απορροής συνιστά επιτακτική ανάγκη με στόχο τη διατήρηση των σημαντικών ειδών ψαριών κοινοτικού ενδιαφέροντος.

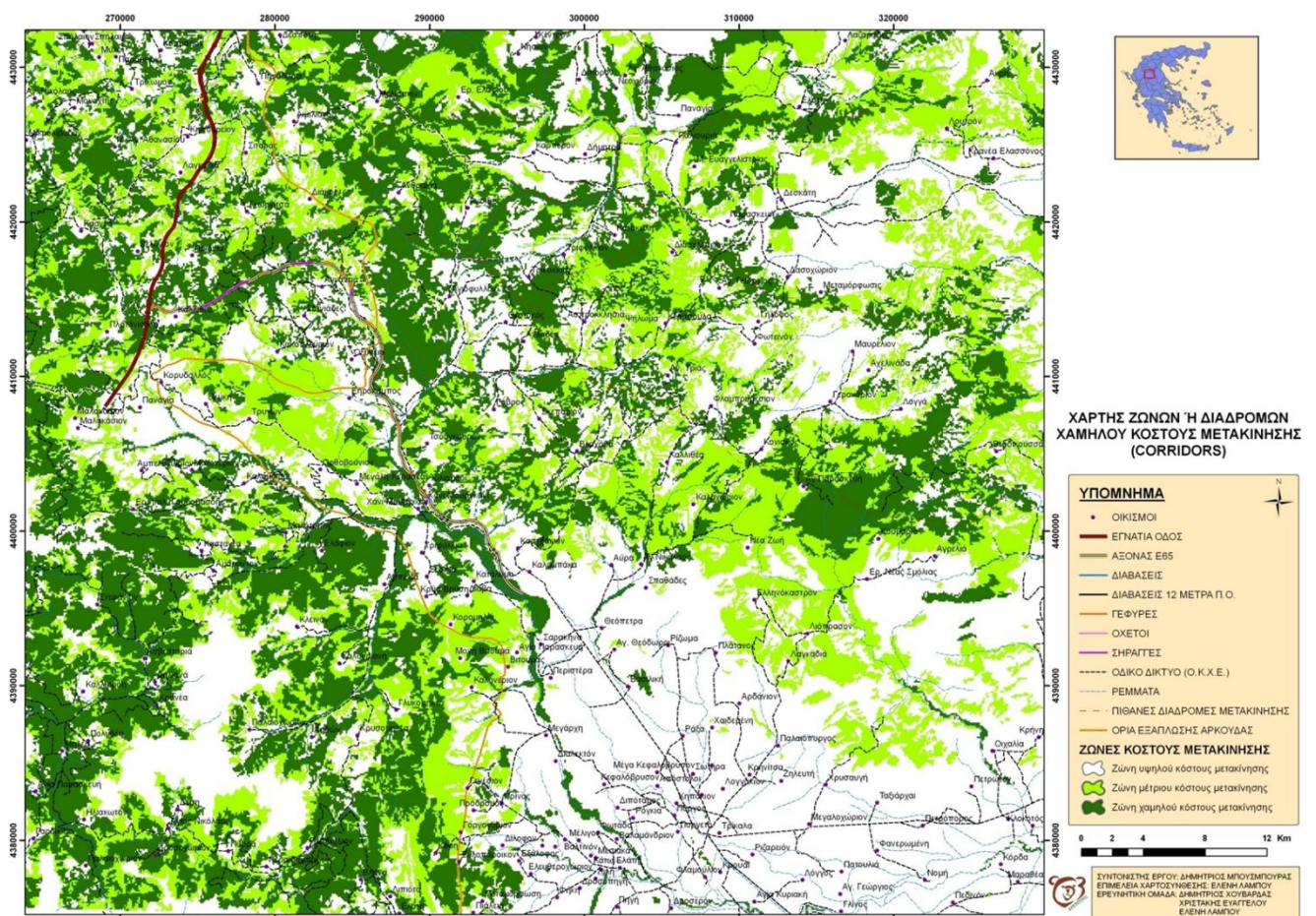
Τις ίδιες επιπτώσεις με τους αυθαίρετους εμπλουτισμούς με ξενικά είδη πέστροφας, που γίνονται για ενίσχυση των ιχθυοαποθεμάτων των ποταμών μπορεί να επιφέρει και η κατά λάθος διαφυγή ατόμων πέστροφας από μονάδες εκτροφής που υπάρχουν εντός των ποταμών όπως πχ. τα ιχθυοτροφεία πέστροφας που απαντούν στον Αώο. Επίσης, οι μονάδες εκτροφής πεστροφών συχνά χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες νερών από τα ρέματα για να τροφοδοτήσουν τις δεξαμενές τους. Το νερό αυτό επιστρέφεται στη συνέχεια στο ποτάμι με αυξημένες συγκεντρώσεις θρεπτικών αν και συχνά σε ορεινά ρέματα με υψηλή ροή δεν παρατηρείται συσσώρευση ρύπων στα κατάντη τμήματα λόγω του ρυθμού ανανέωσης του νερού. Ωστόσο, θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη

χωροθετήσή τους και εφόσον κάτι τέτοιο είναι δυνατό να μην επιλέγονται ρέματα στα οποία διαβιούν απομονωμένοι πληθυσμοί ενδημικών πεστροφών.

Σημαντικό στοιχείο για την διατήρηση των ειδών είναι η διασφάλιση της συνδεσιμότητας των τόπων Natura με ζώνες που λειτουργούν ως οικολογικοί διάδρομοι.

Στον Χάρτη 2.2.3.1-1 στο παρόν τεύχος παρουσιάζεται το πρόβλημα της ασυνέχειας για τα μεγάλα θηλαστικά λόγω της κατασκευής των ταμιευτήρων επί του Αλιάκμονα, στην περιοχή των Στενών Αλιάκμονα και ανάντη αυτών.

Οι οικολογικοί διάδρομοι απαιτούν ειδική προσέγγιση για την αποτύπωσή τους. Μια τέτοια προσέγγιση έχει πραγματοποιηθεί σε μελέτη (Μπούσμπουρας 2008) που δημοσιεύτηκε και σε επιστημονικό περιοδικό (Chounaidas et al 2013) για την σύνδεση των πληθυσμών της αρκούδας μεταξύ Πίνδου και Ολύμπου-Πιερίων. Η διερεύνηση της συνδεσιμότητας πρέπει να γίνει με μεθοδικό τρόπο και με βάση αυτήν μπορεί να αναδιαρθρωθεί η χωροθέτηση των καταφυγίων Άγριας Ζωής ώστε να λειτουργούν ως ζώνες σύνδεσης μεταξύ των τόπων Natura και να διασφαλίσουν την διατήρηση των ειδών και την συνεκτικότητα του δικτύου Προστατευόμενων Περιοχών.

Χάρτης 3.2 Ζώνες κόστους μετακίνησης για την αρκούδα μεταξύ Πίνδου και Ολύμπου – Πιερίων, από διερεύνηση αναγνώρισης οικολογικών διαδρόμων (Μπούσμπουρας 2008)

3.3 Εκτίμηση και αξιολόγηση των δυνητικών συγκρούσεων μεταξύ της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και των οικονομικών δραστηριοτήτων

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται συνθετικά οι πιέσεις και απειλές στους προστατευτέους τύπους οικοτόπων, τα σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας που συσχετίζονται με υφιστάμενες χρήσεις, πρακτικές και δραστηριότητες. Η αναγνώριση των συγκρούσεων μεταξύ των υφιστάμενων και σχεδιαζόμενων δραστηριοτήτων και της ανάγκης διατήρησης αυτών των τ.ο. και ειδών είναι το πρώτο βήμα για την επίλυση της αντίθεσης και την εύρεση κοινά αποδεκτών λύσεων.

Στο παράρτημα ΤΤΒ δίνονται οι επεξεργασμένοι πίνακες (πίνακες 3.3-1) για πιέσεις και απειλές ανά περιοχή και ανά είδος ή τ.ο. που συσχετίζονται με συγκεκριμένες ΟΧΕ, καθώς και η σημασία της απειλής. Οι πίνακες αυτοί είναι καθοδηγητικοί, αλλά μεγάλοι και δύσχρηστοι. Για τον λόγο αυτόν παρουσιάζονται στην συνέχεια σε επίπεδο περιοχής, και συνοπτικά, τα σημαντικότερα ζητήματα που ανακύπτουν και σε πίνακες οι σημαντικότερες πιέσεις και απειλές.

Η κωδικοποίηση που ακολουθείται στους πίνακες είναι η κωδικοποίηση που έχει προταθεί από την Ε.Ε. αλλά εξειδικεύεται σε άλλη στήλη η κάθε πίεση ή απειλή με συγκεκριμένες αναφορές ανά περιοχή.

ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ: ΕΖΔ GR1210002

Πίνακας 3.3.1.α Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Στενών Αλιάκμονα

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
A	Γεωργία	
A06	Εγκατάλειψη διαχείρισης βοσκοτόπων (π.χ. διακοπή βόσκησης ή θερίσματος)	Μείωση της εκτατικής κτηνοτροφίας. Απώλεια ενδιαιτήματος τροφοληψίας για αρπακτικά πουλιά και άλλα είδη θηρευτών λόγω μείωσης της εκτατικής κτηνοτροφίας. Η μείωση των εκτάσεων των ανοικτών λιβαδιών οδηγεί σε απώλεια ενδιαιτήματος για φυτοφάγα είδη των λιβαδιών.
A07	Εγκατάλειψη διαχείρισης / χρήσης άλλων γεωργικών και αγροδασικών συστημάτων (όλα εκτός από βοσκοτόπους)	Εγκατάλειψη ορεινών καλλιεργειών. Αρνητικό για πολλά είδη ορνιθοπανίδας.
B	Δασοκομία	
B09	Αποψιλωτική υλοτομία, αφαίρεση όλων των δέντρων	Εξαφάνιση ενδιαιτήματος δασικών ειδών χλωρίδας και πανίδας στα δρυοδάση όπου εφαρμόζεται.
C	Εξόρυξη πόρων (ορυκτά, τύρφη, μη ανανεώσιμοι ενεργειακοί πόροι)	
C01	Εξόρυξη ορυκτών (π.χ. πετρώματα, μεταλλεύματα, χαλίκια, άμμος)	Όχληση για αρπακτικά πουλιά. Υπάρχει παλιό λατομείο.
D	Διαδικασίες παραγωγής ενέργειας και σχετική ανάπτυξη υποδομών	
D01	Αιολική, κυματική και παλιρροιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής	Κίνδυνος θανάτωσης για αρπακτικά πουλιά και χειρόπτερα. Πίεση εκτός (Βέρμιο)
D06	Μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και επικοινωνιών (καλώδια)	Κίνδυνος θανάτωσης για πουλιά από πρόσκρουση ή ηλεκτροπληξία. Πίεση εκτός της ΕΖΔ (Βέρμιο)
E	Κατασκευή και λειτουργία συστημάτων μεταφορών	
E01	Δρόμοι, μονοπάτια, σιδηρόδρομοι και συναφής υποδομή (π.χ. γέφυρες, οδογέφυρες, σήραγγες)	Θανάτωση αμφιβίων και ερπετών και εμπόδιο για την κίνηση της πανίδας (αν και υπάρχουν σήραγγες που διασφαλίζουν περάσματα στην Εγνατία οδό). Μεγάλες αλλοιώσεις με επιχωματώσεις και διανοίξεις από την Εγνατία.

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
G	Εξόρυξη και καλλιέργεια βιοτικών πόρων (εκτός από γεωργία και δασοκομία)	
G06	Αλιεία ιχθύων γλυκού νερού και οστρακοειδών (ερασιτεχνική)	Τα σημαντικά είδη ψαριών <i>Rhodeus meridionalis</i> , <i>Romanogobio elimeius</i> και <i>Alburnus thessalicus</i> είναι μικρόσωμα κυρίως είδη που δεν αποτελούν στόχο των αλιέων.
G07	Κυνήγι	Η κυνηγετική πίεση μειώνει τους πληθυσμούς της πέρδικας.
G10	Παράνομο κυνήγι/θανάτωση	Αφορά τα είδη αρκούδα, λύκο, ζαρκάδι.
G11	Παράνομη συγκομιδή, συλλογή και λήψη	Άγνωστος ο βαθμός επίπτωσης. Θα πρέπει να διερευνηθεί η αλιευτική δραστηριότητα του είδους <i>Austroptarmion torrentium</i> στην ευρύτερη περιοχή τόσο σε σχέση με τα σημεία αλιείας και παρουσίας του είδους, όσο και σε σχέση με την ένταση του φαινομένου και την πίεση που δέχεται ο τοπικός πληθυσμός.
G12	Τυχαία θανάτωση (λόγω δραστηριοτήτων αλιείας και κυνηγιού)	Αφορά την βίδρα.
G13	Δηλητηρίαση ζώων (εξαιρουμένης της δηλητηρίασης με μόλυβδο)	Δηλητηριασμένα δολώματα.
I	Ξενικά και προβληματικά είδη	
I02	Άλλα εισβλητικά ξενικά είδη (εκτός των ειδών που αφορούν την ΕΕ)	Πίεση που μπορεί να ασκείται στους αυτόχθονες ιχθυοπληθυσμούς εξαιτίας της παρουσίας ειδών εισαγωγής (ξενικών και από μεταφορά) πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω
I04	Προβληματικά ιθαγενή είδη	Η εισαγωγή της καραβίδας <i>Astacus leptodactylus</i> στον ταμιευτήρα Πολυφύτου αυξάνει τις πιθανότητες μεταφοράς του είδους σε όλη την έκταση του Αλιάκμονα και των φραγμάτων κατάντη του Πολύφυτου.
K	Ανθρωπογενείς Αλλαγές σε Υδατικά Σώματα	
K03	Κατασκευή και λειτουργία φραγμάτων	Η ύπαρξη των ταμιευτήρων αποτελεί εμπόδιο στην οικολογική συνέχεια για την αρκούδα και άλλα χερσαία ζώα. Τα φράγματα αποτελούν εμπόδια για την κίνηση των ψαριών και των καραβίδων γλυκού νερού και ορισμένα είδη δεν εμφανίζονται πλέον. Αρνητικές επιπτώσεις για τα ρεόφιλα είδη ψαριών επίσης προκύπτουν λόγω γενετικής απομόνωσης.

ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1250001

Πίνακας 3.3.1.β Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Ολύμπου

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
A	Γεωργία	
A06	Εγκατάλειψη διαχείρισης βοσκοτόπων (π.χ. διακοπή βόσκησης ή θερίσματος χόρτων)	Αφορά πολλά είδη χλωρίδας σε όλα τα υψόμετρα. Η εξέλιξη της βλάστησης θα πρέπει να ανακόπτεται με τη βόσκηση ώστε να διατηρούνται ανοικτές επιφάνειες.
A09	Εντατική βόσκηση ή υπερβόσκηση από ζώα	Ορισμένα είδη χλωρίδας κινδυνεύουν από κατανάλωση και τα ποδοπατήματα των ζώων, ιδίως βοοειδών σε συνθήκες υπερβόσκησης. Υποβαθμίζονται λιβαδικοί τ.ο. κυρίως στα ΝΔ του Εθνικού Πάρκου. Τα μεγαλόσωμα βοοειδή αυξήθηκαν συνολικά με αντικατάσταση της αιγοπροβατοτροφίας. Ένα μεγάλο κοπάδι αλόγων στα δυτικά δημιουργεί παρόμοια προβλήματα.
A21	Χρήση φυτοπροστατευτικών χημικών ουσιών στη γεωργία	Αφορά τις χαμηλότερες ζώνες
B	Δασοκομία	
B07	Απομάκρυνση των νεκρών και ασθενών δένδρων, συμπεριλαμβανομένων των υπολειμμάτων αυτών	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών, όπως οι δρυοκολάπτες
B08	Απομάκρυνση μεγάλων σε ηλικία δέντρων (εξαιρουμένων των νεκρών δένδρων)	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών, όπως οι δρυοκολάπτες
B09	Αποψιλωτική υλοτομία, αφαίρεση όλων των δέντρων	Σε συστάδες με αείφυλλα πλατύφυλλα.
B10	Παράνομη υλοτομία	
B16	Μεταφορά ξύλου	Καταστροφή θέσεων ορισμένων φυτών κατά την διάνοιξη τρακτερόδρομων (στην περιοχή Ελασσόνας)
D	Διαδικασίες παραγωγής ενέργειας και σχετική ανάπτυξη υποδομών	
D01	Αιολική, κυματική και παλιρροιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής	Απειλή τα αιολικά σε ακτίνα 5 χλμ από την ΖΕΠ-ΕΖΔ
D02	Υδροηλεκτρική ενέργεια συμπεριλαμβανομένων των υποδομών (φράγματα, ρυθμιστικά φράγματα, υπερχειλιστές φραγμάτων)	Πρόταση για υδροηλεκτρικό έργο στο ρέμα Ζηλιάνας, απειλή για τις καραβίδες του γλυκού νερού

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
D06	Μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και επικοινωνιών (καλώδια)	Στα χαμηλότερα υψόμετρα. Πίεση για νυκτόβια αρπακτικά και μαυροπελαργό
E	Κατασκευή και λειτουργία συστημάτων μεταφορών	
E01	Δρόμοι, μονοπάτια, σιδηρόδρομοι και συναφής υποδομή (π.χ. γέφυρες, οδογέφυρες, σήραγγες)	Απειλή για αμφίβια (ειδικά για την σαλαμάνδρα) και ερπετά. Απειλή για είδη που απαντώνται σε υγρολίβαδα, πηγές και κατά μήκος ρεμάτων λόγω αποξηράνσεων / αποστραγγίσεων, τεχνικών έργων
F	Ανάπτυξη, κατασκευή και χρήση οικιστικών, εμπορικών, βιομηχανικών υποδομών και υποδομών αναψυχής	
F05	Δημιουργία ή ανάπτυξη υποδομών αθλητισμού, τουρισμού και αναψυχής (εκτός των αστικών ή ψυχαγωγικών περιοχών)	Απειλή η διάνοιξη μονοπατιών σε σημαντικούς τ.ο.
F07	Αθλητισμός, τουρισμός και δραστηριότητες αναψυχής	Αναρρίχηση, πίεση για αρπακτικά και χασμόφυτα. Η κίνηση εκτός μονοπατιών και η τοποθέτηση σκηνών στην υποαλπική ζώνη δημιουργούν προβλήματα σε τ.ο. και είδη.
F24	Οικιστικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες και δομές που παράγουν θόρυβο, φως, θερμότητα ή άλλες μορφές ρύπανσης	Φωτισμός βράχων (στο φαράγγι του Ενιπέα) δεν επιτρέπει το φώλιασμα πουλιών στις ορθοπλαγίες.
F33	Αντληση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων (συμπεριλαμβανομένου του θαλάσσιου) για δημόσια ύδρευση και ψυχαγωγική χρήση	Το νερό στον Ενιπέα έχει δεσμευτεί. Ισχύει η προτεραιότητα της ύδρευσης.
G	Εξόρυξη και καλλιέργεια βιοτικών πόρων (εκτός από γεωργία και δασοκομία)	
G07	Κυνήγι	Η κυνηγετική πίεση μειώνει τους πληθυσμούς της πέρδικας αλλά και του λαγού, του αγριοπερίστερου και της φάσσας που αποτελούν θήραμα σημαντικών ειδών
G09	Συγκομιδή ή συλλογή άλλων άγριων φυτών και ζώων (εξαιρουμένης της θήρας και της ερασιτεχνικής αλιείας)	Είδη που κινδυνεύουν από συλλέκτες, λόγω των εντυπωσιακών τους ανθέων, αλλά και των ριζών τους για παραγωγή σαλεπιού.
G10	Παράνομο κυνήγι/θανάτωση	Αφορά τα είδη αρκούδα, λύκο, ζαρκάδι
G11	Παράνομη συγκομιδή, συλλογή και λήψη	Αφορά τον πετρίτη και πεταλούδες. Πιθανό αίτιο εξαφάνισης ορισμένων ειδών όπως ο γυπαετός
G13	Δηλητηρίαση ζώων (εξαιρουμένης της δηλητηρίασης με μόλυβδο)	Δηλητηριασμένα δολώματα στο όρια της Προστατευόμενης Περιοχής και εκτός.

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
I	Ξενικά και προβληματικά είδη	
I02	Άλλα εισβλητικά ξενικά είδη (εκτός των ειδών που αφορούν την ΕΕ)	Εισαγωγή νησιωτικής πέρδικας
K	Ανθρωπογενείς Αλλαγές σε Υδατικά Σώματα	
K01	Άντληση από υπόγεια, επιφανειακά ή μεικτά ύδατα	Το λιμνίο της Μπάρας, όπου αναπαράγεται ο Μακεδονικός τρίτωνας στερεύει με το πότισμα αγελάδων, οδηγώντας σε αποτυχία αναπαραγωγής.
K04	Τροποποίηση της υδρολογικής ροής	Τα είδη <i>Dactylorhiza iberica</i> και <i>Pinguicula crystallina subsp. hirtiflora</i> που αναπτύσσονται σε οικοτόπους εσωτερικών υδάτων. Το πρώτο θεωρείται είδος που φθίνει, ως αποτέλεσμα της αποστράγγισης και της υπερβόσκησης που παρατηρείται σε πολλές από τις πιο σημαντικές θέσεις του.
K05	Τεχνητή τροποποίηση των υδάτινων σωμάτων	Η αποστράγγιση και η γενικότερη καταστροφή / συρρίκνωση / υποβάθμιση των οικοτόπων (υγρολίβαδα και έλη, ρέματα) ειδών ευαίσθητων σε αλλαγές.
L	Φυσικές διεργασίες (εκτός καταστροφών και διαδικασιών που προκλήθηκαν από ανθρωπογενή δραστηριότητα ή κλιματική αλλαγή)	
L02	Φυσική διαδοχή που έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της σύνθεσης των ειδών (εκτός από τις άμεσες αλλαγές στις γεωργικές ή δασοκομικές πρακτικές)	Περιορισμός/μείωση ενδαιτημάτων. Μεταβολή των ιδανικών οικολογικών συνθηκών για την ανάπτυξης ειδών χλωρίδας.

ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ: ΕΖΔ GR1250002

Πίνακας 3.3.1.γ Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Πιερίων

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
A	Γεωργία	
A04	Βόσκηση	Αναφέρεται και ως θετική και ως αρνητική επίπτωση. Η υπερβόσκηση όπως και η έλλειψη βόσκησης είναι αρνητικά για λιβαδικούς τ.ο.
A06	Εγκατάλειψη διαχείρισης βοσκοτόπων (π.χ. διακοπή βόσκησης ή θερίσματος χόρτων)	Μείωση της εκτατικής κτηνοτροφίας
A07	Εγκατάλειψη διαχείρισης / χρήσης άλλων γεωργικών και αγροδασικών συστημάτων (όλα εκτός από βοσκοτόπους)	Εγκατάλειψη ορεινών καλλιεργειών. Αρνητικό για πολλά είδη ορνιθοπανίδας.
A09	Εντατική βόσκηση ή υπερβόσκηση από ζώα	Υπερβόσκηση σημειακά απειλή για είδη χλωρίδας που κινδυνεύουν από κατανάλωση και τα ποδοπατήματα των ζώων
A10	Εκτατική βόσκηση ή υπο-βόσκηση	Μείωση της εκτατικής κτηνοτροφίας
A14	Κτηνοτροφία (χωρίς βόσκηση)	Αφορά ρύπανση των υδάτων από την ενσταυλισμένη κτηνοτροφία. Σοβαρό πρόβλημα η διαχείριση των λυμάτων των μεγάλων χοιροστασίων.
A21	Χρήση φυτοπροστατευτικών χημικών ουσιών στη γεωργία	
A36	Γεωργικές δραστηριότητες που δεν αναφέρονται παραπάνω	Φρεάτια άρδευσης όπου παγιδεύονται / εγκλωβίζονται ερπετά και αμφίβια.
B	Δασοκομία	
B07	Απομάκρυνση των νεκρών και ασθενών δένδρων, συμπεριλαμβανομένων των υπολειμμάτων αυτών	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά και ασπόνδυλα όπως το <i>Cerambyx cerdo</i> , το <i>Lucanus cervus</i> , το <i>Osmoderma eremita</i> και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες
B08	Απομάκρυνση μεγάλων σε ηλικία δέντρων (εξαιρουμένων των νεκρών δένδρων)	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά και ασπόνδυλα όπως το <i>Cerambyx cerdo</i> , το <i>Lucanus cervus</i> , το <i>Osmoderma eremita</i> και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες
B09	Αποψιλωτική υλοτομία, αφαίρεση όλων των δέντρων	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά και ασπόνδυλα όπως το <i>Cerambyx cerdo</i> , το <i>Lucanus cervus</i> , το <i>Osmoderma eremita</i> και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες. Αφορά δρυοδάση και δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων όπου ασκείται η πρακτική. Οι τ.ο με δρύες έχουν υποβαθμιστεί σε μεγάλο βαθμό.

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
		Αρνητικό είναι η απομάκρυνση της καστανιάς σε θέσεις όπου κυριαρχεί η οξυά, καθώς μειώνεται η ποικιλότητα.
B16	Μεταφορά ξύλου	Καταστροφή θέσεων ορισμένων φυτών όπως το <i>Epiractis pontica</i> .
D	Διαδικασίες παραγωγής ενέργειας και σχετική ανάπτυξη υποδομών	
D01	Αιολική, κυματική και παλιρροιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής	Καταστροφή ενδιαιτημάτων και κίνδυνος θανάτωσης για πουλιά, ιδιαίτερα για αρπακτικά και για χειρόπτερα.
D02	Υδροηλεκτρική ενέργεια συμπεριλαμβανομένων των υποδομών (φράγματα, ρυθμιστικά φράγματα, υπερχειλιστές φραγμάτων)	Απειλή για ρεόφιλα είδη ψαριών και την βίδρα
D06	Μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και επικοινωνιών (καλώδια)	Κίνδυνος θανάτωσης για αρπακτικά πουλιά και χειρόπτερα.
E	Κατασκευή και λειτουργία συστημάτων μεταφορών	
E01	Δρόμοι, μονοπάτια, σιδηρόδρομοι και συναφής υποδομή (π.χ. γέφυρες, οδογέφυρες, σήραγγες)	Απειλή για αμφίβια (ειδικά για την σαλαμάνδρα) και ερπετά. Απειλή για την χλωρίδα η διάνοιξη νέων δασικών δρόμων.
G	Εξόρυξη και καλλιέργεια βιοτικών πόρων (εκτός από γεωργία και δασοκομία)	
G07	Κυνήγι	Η κυνηγετική πίεση μειώνει τους πληθυσμούς της πέρδικας αλλά και του λαγού που αποτελεί θήραμα σημαντικών ειδών
G09	Συγκομιδή ή συλλογή άλλων άγριων φυτών και ζώων (εξαιρουμένης της θήρας και της ερασιτεχνικής αλιείας)	Συλλογή ορχιδέων για παρασκευή σαλεπιού ή λόγω των εντυπωσιακών ανθέων
G10	Παράνομο κυνήγι/θανάτωση	Αφορά τα είδη αρκούδα, λύκο, ζαρκάδι και το τρυγόνι την Άνοιξη
G11	Παράνομη συγκομιδή, συλλογή και λήψη	
G13	Δηλητηρίαση ζώων (εξαιρουμένης της δηλητηρίασης με μόλυβδο)	Δηλητηριασμένα δολώματα.
G14	Χρήση βολίδων ή βαριδίων μολύβδου	
I	Ξενικά και προβληματικά είδη	
I01	Εισβλητικά ξενικά είδη που αφορούν την ΕΕ	Απελευθέρωση ξενικής πέστροφας στα ρέματα. Απελευθέρωση ξενικών ψαριών σε λιμνία όπου αναπαράγεται ο μακεδονικός τρίτωνας <i>Triturus</i>

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
		<i>macedonicus</i> με αποτέλεσμα να καταναλώνονται αυγά, προνύμφες και ενήλικα άτομα.
K	Ανθρωπογενείς Αλλαγές σε Υδατικά Σώματα	
K04	Τροποποίηση της υδρολογικής ροής	Αφορά είδη εξαρτημένα αποκλειστικά από την παρουσία νερού στα ενδιαιτήματα τους, που απαντούν σε υγρά λιβάδια, τυρφώνες και κάθυγρα ερείσματα δρόμων (1100-2000 μ.).
K05	Τεχνητή τροποποίηση των υδάτινων σωμάτων	Το φράγμα της Μόρνας εμποδίζει τις κινήσεις των ιχθύων.
L	Φυσικές διεργασίες (εκτός καταστροφών και διαδικασιών που προκλήθηκαν από ανθρωπογενή δραστηριότητα ή κλιματική αλλαγή	
L02	Φυσική διαδοχή που έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της σύνθεσης των ειδών (εκτός από τις άμεσες αλλαγές στις γεωργικές ή δασοκομικές πρακτικές)	Περιλαμβάνει τη διαδοχή σε λιβαδικές εκτάσεις και την επέκταση του δάσους με κάλυψη παλαιότερων ανοιχτών θέσεων (ξέφωτα)

ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ: ΕΖΔ GR1250003

Πίνακας 3.3.1.δ Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Τιτάρου

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
A	Γεωργία	
A01	Μετατροπή σε γεωργική γη (εξαιρουμένης της αποστράγγισης και της χρήσης της φωτιάς ως μέσο διαχείρισης)	Μετατροπή λιβαδικών εκτάσεων σε καλλιέργεια πατάτας. Η επέκταση με το σύστημα των μικρών ταμειωτήρων οδήγησε όμως στην ύπαρξη μεγάλων πληθυσμών μακεδονικού τριτώνα, κάτι που κρίνεται θετικό εν μέρει στον βαθμό που δεν δημιουργηθούν συνθήκες εντατικής μονοκαλλιέργειας και ευρείας χρήσης αγροχημικών.
A06	Εγκατάλειψη διαχείρισης βοσκοτόπων (π.χ. διακοπή βόσκησης ή θερίσματος χόρτων)	Μείωση της εκτατικής κτηνοτροφίας και υποκατάσταση της προβατοτροφίας από μεγαλόσωμα βοοειδή.
A09	Εντατική βόσκηση ή υπερβόσκηση από ζώα	Αφορά κυρίως είδη χλωρίδας που κινδυνεύουν από κατανάλωση και τα ποδοπατήματα των ζώων σε συνθήκες υπερβόσκησης.
A14	Κτηνοτροφία (χωρίς βόσκηση)	Αφορά ρύπανση των υδάτων από την ενσταυλισμένη κτηνοτροφία.
A19	Χρήση φυτοπροστατευτικών χημικών ουσιών στη γεωργία	Η χρησιμοποίηση ορισμένων φαρμάκων στην καλλιέργεια της πατάτας μπορεί να απειλήσει τον μακεδονικό τριτώνα.
B	Δασοκομία	
B01	Μετατροπή σε δάση από άλλες χρήσεις γης ή αναδάσωση (εξαιρουμένης της αποστράγγισης)	Φυτεύσεις με κωνοφόρα έχουν πραγματοποιηθεί πολύ κοντά στον τόπο Natura κυρίως για την αποτροπή διαβρώσεων σε επικλινή εδάφη κοντά στον οικισμό Λιβάδι.
B07	Απομάκρυνση των νεκρών και ασθενών δένδρων, συμπεριλαμβανομένων των υπολειμμάτων αυτών	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά και ασπόνδυλα όπως το <i>Cerambyx cerdo</i> και το <i>Lucanus cervus</i> και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες
B08	Απομάκρυνση μεγάλων σε ηλικία δέντρων (εξαιρουμένων των νεκρών δένδρων)	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά και ασπόνδυλα όπως το <i>Cerambyx cerdo</i> και το <i>Lucanus cervus</i> και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες και αρπακτικά πουλιά (που φωλιάζουν σε αυτά).
D	Διαδικασίες παραγωγής ενέργειας και σχετική ανάπτυξη υποδομών	
D01	Αιολική, κυματική και παλιρροιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής	Κίνδυνος θανάτωσης για πουλιά, ιδιαίτερα για αρπακτικά και για χειρόπτερα.

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
D02	Υδροηλεκτρική ενέργεια συμπεριλαμβανομένων των υποδομών (φράγματα, ρυθμιστικά φράγματα, υπερχειλιστές φραγμάτων)	Απειλή για ρεόφιλα είδη ψαριών και την βίδα
D06	Μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και επικοινωνιών (καλώδια)	Κίνδυνος θανάτωσης για αρπακτικά πουλιά και χειρόπτερα.
E	Κατασκευή και λειτουργία συστημάτων μεταφορών	
E01	Δρόμοι, μονοπάτια, σιδηρόδρομοι και συναφής υποδομή (π.χ. γέφυρες, οδογέφυρες, σήραγγες)	Απειλή για αμφίβια (ειδικά για την σαλαμάνδρα) και ερπετά. Απειλή η διάνοιξη νέων δασικών δρόμων
G	Εξόρυξη και καλλιέργεια βιοτικών πόρων (εκτός από γεωργία και δασοκομία)	
G07	Κυνήγι	Η κυνηγετική πίεση μειώνει τους πληθυσμούς της πέρδικας αλλά και του λαγού που αποτελεί θήραμα σημαντικών ειδών
G09	Συγκομιδή ή συλλογή άλλων άγριων φυτών και ζώων (εξαιρουμένης της θήρας και της ερασιτεχνικής αλιείας)	Συλλογή του <i>Himantoglossum jankae</i> για παρασκευή σαλεπιού. Επίσης όπως και το <i>Dactylorhiza incarnata</i> συλλέγονται από άγνοια λόγω των εντυπωσιακών ανθέων
G10	Παράνομο κυνήγι/θανάτωση	Αφορά τα είδη αρκούδα, λύκο, ζαρκάδι
G11	Παράνομη συγκομιδή, συλλογή και λήψη	
G13	Δηλητηρίαση ζώων (εξαιρουμένης της δηλητηρίασης με μόλυβδο)	Δηλητηριασμένα δολώματα.
G14	Χρήση βολίδων ή βαριδίων μολύβδου	Για είδη που τρέφονται με νεκρά και τραυματισμένα ζώα
I	Ξενικά και προβληματικά είδη	
I02	Άλλα εισβλητικά ξενικά είδη (εκτός των ειδών που αφορούν την ΕΕ)	Απελευθέρωση ξενικών ψαριών σε λιμνία όπου αναπαράγεται ο μακεδονικός τρίτωνας <i>Triturus macedonicus</i> με αποτέλεσμα να καταναλώνονται αυγά, προνύμφες και ενήλικα άτομα. Διαπιστώνεται και εισαγωγή από τοπικά είδη ψαριών (των ρεμάτων) σε λιμνία, κάτι που επίσης είναι σοβαρό πρόβλημα για τα αμφίβια.
K	Ανθρωπογενείς Αλλαγές σε Υδατικά Σώματα	
K04	Τροποποίηση της υδρολογικής ροής	Είδη χλωρίδας, εξαρτημένα από την παρουσία νερού στα ενδιαίτημα τους, απειλούνται από τη συλλογή νερού για γεωργική χρήση, άντληση και πιθανή αλλαγή ροής

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
K05	Τεχνητή τροποποίηση των υδάτινων σωμάτων	Το φράγμα της Μόρνας εμποδίζει τις κινήσεις των ιχθύων.
L	Φυσικές διεργασίες (εκτός καταστροφών και διαδικασιών που προκλήθηκαν από ανθρωπογενή δραστηριότητα ή κλιματική αλλαγή)	
L02	Φυσική διαδοχή που έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της σύνθεσης των ειδών (εκτός από τις άμεσες αλλαγές στις γεωργικές ή δασοκομικές πρακτικές)	Ανάπτυξη βλάστησης σε ταμειυτήρες όπου αναπαράγεται ο μακεδονικός τρίτωνας <i>Triturus macedonicus</i> , λόγω έλλειψης συντήρησης. Περιλαμβάνει επίσης την διαδοχή σε λιβαδικές εκτάσεις και την επέκταση του δάσους με κάλυψη παλαιότερων ανοιχτών θέσεων (ξέφωτα)

ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002

Πίνακας 3.3.1.ε Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Γράμμου

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
A	Γεωργία	
A06	Εγκατάλειψη διαχείρισης βοσκοτόπων (π.χ. διακοπή βόσκησης ή θερίσματος χόρτων)	Μείωση της εκτατικής αιγοπροβατοτροφίας οδηγεί σε πύκνωση των δασών. Πρόβλημα για είδη χλωρίδας, ερπετά και πουλιά.
A07	Εγκατάλειψη διαχείρισης / χρήσης άλλων γεωργικών και αγροδασικών συστημάτων (όλα εκτός από βοσκοτόπους)	Εγκατάλειψη ορεινών καλλιεργειών. Αρνητικό για πολλά είδη ορνιθοπανίδας.
A09	Εντατική βόσκηση ή υπερβόσκηση από ζώα	Σε μελέτη στην υπααλπική ζώνη, στο βόρειο τμήμα, είχε εμφανιστεί πρόβλημα υπερβόσκησης σε κάποιες λιβαδοπονικές μονάδες και υποβόσκηση σε άλλες. Η υπερβόσκηση κατά θέσεις από μεγαλόσωμα βοοειδή, που έχουν αντικαταστήσει τα πρόβατα, μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα σε είδη χλωρίδα από το ποδοπάτημα και την κατανάλωση σε νεαρά στάδια.
A21	Χρήση φυτοπροστατευτικών χημικών ουσιών στη γεωργία	
B	Δασοκομία	
B01	Μετατροπή σε δάση από άλλες χρήσεις γης ή αναδάσωση (εξαιρουμένης της αποστράγγισης)	Δάσωση λιβαδικών εκτάσεων.
B07	Απομάκρυνση των νεκρών και ασθενών δένδρων, συμπεριλαμβανομένων των υπολειμμάτων αυτών	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες.
B08	Απομάκρυνση μεγάλων σε ηλικία δέντρων (εξαιρουμένων των νεκρών δένδρων)	Το είδος <i>Buxbaumia viridis</i> κινδυνεύει από την απομάκρυνση των νεκρών, πεσμένων κορμών που ανήκουν σε γηραιά άτομα και υπόκεινται σε αποσύνθεση. Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες και αρπακτικά πουλιά που φωλιάζουν.
B09	Αποψιλωτική υλοτομία, αφαίρεση όλων των δέντρων	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες.
B15	Διαχείριση δασών μειώνοντας τα παρθένα δάση	Υπάρχει ένα τμήμα που δεν έχει υλοτομηθεί και προστατεύεται ως μνημείο φύσης αλλά υπάρχουν και συστάδες με σημαντικά είδη που χαρακτηρίζουν ώριμα δάση που διαχειρίζονται χωρίς πρόνοια για την διατήρηση φυσικής δομής. Στην πράξη διατηρούνται από το δυσπρόσιτο λόγω αναγλύφου ή υδάτων.

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
B16	Μεταφορά ξύλου	Καταστροφή θέσεων ορισμένων φυτών.
D	Διαδικασίες παραγωγής ενέργειας και σχετική ανάπτυξη υποδομών	
D01	Αιολική, κυματική και παλιρροιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής	Κίνδυνος θανάτωσης για πουλιά, ιδιαίτερα για αρπακτικά και για χειρόπτερα. Αιολικό στο Βόϊο απειλεί τον χρυσαετό και άλλα είδη που τρέφονται και στον Γράμμο. Απώλεια και κατακερματισμός βιοτόπου για μικρά θηλαστικά και λεπιδόπτερα.
D02	Υδροηλεκτρική ενέργεια συμπεριλαμβανομένων των υποδομών (φράγματα, ρυθμιστικά φράγματα, υπερχειλιστές φραγμάτων)	Κατασκευάζεται ένα φράγμα κατάντη που δημιουργεί πρόβλημα στις μετακινήσεις των ιχθύων όπως η πέστροφα και σε άλλα ρεόφιλα είδη, αλλά και στην βίδα. Οι ζώνες χωρίς επαρκή ροή (μεταξύ φράγματος και Υ/Η σταθμού) επηρεάζουν και άλλα είδη που τρέφονται όπως ο μαυροπελαργός. Πολλά μικρά σχεδιαζόμενα Υ/Η έργα επί του Αλιάκμονα και Σαραντάπορου. Σε αντιδιαστολή βρίσκεται σε εξέλιξη διεθνές έργο για την διατήρηση του Αώου στην λεκάνη απορροής του (περιλαμβάνεται ο Σαραντάπορος) ως "ελεύθερου ποταμού".
D03	Ηλιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής	Απειλή για ορισμένα είδη χλωρίδας σε εγκαταλελειμμένους αγρούς και λιβαδικές εκτάσεις.
D06	Μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και επικοινωνιών (καλώδια)	Κίνδυνος θανάτωσης για αρπακτικά πουλιά και χειρόπτερα.
E	Κατασκευή και λειτουργία συστημάτων μεταφορών	
E01	Δρόμοι, μονοπάτια, σιδηρόδρομοι και συναφής υποδομή (π.χ. γέφυρες, οδογέφυρες, σήραγγες)	Απειλή για αμφίβια, ερπετά, αρκούδα αρκούδα και είδη χλωρίδας ευαίσθητων ενδιαιτημάτων. Διαπλατύνσεις και οχετοί αποτελούν κίνδυνο για είδη φυτών που φύονται στις άκρες δρόμων.
F	Ανάπτυξη, κατασκευή και χρήση οικιστικών, εμπορικών, βιομηχανικών υποδομών και υποδομών αναψυχής	
F07	Αθλητισμός, τουρισμός και δραστηριότητες αναψυχής	Αναρρίχηση, πρόβλημα για αρπακτικά πουλιά και το αγριόγιδιο
F33	Άντληση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων (συμπεριλαμβανομένου του θαλάσσιου) για δημόσια ύδρευση και ψυχαγωγική χρήση	Το έργο στα Μουτσάλια για την δέσμευση υδάτων κατέστρεψε θέσεις αναπαραγωγής 3 ειδών τριτώνων μεταξύ των οποίων και ο μακεδονικός τρίτωνας. Έγινε αποκατάσταση αλλά έγινε καταστροφική επέμβαση στην θέση του λιμνίου, από αγνώστους.
G	Εξόρυξη και καλλιέργεια βιοτικών πόρων (εκτός από γεωργία και δασοκομία)	

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
G06	Αλιεία ιχθύων γλυκού νερού και οστρακοειδών (ερασιτεχνική)	Άγνωστη η ένταση της πίεσης σήμερα.
G07	Κυνήγι	Η κυνηγετική πίεση μειώνει τους πληθυσμούς της πέρδικας αλλά και του λαγού που αποτελεί θήραμα σημαντικών ειδών
G09	Συγκομιδή ή συλλογή άλλων άγριων φυτών και ζώων (εξαιρουμένης της θήρας και της ερασιτεχνικής αλιείας)	Συλλογή ειδών χλωρίδας για παρασκευή φαρμακευτικών (γίνεται συστηματικά και παράνομα από Αλβανούς που περνούν τα σύνορα, παρά τις επαναλαμβανόμενες συλλήψεις) σαλεπιού ή λόγω των εντυπωσιακών ανθέων.
G10	Παράνομο κυνήγι/θανάτωση	Αφορά τα είδη αγριόγιδα (διασυννοριακά), αρκούδα, λύκο, ζαρκάδι, δασόκοτα και τις πέρδικες.
G11	Παράνομη συγκομιδή, συλλογή και λήψη	Αφορά σημαντικά είδη πεταλούδων.
G13	Δηλητηρίαση ζώων (εξαιρουμένης της δηλητηρίασης με μόλυβδο)	Δηλητηριασμένα δολώματα.
I	Ξενικά και προβληματικά είδη	
I02	Άλλα εισβλητικά ξενικά είδη (εκτός των ειδών που αφορούν την ΕΕ)	Απελευθέρωση ψαριών σε λιμνία με τρίτωνες. Έχει κάνει ζημιά στην περιοχή του νοτίου Γράμμου. Εισαγωγή νησιωτικής πέρδικας.
I05	Ασθένειες φυτών και ζώων, παθογόνα και παράσιτα	Προσβολή του είδους από το <i>Cameraria ohridella</i> , η εξάπλωση του οποίου στη χώρα μας ακολουθεί βραδύτερους ρυθμούς
K	Ανθρωπογενείς Αλλαγές σε Υδατικά Σώματα	
K03	Κατασκευή και λειτουργία φραγμάτων	Το φράγμα στον Αλιάκμονα κατάντη της ΕΖΔ-ΖΕΠ για άρδευση και παραγωγή ενέργειας εμποδίζει τις κινήσεις ιχθύων. Πιθανά φράγματα στον Σαραντάπορο θα δημιουργήσουν προβλήματα σε ιχθύες.
K04	Τροποποίηση της υδρολογικής ροής	Είδη χλωρίδας εξαρτημένα από την παρουσία νερού στα ενδιαιτήματά τους, απειλούνται από τη συλλογή νερού για γεωργική χρήση, άντληση και πιθανή αλλαγή ροής
L	Φυσικές διεργασίες (εκτός καταστροφών και διαδικασιών που προκλήθηκαν από ανθρωπογενή δραστηριότητα ή κλιματική αλλαγή)	

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
L02	Φυσική διαδοχή που έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της σύνθεσης των ειδών (εκτός από τις άμεσες αλλαγές στις γεωργικές ή δασοκομικές πρακτικές)	Είδη χλωρίδας κινδυνεύουν από την εξέλιξη της βλάστησης και τη φυσική διαδοχή, η οποία θα οδηγήσει στη δάσωση των διακένων ή λιβαδιών και στην καταστροφή των ιδανικών οικολογικών συνθηκών για την ανάπτυξή τους. Σε ορισμένα λιμνία υπάρχει ανάπτυξη βλάστησης που μειώνει τις δυνατότητες για τους τρίτονες. Ή λόγω έλλειψης συντήρησης μπαζώνονται.

ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ: ΕΖΔ GR1340006

Πίνακας 3.3.1.στ Συνοπτική παρουσίαση των πιέσεων και των απειλών στην περιοχή Βέρνου

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
A	Γεωργία	
A03	Μετατροπή από μικτές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και αγροδασοκομικά συστήματα σε εξειδικευμένη παραγωγή (π.χ. μονοκαλλιέργειες)	Περιορισμός του πλάτους του παρόχθιου δάσους για την επέκταση καλλιεργειών. Επίσης ως απειλή κατά την μετατροπή λιβαδιών σε καλλιέργειες (πιθανότατα όμως πρόκειται για εκτάσεις με καλλιέργειες που είχαν εγκαταλειφθεί και με τα νέα μέσα επαναχρησιμοποιούνται όπως π.χ. κοντά στην Περικοπή για την καλλιέργεια πατάτας)
A06	Εγκατάλειψη διαχείρισης βοσκοτόπων (π.χ. διακοπή βόσκησης ή θερίσματος χόρτων)	Μείωση της εκτατικής αιγοπροβατοτροφίας οδηγεί σε πύκνωση των δασών. Πρόβλημα για είδη χλωρίδας, ερπετά και πουλιά.
A07	Εγκατάλειψη διαχείρισης / χρήσης άλλων γεωργικών και αγροδασικών συστημάτων (όλα εκτός από βοσκοτόπους)	Εγκατάλειψη ορεινών καλλιεργειών. Ανάπτυξη πτεριάδων στις εκτάσεις αυτές με μειωμένη βιοποικιλότητα, ειδικά όσον αφορά την ορνιθοπανίδα.
A09	Εντατική βόσκηση ή υπερβόσκηση από ζώα	Η υπερβόσκηση αφορά τα μεγαλόσωμα βοοειδή που ποδοπατούν τοπικά είδη χλωρίδας και θέσεις σημαντικές για ασπόνδυλα. Εμφανίζεται όπως και σε όλες τις ορεινές περιοχές η τάση υποκατάσταση της αιγοπροβατοτροφίας και της εποχιακής βόσκησης μικρόσωμων τοπικών φυλών βοοειδών με μεγαλόσωμα βοοειδή).
A10	Εκτατική βόσκηση ή υπο-βόσκηση	
A21	Χρήση φυτοπροστατευτικών χημικών ουσιών στη γεωργία	Η χρήση φυτοπροστατευτικών χημικών ουσιών στη γεωργία οδηγεί σε μείωση των εντόμων και των μικρών θηλαστικών τα οποία είναι βασική διατροφή για πολλά θηρευτών.
B	Δασοκομία	
B01	Μετατροπή σε δάση από άλλες χρήσεις γης ή αναδάσωση (εξαιρουμένης της αποστράγγισης)	Η μετατροπή λιβαδιών σε δάση κωνοφόρων (μαύρης και δασικής πεύκης κυρίως) σε μεγάλες εκτάσεις έχει αποτύχει λόγω ασθενειών και χιονορριφιών. Προκάλεσε όμως μεγάλες απώλειες σε ενδιαίτηματα ειδών χλωρίδας, ασπονδύλων, ερπετών και πουλιών των ανοικτών εκτάσεων.
B07	Απομάκρυνση των νεκρών και ασθενών δένδρων, συμπεριλαμβανομένων των υπολειμμάτων αυτών	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες. Παράνομη υλοτομία του παρόχθιου δάσους για καυσόξυλα.

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
B08	Απομάκρυνση μεγάλων σε ηλικία δέντρων (εξαιρουμένων των νεκρών δένδρων)	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες και αρπακτικά πουλιά.
B09	Αποψιλωτική υλοτομία, αφαίρεση όλων των δέντρων	Αρνητικό για δασικά θηλαστικά, ασπόνδυλα και είδη πουλιών όπως οι δρυοκολάπτες. Αφορά κυρίως τα δρυοδάση όπου εφαρμόζεται η πρακτική σε μεγάλες εκτάσεις.
B29	Άλλες δασοκομικές δραστηριότητες, εξαιρουμένων εκείνων που αφορούν την αγροδασοπονία.	Υλοτομία του παρόχθιου δάσους
D	Διαδικασίες παραγωγής ενέργειας και σχετική ανάπτυξη υποδομών	
D01	Αιολική, κυματική και παλιρροιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής	Κίνδυνος θανάτωσης για πουλιά, ιδιαίτερα για αρπακτικά και για χειρόπτερα, αλλά και για πελεκάνους που διέρχονται τακτικά κατά τις μετακινήσεις τους μεταξύ των λιμνών.
D02	Υδροηλεκτρική ενέργεια συμπεριλαμβανομένων των υποδομών (φράγματα, ρυθμιστικά φράγματα, υπερχειλιστές φραγμάτων)	Σχεδιαζόμενα Η/Υ στο ρέμα της Δροσοπηγής απειλούν τις καραβίδες του γλυκού νερού <i>Austroptamobius torrentium</i> και τα ρεόφιλα είδη ψαριών. Υπάρχει ήδη πίεση από τα μεγάλα αρδευτικά φράγματα κατάντη στα όρια της ΕΖΔ.
D06	Μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και επικοινωνιών (καλώδια)	Κίνδυνος θανάτωσης για αρπακτικά πουλιά, μαυροπελαργούς και χειρόπτερα.
E	Κατασκευή και λειτουργία συστημάτων μεταφορών	
E01	Δρόμοι, μονοπάτια, σιδηρόδρομοι και συναφής υποδομή (π.χ. γέφυρες, οδογέφυρες, σήραγγες)	Απειλή για αμφίβια, ερπετά λόγω άμεσης θανάτωσης και όχλησης σε κρίσιμα ενδιαιτήματα για θηλαστικά και πουλιά.
F	Ανάπτυξη, κατασκευή και χρήση οικιστικών, εμπορικών, βιομηχανικών υποδομών και υποδομών αναψυχής	
F07	Αθλητισμός, τουρισμός και δραστηριότητες αναψυχής	Αναρρίχηση σε βράχια που φωλιάζουν αρπακτικά κατά την εποχή αναπαραγωγής.
G	Εξόρυξη και καλλιέργεια βιοτικών πόρων (εκτός από γεωργία και δασοκομία)	
G06	Αλιεία ιχθύων γλυκού νερού και οστρακοειδών (ερασιτεχνική)	Τάση αύξησης λόγω της προσέλκυσης ερασιτεχνών για άσκησης αλιείας στους ταμιευτήρες. Η επέκταση στα ρέοντα ύδατα απειλεί την πέστροφα.
G07	Κυνήγι	Η κυνηγετική πίεση μειώνει τους πληθυσμούς της πέρδικας αλλά και του λαγού που αποτελεί θήραμα σημαντικών ειδών.

Κωδικός	Απειλή και είδος ή τύπος οικοτόπου	Παρουσίαση της πίεσης / απειλής
G09	Συγκομιδή ή συλλογή άλλων άγριων φυτών και ζώων (εξαιρουμένης της θήρας και της ερασιτεχνικής αλιείας)	Συλλογή ειδών χλωρίδας για παρασκευή φαρμακευτικών (γίνεται συστηματικά και παράνομα από Αλβανούς που περνούν τα σύνορα, παρά τις επαναλαμβανόμενες συλλήψεις) σαλεπιού ή λόγω των εντυπωσιακών ανθέων.
G10	Παράνομο κυνήγι/θανάτωση	Αφορά τα είδη αγριόγιδο (διασυνωριακά), αρκούδα, λύκο, ζαρκάδι, δασόκοτα, πέρδικα, τρυγόνι.
G11	Παράνομη συγκομιδή, συλλογή και λήψη	Αφορά την πετροκαραβίδα <i>Austroperomys torrentium</i> και συλλογή πεταλούδων.
G13	Δηλητηρίαση ζώων (εξαιρουμένης της δηλητηρίασης με μόλυβδο)	Δηλητηριασμένα δολώματα.
I	Ξενικά και προβληματικά είδη	
I02	Άλλα εισβλητικά ξενικά είδη (εκτός των ειδών που αφορούν την ΕΕ)	Εισαγωγή ειδών συγγενικών της πέστροφας <i>Salmo pelagonicus</i> .
K	Ανθρωπογενείς Αλλαγές σε Υδατικά Σώματα	
K04	Τροποποίηση της υδρολογικής ροής	Απειλή για είδη χλωρίδας άμεσα εξαρτημένων από ενδιαιτήματα που τροφοδοτούνται επαρκώς με νερό. Για το λόγο αυτό φύτευται σε υγρά λιβάδια. Πρέπει να θεωρείται είδος που φθίνει, ως αποτέλεσμα της αποστράγγισης που παρατηρείται σε πολλές από τις πιο σημαντικές θέσεις του.
K05	Τροποποίηση των φυσικών χαρακτηριστικών υδάτινων σωμάτων.	Οι αλλαγές στην θέση Λάκκος του Νυμφαίου με την μετατροπή υγρών λιβαδιών σε μικρό ταμιευτήρα για λόγους «τουριστικής προβολής» μπορεί να οδηγήσει σε μείωση σημαντικών ειδών χλωρίδας που εμφανίζονται αποκλειστικά σε υγρά λιβάδια και έλη.
L	Φυσικές διεργασίες (εκτός καταστροφών και διαδικασιών που προκλήθηκαν από ανθρωπογενή δραστηριότητα ή κλιματική αλλαγή)	
L02	Φυσική διαδοχή που έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της σύνθεσης των ειδών (εκτός από τις άμεσες αλλαγές στις γεωργικές ή δασοκομικές πρακτικές)	Είδη χλωρίδας κινδυνεύουν από την εξέλιξη της βλάστησης και τη φυσική διαδοχή, η οποία θα οδηγήσει στη δάσωση των διακένων και στην καταστροφή των ιδανικών οικολογικών συνθηκών για την ανάπτυξη του είδους.

3.4 Φυσικές και αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής μελέτης

Στο κεφάλαιο αυτό προσδιορίζονται οι, συμβατοί με τη διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου, τρόποι εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων και οι δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής μελέτης μέσω της αξιοποίησης και ανάδειξης της βιολογικής ποικιλότητας και του τοπίου.

Παρατίθεται μια γενική αξιολόγηση και οι κατευθύνσεις για την διαχείριση που πρέπει να ακολουθούνται στους τόπους Natura γενικά ή τίγονται ειδικά ζητήματα για κάθε τόπο και ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων αναψυχής στους τόπους Natura που εξετάζονται.

Α) Παραγωγικές δραστηριότητες

Γεωργία

Η γεωργία δεν αποτελεί σήμερα πολύ σημαντική οικονομική δραστηριότητα στις υπό μελέτη προστατευόμενες περιοχές, εκτός από εκτάσεις στα Πιέρια, τον Τίταρο και μικρές εκτάσεις στο Βέρνον. Αποτελούν όμως σημαντική πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους των γύρω οικισμών. Πολλές εκτάσεις έχουν εγκαταλειφθεί, εκτός από τις περιοχές μεγάλου υψομέτρου που προσφέρονται για καλλιέργεια πατάτας κυρίως.

Οι εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες χρησιμοποιούνται ως λιβαδικές εκτάσεις, ενώ μεγάλες εκτάσεις πρώην ορεινών χωραφιών στο Βέρνον έχουν εξελιχθεί σε περριάδες. Οι εγκαταλελειμμένες αγροτικές εκτάσεις είναι πολύ σημαντικές για την βιοποικιλότητα και το άριστο θα ήταν να καλλιεργούνται περιοδικά ή να βόσκονται. Τα προγράμματα δάσωσης γεωργικών γαιών που αναπτύσσονται είναι αρνητική εξέλιξη διότι περιορίζουν τις ανοικτές εκτάσεις σε ζώνες που περιβάλλονται από εκτεταμένα δάση.

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) περιλαμβάνει μεταξύ των προτεραιοτήτων του - και ενισχύει οικονομικά - γεωργικές, κτηνοτροφικές και δασοκομικές πρακτικές που συνδέονται την αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας στις περιοχές του δικτύου Natura 2000.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) περιλαμβάνει διατάξεις για την προστασία και την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων («Οικολογικός προσανατολισμός»), που περιλαμβάνουν τη διατήρηση μόνιμων βοσκοτόπων και διαφόρων οικολογικά επωφελών στοιχείων σε συγκεκριμένες περιοχές οικολογικής εστίασης, καθώς και άλλα συναφή μέτρα. Σε εθνικό επίπεδο, οι πολιτικές αυτές υλοποιούνται μέσα από δράσεις και μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (γνωστό ως «ΠΑΑ» σε κάθε προγραμματική περίοδο), όπως η ενίσχυση για τη μετατροπή των καλλιεργειών σε βιολογικές, τη διατήρηση των ήδη πιστοποιημένων βιολογικών στο ίδιο καθεστώς (οι οποίες μάλιστα σε περιοχές Natura έλαβαν αυξημένη μοριοδότηση το 2017 κατά την προκήρυξη του μέτρου για την βιολογική γεωργία), την εκτροφή και διατήρηση απειλούμενων αυτοχθόνων φυλών αγροτικών ζώων, την εγκατάσταση αγροδασικών (αγρο-δασο-λιβαδικών) συστημάτων και άλλα.

Από τις πρώτες διεργασίες για την ΚΑΠ της επόμενης προγραμματικής περιόδου (2021-2027, αλλά στην πράξη 2023-2029), φαίνεται πως διατηρείται η στόχευση σε μέτρα για τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τη δασοπονία, τη μελισσοκομία και την αλιεία με στόχο - παράλληλα ως προς τη

στήριξη του αγροτικού εισοδήματος - την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 και, μάλιστα, με έμφαση σε μετρήσιμες παραμέτρους για την αποτελεσματικότητα των πρακτικών. Οι πολιτικές αυτές, εφόσον (α) συνδυαστούν με μεταρρυθμίσεις για τη δικαιότερη κατανομή της βασικής ενίσχυσης της ΚΑΠ (Πυλώνας Ι) και (β) μετουσιωθούν σε χρήσιμα, υλοποιήσιμα και αποτελεσματικά μέτρα και δράσεις του επόμενου εθνικού ΠΑΑ (Πυλώνας ΙΙ της ΚΑΠ), μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για ουσιαστική στήριξη του αγροτικού πληθυσμού σε προστατευόμενες περιοχές, αλλά και για την προσέλκυση νέων ανθρώπων στις περιοχές αυτές με στόχο, μεταξύ άλλων, την ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού, αλλά και τον εκσυγχρονισμό των εφαρμοζόμενων πρακτικών στον πρωτογενή τομέα.

Αναφέρονται στην συνέχεια οι στόχοι για την γεωργία στις προστατευόμενες περιοχές που εξετάζονται:

- Ανάπτυξη της βιολογικής ή ολοκληρωμένης γεωργίας. Δυνατότητα που συνδέεται και με την πιστοποίηση της προέλευσης των προϊόντων από προστατευόμενη περιοχή.
- Καλλιέργεια αρωματικών φυτών για την διατήρηση των αγροτικών εκτάσεων. Είναι καλλιέργειες με μικρές εισροές αγροχημικών. Η ζήτηση αυξάνεται. Προσφέρεται ιδιαίτερα στην περιοχή του Βούρινου.
- Διατήρηση των εγκαταλελειμμένων αγρών στις ορεινές περιοχές ως ανοίγματα σε δάση. Η μείωση των ανοικτών εκτάσεων περιορίζει την ποικιλία στην δομή του τοπίου και την παρυφή – οικότονο που ευνοεί την ποικιλία ειδών. Σε ορισμένα θέσεις και κυρίως στο όρος Βέρνον, η εγκατάλειψη των αγρών οδηγεί σε ανάπτυξη φτεριάδων που εμφανίζουν μάλλον μικρότερη αξία για την πανίδα. Τα προγράμματα δάσωσης γεωργικών γαιών που εφαρμόζονται σε εγκαταλελειμμένους αγρούς είναι αρνητικά για την βιοποικιλότητα και ειδικά όταν αυτό συμβαίνει με την εισαγωγή χωροκατακτητικών δέντρων όπως η ψευδακακία. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να υπάρξει απαγόρευση της δάσωσης των εγκαταλελειμμένων αγροτικών γαιών στις περιοχές που εξετάζονται. Αντί αυτών προτείνεται η καλλιέργειά τους με κτηνοτροφικά φυτά (κυρίως σιτηρά, κριθάρι) για απευθείας βόσκηση από τα άγρια φυτοφάγα ή τη συγκομιδή του σανού για κάλυψη διατροφικών αναγκών των αγροτικών ζώων παρακείμενων αγροτικών οικισμών. Η καλλιέργεια αυτή θα πρέπει να γίνεται με τη μεσολάβηση διακοπών σποράς για δύο (2) έτη ώστε να ευνοείται η παρεδαφιαία αυτοφυής βλάστηση.

Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία αποτελεί μία παραδοσιακή δραστηριότητα η οποία συντηρούσε και συντηρεί κατά βάση τις αγροτικές κοινωνίες των περιοχών. Η άσκησή της γίνονταν σε εκτατική μορφή, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί μονάδες ημiekτατικής εκτροφής, κυρίως σε ημιορεινές περιοχές. Η εκτατική χρήση είχε ως αποτέλεσμα την καλύτερη διασπορά του ζωικού κεφαλαίου σε μεγάλο εύρος των βοσκητικών πόρων των περιοχών και ως εκ τούτου την καλύτερη κατά χώρο εφαρμογή της βόσκησης με θετικές συνέπειες στη χλωρίδα, τα ενδιαιτήματα και τους τύπους οικοτόπων. Η πορεία της στον χρόνο ακολούθησε την πορεία της εκτατικής κτηνοτροφίας στον ευρύτερο αγροτικό χώρο. Η άσκησή της άρχισε να εγκαταλείπεται σταδιακά, το δε επάγγελμα του κτηνοτρόφου απαξιώθηκε με αποτέλεσμα να μην είναι θελκτικό για τις νέες γενιές. Στα τελευταία χρόνια με της οικονομικής κρίσης παρατηρήθηκε μία μικρή ανάκαμψη της εκτατικής κτηνοτροφίας στα ορεινά, ανάκαμψη όμως που δεν κρίνεται ικανή να μεγιστοποιήσει τα περιβαλλοντικά οφέλη, ούτε και να συμβάλει στη συγκράτηση νέων ανθρώπων στην ύπαιθρο. Καθοριστική για την εκτατική κτηνοτροφία υπήρξε η διετία 2017-2019, κατά την οποία μειώθηκαν σημαντικά οι τιμές του αιγοπρόβειου γάλακτος, παρά το γεγονός ότι η

παγκόσμια ζήτηση για τη Φέτα αυξάνεται και, λογικά, η παραγωγή της πρώτης ύλης θα έπρεπε να έχει υψηλή ζήτηση άρα και ικανοποιητική για τον παραγωγό τιμή. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν η σφαγή πολλών κοπαδιών αιγών και προβάτων, καθώς και η πλήρης ή σταδιακή αντικατάσταση κοπαδιών προβάτων από βοοειδή βελτιωμένων κρεοπαραγωγικών φυλών (με απλά λόγια, ο προβατοτρόφος γίνεται βοοτρόφος), τα οποία όμως, ειδικά στα ορεινά, προκαλούν έντονα προβλήματα λόγω υπερβόσκησης – διάβρωσης και κατανάλωσης πολύ μεγαλύτερων ποσοτήτων νερού σε σχέση με τα μικρά μηρυκαστικά. Πρέπει να δοθούν περισσότερα κίνητρα για την ανάκαμψη της κτηνοτροφίας με έμφαση στην αιγοπροβατοτροφία στη βάση της κανονικής χρήσης των λιβαδιών, ειδικά μετά και την τρέχουσα εκτίναξη του κόστους παραγωγής (τιμές ζωοτροφών και καυσίμων από τον χειμώνα του 2021-22 και μετά).

Απαιτούνται ειδικές διαχειριστικές μελέτες της βόσκησης (Διαχειριστικά Σχέδια Βόσκησης βάσει της ΚΥΑ1058/71977/07-07-2017, ΦΕΚ 2331/Β) με τη σχετική πρόβλεψη συντήρησης των υπάρχοντων υποδομών και έργων ή και την κατασκευή νέων, συστηματικά οργανωμένων στον χώρο για την προσέλκυση νέων κτηνοτρόφων και την εν γένει διευκόλυνση της εκτατικής κτηνοτροφίας. Επιπλέον θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα πιστοποίησης των παραγόμενων προϊόντων ως αποτέλεσμα κτηνοτροφικής παραγωγής σε περιοχές Υψηλής Φυσικής Αξίας, κάτι που θα πρέπει να ενσωματωθεί ως επιπρόσθετη αξία στην τιμή των προϊόντων.

Μία άλλη αναπτυξιακή κατεύθυνση για την ενίσχυση της κτηνοτροφίας δύναται να είναι η οικοτουριστική και αγροτουριστική αξιοποίηση των τυπικών παραδοσιακών λιβαδικών και δασολιβαδικών συστημάτων όλων των περιοχών που εξετάζονται. Πέρα από την τυπική παραγωγική αξία των συστημάτων αυτών σε όρους πρωτογενούς παραγωγής, μπορούν να προσφέρουν ένα τουριστικό προϊόν ήπιας εκμετάλλευσης με πρόσθετα οφέλη για τους αγρότες της περιοχής.

Ένα ειδικό πρόβλημα είναι οι επιθέσεις από λύκους και λιγότερο από αρκούδες που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι δεν υπάρχουν κατάλληλα σκυλιά φύλακες, όπως παλαιότερα, παρά τις προσπάθειες επαναδιάδοσης της φυλής «ελληνικός ποιμενικός» από ειδικά προγράμματα.

Αναφέρονται στην συνέχεια οι στόχοι για την κτηνοτροφία στις Προστατευόμενες Περιοχές που εξετάζονται:

- Ανάπτυξη της πιστοποιημένης εκτατικής βιολογικής κτηνοτροφίας
- Σχεδιασμός της κτηνοτροφίας και σε σχέση με το επιδιωκόμενο μωσαϊκό ανοικτών εκτάσεων για την αναστροφή της τάσης πύκνωσης των θαμνώνων. Ειδικές ενισχύσεις πρέπει να ισχύσουν ειδικά για την εκτατική αιγοπροβατοτροφία για να αναστραφεί η τάση εγκατάλειψής της και της αντικατάστασής της από την βοοτροφία και την ενσταυλισμένη κτηνοτροφία, ώστε να διατηρείται ελεγχόμενη η πύκνωση των θαμνώνων και επιπλέον να αποφεύγεται η διάβρωση επικλινών εδαφών.
- Η τάση υποκατάστασης της προβατοτροφίας από την βοοτροφία οδηγεί σε σοβαρά προβλήματα ειδικά σε εκτάσεις με φτωχά εδάφη και μεγάλες κλίσεις και περιοχές με σημαντική ποώδη χλωρίδα, λόγω του ποδοπατήματος των ζώων. Η μεγάλη κατανάλωση νερού από τα βοοειδή βελτιωμένων φυλών οδηγεί σε πλήρη ξήρανση μικρών υγροτόπων όπου αναπαράγονται σπάνια είδη όπως ο μακεδονικός λοφιοφόρος τρίτωνας. Ειδικά στον Όλυμπο απειλείται η μοναδική θέση αναπαραγωγής του μακεδονικού λοφιοφόρου τρίωνα. Πρέπει να ενταχθούν ορισμένες ρυθμίσεις για την ενίσχυση της προβατοτροφίας και τον περιορισμό της βοοτροφίας σας με μεγαλόσωμα βοοειδή στα υψηλότερα υψόμετρα και στα φτωχά εδάφη. Αυτό

μπορεί να επιτευχθεί με ειδικές ρυθμίσεις ενίσχυσης κυρίως της προβατοτροφίας ή της βοοτροφίας μόνο μικρόσωμων ελληνικών φυλών.

- Η ελεύθερη εκτροφή αλόγων σε μεγάλες ομάδες σε φυσικές περιοχές και φτωχά εδάφη και σημαντική χλωρίδα, που γίνεται κυρίως για την επιδότηση επιφέρει τα ίδια προβλήματα με τα μεγαλόσωμα βοοειδή. Δεν θα πρέπει να επιτρέπεται η ανεξέλεγκτη βόσκηση αλόγων σε προστατευόμενες περιοχές.
- Τα παραπάνω ζητήματα όπως και το ισοζύγιο βοσκοϊκανότητας/βοσκοφόρτωσης σε κάθε λιβαδική έκταση πρέπει να ρυθμιστούν από τα Διαχειριστικά Σχέδια Βόσκησης (ΚΥΑ αριθμ. 1058/71977, ΦΕΚ/Β/2331/07-07-2017), τα οποία προβλέπεται να εκπονηθούν σύμφωνα με τους σχεδιασμούς δημοσίων κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών μέσα στα επόμενα 2-3 έτη. Αυτά πρέπει να ενσωματώσουν τις προβλέψεις της παρούσας ΕΠΜ και τις κατευθύνσεις για την διατήρηση της βιοποικιλότητας στις λιβαδικές εκτάσεις και ειδικά την διασφάλιση καλής κατάστασης διατήρησης για τους τύπους οικοτόπων του παραρτήματος Ι και τα σημαντικά είδη. Σημειώνεται ότι μία ειδική λιβαδοπονική μελέτη που ενσωμάτωνε και εξειδίκευε στα κριτήρια των αποφάσεων, για την διαχείριση της κτηνοτροφίας, την βιοποικιλότητα της περιοχής, είχε εκπονηθεί (το 2002) στις υποαλπικές εκτάσεις του Γράμμου, από το Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας του ΑΠΘ, στο πλαίσιο έργου LIFE, με τον συντονισμό του καθηγητή Β. Παπαναστάση.

Αλιεία

Όπως αναφέρθηκε η αλιεία που ασκείται στις περιοχές ενδιαφέροντος είναι ερασιτεχνική αλλά απουσιάζουν δεδομένα σχετικά, τόσο με την πληθυσμιακή κατάσταση των ειδών, όσο και με τον αριθμό των ερασιτεχνών αλιέων, τα εργαλεία που χρησιμοποιούν αλλά και τις ποσότητες των αλιευμάτων που αφαιρούν από το κάθε σύστημα. Παρόλα αυτά στις περιοχές μελέτης (εξαιρέση αποτελεί η περιοχή «ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002») η αλιευτική πίεση που ασκείται στους πληθυσμούς των ψαριών και ειδικότερα τα είδη ενδιαφέροντος εκτιμάται ως μικρή. Αντίθετα, στην περιοχή «ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002» καθώς και στην ευρύτερη περιοχή που ασκείται ερασιτεχνική αλιεία αναψυχής με κύριο στόχο το είδος *Salmo fario* η αλιευτική πίεση εκτιμάται ως υψηλή. Στην περιοχή «ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002» επομένως κρίνεται απαραίτητη η υλοποίηση ιχθυολογικής έρευνας με σκοπό την ακριβέστερη εκτίμηση της πληθυσμιακής κατάστασης και της αλιευτικής πίεσης για να μπορεί να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις που μπορεί να έχει η αλιεία στον πληθυσμό των ειδών. Επιπλέον, θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα θέσπισης προστατευμένων από την αλιεία περιοχών που λειτουργούν ως πεδία αναπαραγωγής και η διενέργεια ελέγχων για τη διασφάλιση της τήρησης των κανονισμών που διέπουν την ερασιτεχνική αλιεία (μέγιστες αλιευόμενες ποσότητες, εποχική απαγόρευση αλιείας κλπ.).

Η αλιεία αναψυχής είναι μια δραστηριότητα που γίνεται ολοένα και περισσότερο δημοφιλής στην Ελλάδα. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι αλιευτικοί διαγωνισμοί με στόχο το είδος *Cyprinus carpio* που διοργανώνονται με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα σε πολλές λίμνες της Β. Ελλάδας. Για την ανάπτυξη της όμως στις περιοχές ενδιαφέροντος θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας υποδομών, συμβατών με όλες τις υπόλοιπες χρήσεις γης και δραστηριότητες που ασκούνται στην περιοχή αλλά και την προστασία των ειδών και οικοτόπων. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση της τουριστικής κίνησης στις περιοχές ενδιαφέροντος και επομένως στην ενίσχυση του εισοδήματος των τοπικών τουριστικών επιχειρήσεων.

Όσον αφορά την διενέργεια εμπλουτισμών που στοχεύουν στην ενίσχυση των αλιευτικών αποθεμάτων (για την ανάπτυξη και προώθηση της αλιείας αναψυχής) θα πρέπει να γίνεται κατόπιν ειδικής έρευνας για να αποφευχθούν ανεπιθύμητες εισαγωγές ειδών αλλά και επιπτώσεις στους αυτόχθονες πληθυσμούς. Οι τελευταίες συνήθως προκύπτουν μέσω του ανταγωνισμού που αναπτύσσεται μεταξύ των ειδών για τους διαθέσιμους πόρους, της θήρευσης, των επιπτώσεων που φέρουν τα εισαχθέντα είδη στο οικοσύστημα (π.χ. καταστροφή ενδιαιτημάτων και αύξηση του ευτροφισμού με την αναμόχλευση του πυθμένα που προκαλεί επαναφορά θρεπτικών στην υδάτινη στήλη), της εισαγωγής παρασίτων και ασθενειών ή ακόμη και της γενετικής επιμόλυνσης. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται σωστή ενημέρωση των εμπλεκόμενων με τους εμπλουτισμούς φορέων, όπως των τοπικών συλλόγων αλιέων, των δασαρχείων και των αρμόδιων τμημάτων αλιείας.

Δασοκομία

Η δασοκομία είναι η κύρια δραστηριότητα που ασκείται στις ορεινές περιοχές που εξετάζονται και είναι καθοριστική για την δομή του τοπίου, την κατάσταση των τ.ο. και των ενδιαιτημάτων των ειδών. Στις περισσότερες περιοχές ασκείται με συστηματικό τρόπο, εκτός από τμήματα στον Όλυμπο και ένα μικρό τμήμα στον Γράμμο που έχει χαρακτηριστεί Μνημείο Φύσης.

Η δασοκομία έχει παρουσιαστεί στο κεφάλαιο 2.2.5 όπως επίσης και στο αντίστοιχο κεφάλαιο στο ΤΤΒ, και στο αντίστοιχο παράρτημα, όπου με λεπτομέρεια παρουσιάζονται τα δεδομένα ανά δασική συστάδα. Με το παρόν έργο ενοποιήθηκαν για πρώτη φορά τα δεδομένα των δασικών διαχειριστικών μελετών σε ενιαίους χάρτες και πίνακες στα προαναφερόμενα κεφάλαια. Αυτό δίνει την δυνατότητα ενιαίου σχεδιασμού και κατευθύνσεων της δασοκομίας στα όρια των Προστατευόμενων Περιοχών.

Στην συνέχεια αναφέρονται οι στόχοι για την δασοκομία στις προστατευόμενες περιοχές που πρέπει να υιοθετηθούν στις περιοχές που εξετάζονται:

- Θα πρέπει να υπάρξουν ειδικές ρυθμίσεις κατά την άσκηση της Δασοκομίας στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αυτή πρέπει να ασκείται κατά προτεραιότητα επ' ωφελεία των παραδασόβιων πληθυσμών, ώστε να υπάρχει καλή στάση απέναντι στο δάσος.
- Η δασοκομία πρέπει να γίνει στην πράξη πολλαπλού σκοπού. Ο μελλοντικός σχεδιασμός εντός των Προστατευόμενων Περιοχών πρέπει να διαφοροποιείται και να συμπεριλάβει σε μεγαλύτερη προτεραιότητα την διατήρηση της βιοποικιλότητας (τα σημαντικά είδη δηλαδή που έχουν καταγραφεί ανά περιοχή) σε συνδυασμό με την διατήρηση της μωσαϊκότητας όπου χρειάζεται και την διατήρηση ώριμων συστάδων και συστάδων σε φυσική εξέλιξη.
- Η δασοπονία πρέπει να ασκείται με ειδικό τρόπο στις προστατευόμενες περιοχές και να έχει λάβει υπόψη την παρουσία ειδών. Σύμφωνα με την νομοθεσία (ΚΥΑ της 23/02/2012, ΦΕΚ 415Β) : «*Η Ειδική Γραμματεία Δασών του ΥΠΕΚΑ οφείλει μέσα σε ένα (1) χρόνο από την έναρξη ισχύος της παρούσης απόφασης, να εκδώσει οδηγίες για την άσκηση της δασοπονίας εντός των ΖΕΠ. Οι οδηγίες περιλαμβάνουν τις μεθόδους καταγραφής και αποτύπωσης των ορνιθολογικών δεδομένων για την περιοχή μελέτης και τις κύριες κατευθύνσεις προσαρμογής της δασικής διαχείρισης για την διατήρηση των προστατευόμενων ειδών και ιδίως των ειδών χαρακτηρισμού των ΖΕΠ.*»
- Μέχρι την έκδοση των οδηγιών που προβλέπονται στην παράγραφο 1, οι αρμόδιες δασικές υπηρεσίες, κατά την εφαρμογή των υφισταμένων δασικών διαχειριστικών σχεδίων, μεριμνούν (παρατίθεται σε εισαγωγικά όπως αναφέρεται στην νομοθεσία):

«α) για τη ρύθμιση των αποψιλωτικών υλοτομιών με τρόπο ώστε τα παρακρατήματα να είναι σε λόχμες ή ομάδες, εκτός από τα μεμονωμένα διάσπαρτα δένδρα καθώς και για τη διατήρηση τμημάτων των συστάδων ανυλοτόμητων, για τη διασφάλιση των διαδρόμων επικοινωνίας των ειδών και τη συνέχεια του δασικού τοπίου, λαμβάνοντας υπόψη το φυσικό ανάγλυφο (μισγάγγειες, ρέματα, κ.λπ.)» Σημειώνεται ότι μια λανθασμένη πρακτική που εφαρμόζεται σε ορισμένες περιπτώσεις είναι να παραμένουν τα παρακρατήματα, αλλά αυτά να κόβονται κατά τις επόμενες δασοκομικές παρεμβάσεις. Η διατήρηση μόνιμων παρακρατημάτων και μάλιστα όσο γίνεται απομακρυσμένα από δρόμους, πρέπει να αποτελεί απαραίτητη και अपαρακλήτη προϋπόθεση για την εφαρμογή του μέτρου. Να πρόκειται δηλαδή για έναν πάγιο σχεδιασμό διατήρησης ασυγκόμιστων τμημάτων.

«β) σε κάθε περίπτωση κατά την πραγματοποίηση υλοτομικών εργασιών δεν επιτρέπεται η υλοτόμηση δέντρων με φωλιές.» Το μέτρο αυτό δεν είναι αρκετό για μεγάλα αρπακτικά αλλά πρέπει να διατηρείται μια ακτίνα με ανυλοτόμητα δένδρα. Η πρακτική της δασικής υπηρεσίας στην προστατευόμενη περιοχή της Δαδιάς είναι ότι δεν κόβεται κανένα δέντρο σε ακτίνα 150 μέτρων από φωλιά μεγάλου αρπακτικού. Για αυτό η επίβλεψη από ορνιθολόγο καθίσταται απαραίτητη πριν την έναρξη των δασοκομικών εργασιών.

«γ) για τη διατήρηση τουλάχιστον του 10% της συστάδας από ώριμα και υπερώριμα δένδρα, άτομα στρεβλά, κακόμορφα, κουφαλερά, διχαλωτά, νεκρά ιστάμενα και κατακείμενα». Αυτό το μέτρο είναι σύμφωνο με την γενικότερη τάση στην Ε.Ε. για την διατήρηση του 10% των εκτάσεων των προστατευόμενων περιοχών σε αυστηρή προστασία³ και την ανάγκη αποκατάστασης των φυσικών λειτουργιών των δασών.

«δ) για τη διατήρηση και την υποβοήθηση με δασοκομικούς χειρισμούς καρποφόρων δένδρων και θάμνων, αρωματικών, καλλωπιστικών και φαρμακευτικών δασικών ειδών»

«ε) για την απαγόρευση υλοτομιών σε παρόχθια βλάστηση μέχρι 20 μέτρα από την όχθη και εντός ρεμάτων»

«στ) για τη διατήρηση όλων των υφιστάμενων διάκενων που δεν έχουν προκύψει από βίαιες αιτίες (π.χ. πυρκαγιές, παράνομη υλοτόμηση)»

«ζ) για την προώθηση της αναγωγής πρεμνοφυών δασών σε σπερμοφυή μορφή»

Στα μέτρα αυτά προτείνεται να προστεθούν ακόμα οι εξής αρχές:

1) Όλες οι περιοχές που προσδιορίζονται ως πρωτογενή και παλαιά δάση θα πρέπει να τύχουν αυστηρής προστασίας⁴. Τέτοια δάση υπάρχουν στον Γράμμο και στον Όλυμπο. Στον

³ Έγγραφο της Ε.Ε. «COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Criteria and guidance for protected areas designations (28/1/2022) » και σύμφωνα με την απόφαση του συμβουλίου υπουργών της Ε.Ε. στις 23/1//2020. Στην συνέχεια μια απόδοση του ορισμού των αυστηρά προστατευόμενων περιοχών από το παραπάνω έγγραφο: «Αυστηρά προστατευόμενες περιοχές είναι πλήρως και νομικά προστατευόμενες περιοχές που έχουν σχεδιαστεί για τη διατήρηση ή/και την αποκατάσταση της ακεραιότητας των πλούσιων σε βιοποικιλότητα φυσικών περιοχών με την υποκείμενη οικολογική τους δομή και την υποστήριξη των φυσικών περιβαλλοντικών διεργασιών. Επομένως, οι φυσικές διεργασίες σε αυτές παραμένουν ουσιαστικά αδιατάρακτες από τις ανθρώπινες πιέσεις και απειλές όσον αφορά τη συνολική οικολογική δομή και λειτουργία της περιοχής, ανεξάρτητα από το αν αυτές οι πιέσεις και απειλές βρίσκονται εντός ή εκτός της αυστηρά προστατευόμενης περιοχής».

⁴ Σύμφωνα με το παραπάνω έγγραφο της Ε.Ε. που κάνει ειδική αναφορά στα δάση αυτά.

Γράμμο το Μνημείο φύσης που θεωρείται μάλλον πρωτογενές δάσος δεν έχει σαφή οριοθέτηση στα επίσημα χαρτογραφικά αρχεία – δεν ταυτίζονται αυτά με τα όρια των συστάδων. Στον Όλυμπο υπάρχουν παλαιά δάση κυρίως στα ανώτερα δασοόρια. Στις άλλες περιοχές όμως δεν υπάρχουν τέτοιες συστάδες.

- 2) Στις Προστατευόμενες Περιοχές, σε μια προσπάθεια αποκατάστασης της φυσικής κατάστασης – καλής κατάστασης διατήρησης των δασικών ενδιαιτημάτων που αποτελεί στόχο διατήρησης για πολλά δασικά είδη και τ.ο., είναι αναγκαίο να τίθενται και μεγάλες συστάδες εκτός διαχείρισης – σε φυσική εξέλιξη σύμφωνα με τις ανάγκες διατήρησης των πολύ σημαντικών ειδών, Η επιλογή των συστάδων πρέπει να συνδυάζει την ανάγκη διατήρησης ενδιαιτημάτων και μειωμένης όχλησης σε κρίσιμες περιόδους του βιολογικού κύκλου των πολύ σημαντικών ειδών. Ο κανόνας διατήρησης του 10% σε φυσική εξέλιξη – αυστηρής προστασίας πρέπει να εφαρμόζεται στα δάση όλων των τόπων Natura.
- 3) Να μην κόβονται δέντρα ηλικίας μεγαλύτερη των 80 ετών. Τα δέντρα αυτά είναι περιορισμένα δεν είναι πολλά στις περιοχές που εξετάζονται εκτός από τον Όλυμπο και λιγότερο στον Γράμμο, ενώ στις άλλες περιοχές μόνο μεμονωμένα τέτοια δένδρα υπάρχουν.
- 4) Να παραμένει νεκρό κατακείμενο ξύλο στο σύνολο των εκτάσεων καθώς αυτό είναι σημαντικό για την βιοποικιλότητα. Σημειώνεται ότι ορισμένα πολύ σημαντικά είδη όπως το *Buxbaumia viridis* που εντοπίστηκε στον Γράμμο απαιτούν την ύπαρξη νεκρής ξυλείας.
- 5) Η δάσωση ορεινών λιβαδιών με κωνοφόρα θα πρέπει να αποκλειστεί, λόγω του περιορισμού των ενδιαιτημάτων σημαντικών ειδών ασπονδύλων και άλλων ειδών χλωρίδας και πανίδας. Στο Βέρνο αποτέλεσε σοβαρό πρόβλημα και στην πράξη απέτυχε όπως διαπιστώνεται με την ανάπτυξη ασθενειών και εκτεταμένων χιονοριψιών,. Φυτεύσεις σε όλες τις Προστατευόμενες Περιοχές θα πρέπει να γίνονται μόνο για προστασία από σοβαρές διαβρώσεις, αν αυτό είναι αναγκαίο και αντιθέτως θα πρέπει να διατηρούνται τα υφιστάμενα ανοίγματα στα δάση που πυκνώνουν.
- 6) Η δασοκομία πρέπει να γίνεται χωρίς καμία νέα διάνοιξη δρόμου αλλά με συντήρηση των υφιστάμενων, δεδομένου ότι υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη δασικής οδοποιίας και το κύριο πρόβλημα είναι η συντήρησή της.
- 7) Οι υλοτομίες δεν θα πρέπει να ασκούνται εντός της εποχής αναπαραγωγής των πουλιών και των θηλαστικών. Έχει διαπιστωθεί το κόψιμο δένδρων με ενεργές φωλιές. Στην υψηλή ορεινή ζώνη συνήθως οι δασικοί δρόμοι συντηρούνται με μηχανήματα μετά το χιόνι και τις βροχές και οι υλοτομίες αρχίζουν τον Ιούνιο. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο στα χαμηλότερα υψόμετρα.

Ενέργεια

Η προσπάθεια αύξησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην χώρα και η απολιγνιτοποίηση οδηγούν σε μεγάλες αλλαγές ειδικά στην Δυτική Μακεδονία. Αυτές περιλαμβάνουν και μεγάλες πιθανές αλλαγές στις προστατευόμενες περιοχές όπως δημιουργία Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ενέργειας(ΑΣΠΗΕ), δημιουργία φραγμάτων και υδροηλεκτρικών σταθμών και ζώνες τοποθέτησης φωτοβολταϊκών. Η σημερινή νομοθεσία επιτρέπει την δημιουργία αυτών των υποδομών σε προστατευόμενες περιοχές μετά από Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση για την εκτίμηση της επίδρασης στην βιοποικιλότητα και την ακεραιότητα των περιοχών του δικτύου NATURA.

Αναμένεται βέβαια, μετά από τις έντονες αντιδράσεις που υπάρχουν στην Ελλάδα και το εξωτερικό και εκκρεμή ερωτήματα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υπάρξει κάποια αναθεώρηση στο χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ. Αναθεώρηση η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η δυνατότητα ανάπτυξης των ΑΠΕ είναι σε σύγκρουση με την διατήρηση της βιοποικιλότητας, την αισθητική του τοπίου και την αναψυχή στις περιοχές αυτές λόγω των επιπτώσεων στην απώλεια και τον κατακερματισμό βιοτόπων πολλών και σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας. .

Τα μεγάλα αιολικά των ΑΣΠΗΕ προκαλούν θανάτωση ειδών της ορνιθοπανίδας και των χειροπτέρων και επηρεάζουν τα ενδιαίτηματα, αλλάζουν την εικόνα της περιοχής και οδηγούν σε μείωση των επισκεπτών με πρώτους τους ορειβάτες. Συνήθως προβλέπεται η διάνοιξη νέων οδών προσπέλασης σε κορυφογραμμές και γραμμών ηλεκτρικής σύνδεσης ενώ οι σωρευτικές επιπτώσεις στην απώλεια και τον κατακερματισμό των βιοτόπων από το σύνολο των ΑΠΕ σε μια περιοχή δεν υπολογίζονται ποτέ. Για το ζήτημα των επιπτώσεων των αιολικών υπάρχει πολύ εκτεταμένη βιβλιογραφία και δεν είναι σκόπιμο να παρατεθεί εδώ.

Τα φράγματα και τα υδροηλεκτρικά έργα (European Commission 2018) δημιουργούν εμπόδια στην κίνηση των ιχθύων, αλλάζουν τις συνθήκες τόσο στον χώρο κατάκλισης όσο και κατάντη και μπορεί να οδηγήσουν σε σοβαρές αλλαγές, τόσο την παρόχθια βλάστηση όσο και την καταστροφή των ενδιαιτημάτων προστατευόμενων ειδών όπως είναι οι καραβίδες του γλυκού νερού και η βίδα.

Τα φωτοβολταϊκά σε ορεινές περιοχές καταλαμβάνουν συνήθως γεωργικές γαίες εγκαταλελειμμένες οι οποίες χρησιμοποιούνται σήμερα κυρίως ως λιβάδια. Ο κατακερματισμός των έργων σε πολλά μικρά κατά την φάση της αδειοδότησης μπορεί να οδηγήσει στην κάλυψη μεγάλου ποσοστού της αγροτικής γης και των βοσκοτόπων. Οι εκτάσεις αυτές είναι σημαντικές για πολλές ομάδες ειδών και μπορεί να είναι κρίσιμα ενδιαίτηματα για ορισμένα είδη όπως προστατευόμενα είδη της ορνιθοπανίδας ή ασπονδύλων όπως οι πεταλούδες.

Η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ αποτελεί προτεραιότητα, αλλά πρέπει να ακολουθεί τον κανόνα της διατήρησης της βιοποικιλότητας στις Προστατευόμενες Περιοχές και την αξιολόγησή τους ως βιομηχανικές υποδομές με μη αντιστρέψιμες επιπτώσεις στην απώλεια της βιοποικιλότητας. Η χωροθέτηση πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη διατήρηση των ειδών και ενδιαιτημάτων με ιδιαίτερη προσοχή με υπολογισμό των σωρευτικών επιπτώσεων σε απώλεια και κατακερματισμό ενδιαιτημάτων από το σύνολο των έργων ΑΣΠΗΕ σε μια περιοχή.

Αναψυχή/ Παρατήρηση της φύσης/ Περιβαλλοντική ενημέρωση

Οι περιοχές Natura 2000 παρέχουν πολιτιστικές υπηρεσίες, για παράδειγμα υποστηρίζοντας την αναψυχή και τον τουρισμό, διατηρώντας την πολιτιστική ταυτότητα.

Η παρατήρηση πουλιών, η ορειβασία, το περπάτημα σε μονοπάτια ή στην όχθη λιμνών, η περιήγηση με σκοπό την φωτογράφιση και την αναψυχή είναι δραστηριότητες απολύτως συμβατές και προσφέρουν στην προστασία των περιοχών αν δεν ασκείται μεγάλη πίεση από μεγάλο όγκο επισκεπτών. Αυτές συνδυάζονται με την ανάπτυξη χώρων εστίασης και διαμονής που δίνουν πρόσθετο εισόδημα στην τοπική κοινωνία.

Απαραίτητο είναι να υπάρχουν υποδομές όπως πινακίδες ενημέρωσης, πινακίδες σήμανσης, σήμανση μονοπατιών, κιόσκια θέας, παρατηρητήρια πουλιών κλπ. Τα διεθνή ορειβατικά μονοπάτια E4 και E6 δεν είναι επαρκώς σήμασμένα αλλά και προβεβλημένα.

Στην συνέχεια αναφέρονται οι στόχοι για τον τουρισμό στις προστατευόμενες περιοχές που εξετάζονται:

- Σύνδεση του τουρισμού με την δυνατότητα αναψυχής στην φύση. Ήδη ο τουρισμός στην περιοχή είναι κατά βάση οικοτουρισμός στις περιοχές. Ειδικά στον Όλυμπο και στο Βέρνο όπου βρίσκονται κοντά οι εγκαταστάσεις του Αρκτούρου που δέχονται πολλούς επισκέπτες. Απαιτούνται σημάνσεις και συντήρηση μονοπατιών και τοποθέτηση πινακίδων ενημέρωσης για τους επισκέπτες και έκδοση χαρτών και οδηγών για τον επισκέπτη που ενδιαφέρεται για την φύση.
- Σύνδεση του οικοτουρισμού με τις πλούσιες αρχαιολογικές ανακαλύψεις και τους αρχαιολογικούς χώρους πέριξ των περιοχών.
- Σύνδεση του τουρισμού με την γαστρονομία και τα τοπικά προϊόντα.
- Σύνδεση του τουρισμού με τις Περιοχές Υψηλής Φυσικής Αξίας σε συνδυασμό με την ανάδειξη της αξίας της βιοποικιλότητάς τους και της ποιότητας των τοπικών προϊόντων.
- Ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού, αλλά με έλεγχο της αναρρίχησης για την αποτροπή κινδύνων όχληση και καταστροφής φωλιών αρπακτικών πουλιών.
- Αποφυγή δημιουργίας νέων κέντρων ενημέρωσης σε άλλες περιοχές διότι το ενδιαφέρον των επισκεπτών είναι η περιήγηση στην φύση ή η επίσκεψη σε θέσεις θέας. Με λιγότερα χρήματα και χωρίς λειτουργικά κόστη μπορεί να είναι πολύ καλύτερο το αποτέλεσμα. Με την χρήση QR κωδικών είναι δυνατόν οποιαδήποτε πινακίδα να παραπέμπει σε χρήσιμη πληροφορία για τον επισκέπτη. Αξιοποίηση και λειτουργία υφιστάμενων Κέντρων Ενημέρωσης όπως αυτών στον Όλυμπο και του Κέντρου Ενημέρωσης για το Γράμμο στο Νεστόριο.

Β) Συνοπτική παρουσίαση των δυνατοτήτων για παραγωγικές δραστηριότητες και αναψυχή στους τόπους Natura

Οι υφιστάμενες παραγωγικές δραστηριότητες, που είναι συμβατές με τους στόχους προστασίας και διατήρησης των περιοχών και των προστατευτών αντικειμένων που φιλοξενούν, δίνονται στους πίνακες που ακολουθούν. Σημειώνονται επίσης μελλοντικές αναπτυξιακές δυνατότητες κάθε περιοχής Natura. Η σύνταξη των πινάκων που ακολουθούν βασίστηκαν στα δεδομένα των περιοχών (βιοποικιλότητα, φυσικό περιβάλλον, πολιτιστικά και οικονομικά - χωροταξικά στοιχεία), λαμβάνοντας υπόψη και τα διαθέσιμα αναπτυξιακά ή στρατηγικά σχέδια των Δήμων, τα οποία αναφέρονται στη βιβλιογραφία. Σημειώνεται ότι οι πίνακες αφορούν αποκλειστικά τις εκτάσεις εντός του δικτύου NATURA και δεν αφορούν τους οικισμούς.

ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ: ΕΖΔ GR1210002

Πίνακας 3.4-1: Δυνατότητες για παραγωγικές δραστηριότητες στην ΕΖΔ Στενά Αλιάκμονα

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Καλλιέργειες	Υπάρχει δυνατότητα βιολογικής ή ολοκληρωμένης γεωργίας με μεγάλο ποσοστό (περίπου το 1/3) των εκτάσεων εντός της ΕΖΔ να είναι σε αγρανάπαυση, ενώ στις υπόλοιπες εκτάσεις καλλιεργούνται κυρίως σιτηρά.
Εκτροφή ζώων	Υπάρχει μεγάλη διαθεσιμότητα εκτάσεων για κτηνοτροφία, δυνατότητα βιολογικής κτηνοτροφίας και ειδικότερα ενίσχυσης της αιγοπροβατοτροφίας.
Παραγωγή ξυλείας και καυσόξυλων	Ασκούνται υλοτομίες για παραγωγή καυσόξυλων. Ο μελλοντικός σχεδιασμός πρέπει να συμπεριλάβει την διατήρηση της βιοποικιλότητας. Υπάρχουν δασικά τμήματα (κυρίως θαμνώνες) εκτός διαχείρισης για την προστασία του ταμιευτήρα και της Εγνατίας οδού.
Υδρευση	Χρησιμοποιείται νερό του ταμιευτήρα Αγίας Βαρβάρας για την ύδρευση της Θεσσαλονίκης
Άρδευση	Χρησιμοποιείται νερό για την άρδευση κατόντη
Ερασιτεχνική αλιεία	Ασκείται σε μικρό βαθμό με καλάμι
Παρατήρηση πουλιών	Κυρίως στην γέφυρα της Αγ. Βαρβάρας με θέα προς τον ταμιευτήρα εκατέρωθεν
Αναψυχή στην φύση	Συνδέεται συνήθως με επισκέψεις σε μονές με ποδηλασία ή περπάτημα στον ανατολικό δρόμο παράλληλα με τον ταμιευτήρα,
Απόλαυση τοπίου	Υπάρχουν θέσεις θέας σε διαπλάτυνσεις δίπλα στον δρόμο και δεν είναι αναγκαία η ανάπτυξη υποδομών. Αρκεί η απλή διαρρύθμιση σε ορισμένες θέσεις δίπλα στον δρόμο.
Αναρρίχηση	Υπάρχει αναρριχητικό πεδίο κοντά στην μονή Τιμίου Προδρόμου χωρίς να χρησιμοποιείται ιδιαίτερα τελευταία.
Θρησκευτικός «τουρισμός»	Υπάρχουν 4 μονές εντός της περιοχής

Στο Στρατηγικό Σχέδιο του Δήμου Βεροίας αναφέρεται ως στόχος η διερεύνηση χωροθέτησης περιβαλλοντικού, ψυχαγωγικού και ναυταθλητικού πάρκου στον ποταμό Αλιάκμονα σε συνδυασμό με την σύνδεση Βεργίνας-Βέροιας με μια διαδρομή για πεζούς και ποδηλάτες. Δυνατότητες

ναυταθλητισμού υπάρχουν αλλά κυρίως στον ταμιευτήρα αναρρύθμισης (με την προϋπόθεση χωροθέτησης μακριά από τις νησίδες – εκ των οποίων η μία είναι εντός της ΕΖΔ, διότι φωλιάζουν υδρόβια πουλιά). Οι άλλοι ταμιευτήρες είναι περικλειστοί, με θερμοκρασιακά ψυχρότερο περιβάλλον και μικρότερη διάρκεια του ημερήσιου φωτός, λόγω της σκίασης τους από τους βράχους της χαράδρας, ενώ ο ταμιευτήρας αναρρύθμισης χρησιμοποιείται περιμετρικά για αθλητικές δραστηριότητες, αποτελώντας ήδη πόλο έλξης για την άσκηση δραστηριοτήτων αναψυχής.

ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1250001

Πίνακας 3.4:- Δυνατότητες για παραγωγικές δραστηριότητες στην ΕΖΔ ΖΕΠ Ολύμπου

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Καλλιέργειες	Υπάρχουν πολύ μικρής έκτασης καλλιέργειες εντός ΖΕΠ/ΕΖΔ και στις υπόλοιπες ζώνες του Εθνικού Πάρκου.
Εκτροφή ζώων	Υπάρχει μεγάλη διαθεσιμότητα εκτάσεων για κτηνοτροφία και δυνατότητα βιολογικής κτηνοτροφίας και κυρίως αιγοπροβατοτροφίας. Η αυξανόμενη βοοτροφία εις βάρος της προβατοτροφίας είναι λιγότερο συμβατή με την διατήρηση της χλωρίδας και των οικοτόπων.
Παραγωγή ξυλείας και καυσόξυλων	Παραγωγή καυσόξυλων και βιομηχανικής ξυλείας. Οι ανάγκες για κωνοφόρα δεν αυξάνονται στην χώρα.
Υδρευση	Οι ανάγκες των πέριξ οικισμών καλύπτονται πλήρως από τις πηγές
Άρδευση	Δεν υπάρχει ανάγκη εντός της Π.Π.
Συλλογή αρωματικών και άλλων φυτών	Υπάρχουν κανόνες από την ΜΔΠΠ Ολύμπου αλλά δεν είναι επαρκής η φύλαξη.
Παρατήρηση φύσης	Υπάρχει κύριο ενδιαφέρον για την χλωρίδα και για τα αγριόγινδα.
Παρατήρηση πουλιών	Υπάρχει μειωμένο ενδιαφέρον καθώς έχει εξαφανιστεί ο γυπαετός και δεν υπάρχουν πολλά μεγάλα αρπακτικά. Απαιτείται επανεισαγωγή όρνιου και μακροπρόθεσμα του γυπαετού. Ενδιαφέρον στα δάση και την υποαλπική ζώνη.
Αναψυχή στην φύση / ορειβασία	Αυξανόμενοι επισκέπτες και προβλέψεις για συνεχή αύξηση. Τα καταφύγια και οι ξενώνες περιμετρικά του Ολύμπου εξυπηρετούν τους ορειβάτες. Υπάρχουν πολλά συντηρημένα και σημασμένα μονοπάτια. Πρέπει να τεθούν κανόνες για τους επισκέπτες.
Αθλητικές δραστηριότητες	Η πραγματοποίηση πολλών μαραθώνιων αγώνων ορεινού τρεξίματος μπορεί να αποτελεί πρόβλημα, λόγω όχλησης.
Απόλαυση τοπίου	Υπάρχουν εντυπωσιακά τοπία σε όλη την έκταση.
Αναρρίχηση	Η αναρρίχηση χρειάζεται χωρική και χρονική ρύθμιση για να είναι συμβατή δραστηριότητα.
Θρησκευτικός «τουρισμός»	Το ενδιαφέρον είναι μεγάλο με αυξητικές τάσεις και παρουσιάζεται ήδη αύξηση τουριστών από ορθόδοξες χώρες.

ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ: ΕΖΔ GR1250002

Πίνακας 3.4-3: Δυνατότητες για παραγωγικές δραστηριότητες στην ΕΖΔ Πιερίων

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Καλλιέργειες	Οι καλλιέργειες στις χαμηλότερες υψομετρικά ζώνες και στο Καταφύγι έχουν δυνατότητες βιολογικών και ολοκληρωμένων καλλιεργειών.
Εκτροφή ζώων	Υπάρχουν δυνατότητες ανάκαμψης της αιγοπροβατοτροφίας.
Παραγωγή ξυλείας και καυσόξυλων	Οι νεκρώσεις που προκαλούνται από τον μύκητα <i>Peridermium rini</i> και τη δευτερογενή προσβολή από φλοιοφάγα έντομα που παρατηρήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες στο είδος της δασικής πεύκης, περιορίζει τις δυνατότητες παραγωγής ποιοτικής ξυλείας καθώς η σταδιακή αύξηση της θερμοκρασίας και μείωση των βροχοπτώσεων και της σχετικής υγρασίας αναμένεται να καταστήσουν τα δέντρα πιο ευάλωτα στα φλοιοφάγα έντομα, τα οποία θα δημιουργούν συχνότερες και εντονότερες επιδημικές εξάρσεις. Σημειώνεται ότι το αναμενόμενο σενάριο στην περίπτωση αυτή θα είναι ο περιορισμός της δασικής πεύκης στην υψηλότερη ζώνη με την κατάληψη λιβαδικών υποαλπικών λιβαδικών εκτάσεων και στην περίπτωση συνεχιζόμενης θερμοκρασιακής ανόδου τότε πιθανολογείται η επέκταση και κατάληψη των θέσεων από την μαύρη πεύκη.
Υδρευση	Χρησιμοποιείται ο ποταμός Μαυρονέρι Ανατολικά στα όρια με ΕΖΔ Τίταρου (βλ. συνέχεια) ενώ Δυτικά, στο Βελβεντό, γίνεται χρήση υδάτων για ύδρευση και άρδευση αλλά και παραγωγή ενέργειας κατάντη της ΕΖΔ.
Άρδευση	Χρησιμοποιείται ο ποταμός Μαυρονέρι στα Ανατολικά στα όρια με ΕΖΔ Τίταρου) (βλ. συνέχεια)
Παρατήρηση πουλιών	Υπάρχει ενδιαφέρον κυρίως στα μεγάλα υψόμετρα και δυτικά
Αναψυχή στην φύση	Υπάρχουν 3 ορειβατικά καταφύγια και μονοπάτια που δεν έχουν σημειωθεί.
Αθλητικές δραστηριότητες	Η πίστα σκι είναι σε κοντινή απόσταση αλλά δεν λειτουργεί πάντα λόγω έλλειψης χιονιού.

ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ: ΕΖΔ GR1250003

Πίνακας 3.4-4: Δυνατότητες για παραγωγικές δραστηριότητες στην ΕΖΔ Πιερίων

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Καλλιέργειες	Λόγω υψομέτρου σημαντική δυνατότητα αποτελεί η βιολογική καλλιέργεια της πατάτας αλλά και άλλων ειδών που αποδίδουν προϊόντα υψηλής αξίας.

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Εκτροφή ζώων	Η παραγωγή κρέατος και τυροκομικών από τον συνεταιρισμό Λιβαδίου δίνει δυνατότητες στην αιγοπροβατοτροφία. Η φήμη των τυροκομικών της περιοχής ευνοεί την προβατοτροφία έναντι της βοοτροφίας.
Παραγωγή ξυλείας και καυσόξυλων	Στα δάση οξυάς εφαρμόζεται εντατική ξυλοπαραγωγική διαχείριση. Απαιτείται ορθολογικότερη διαχείριση με στόχο την προστασία της βιοποικιλότητας
Υδρευση	Το φράγμα έχει κατασκευαστεί για την ύδρευση της βόρειας Πιερίας. Οποιοδήποτε έργο θα πρέπει να λάβει υπόψη την ανάγκη για άρδευση κατάντη και για την διατήρηση σημαντικών ειδών στον ποταμό.
Άρδευση	Το Μαυρονέρι χρησιμοποιείται για άρδευση κατάντη, του κάμπου. Τοπικά φράγματα επαρκούν για τις τοπικές ανάγκες.
Παρατήρηση πουλιών	Υπάρχει ενδιαφέρον για την δασική ορνιθοπανίδα.
Αναψυχή στην φύση	Ο συνδυασμός με τα Πιέρια και τον Όλυμπο μπορεί να δώσει ώθηση στον τουρισμό. Το Μονοπάτι Ε4 συνδέει τις δύο περιοχές εκατέρωθεν.

ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ: ΕΖΔ – ΖΕΠ GR1320002

Πίνακας 3.4-3: Δυνατότητες για παραγωγικές δραστηριότητες στην ΕΖΔ-ΖΕΠ Γράμμου

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Καλλιέργειες	Υπάρχουν μικρές εκτάσεις με καλλιέργειες εντός ΖΕΠ/ΕΖΔ και πολλές εγκαταλελειμμένες γεωργικές γαίες.
Εκτροφή ζώων	Υπάρχουν εκτεταμένοι βοσκότοποι για ημινομαδική κτηνοτροφία σε εκτεταμένα λιβάδια (Γράμμος – Αετομιλίτσα – Λυκόραχη). Πρέπει να αναστραφεί η τάση μείωσης της προβατοτροφίας.
Παραγωγή ξυλείας και καυσόξυλων	Αφορά κυρίως τις μεγάλες εκτάσεις των δασών του Γράμμου εκτός ΖΕΠ/ΕΖΔ στο Βόρειο τμήμα.
Υδρευση	Ο Αλιάκμονας και ο Σαραντάπορος αποτελούν τις βασικές πηγές ύδατος για ύδρευση και άρδευση. Πηγές εξυπηρετούν τοπικές ανάγκες.
Άρδευση	Φράγμα για την άρδευση εκτάσεων κατασκευάζεται στον Αλιάκμονα κατάντη των ορίων του τόπου Natura. Δυστυχώς με τρόπο που δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα δημιουργίας εμποδίων στην ανάδρομη κίνηση των ιχθύων.
Φαρμακευτικά φυτά και βότανα	Παρατηρούνται συστηματικές παράνομες εκρίζωσεις από Αλβανούς, που εισέρχονται παράνομα από τα σύνορα, μεγάλων ποσοτήτων φαρμακευτικών φυτών. Απαιτείται εντατικοποίηση της φύλαξης. Υπάρχουν δυνατότητες καλλιέργειών σε εγκαταλελειμμένες γαίες και τοπική επεξεργασία και τυποποίηση.

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Παρατήρηση φύσης	Το κύριο ενδιαφέρον αφορά την παρατήρηση της χλωρίδας, των τριτώνων και την φωτογράφιση των αγριόγιδων.
Παρατήρηση πουλιών	Υπάρχει ενδιαφέρον για τα αρπακτικά και τα δασικά είδη πουλιών.
Αναψυχή στην φύση / ορειβασία	Συνδυάζεται συχνά με το ιστορικό ενδιαφέρον. Υπάρχουν ξενώνες στην ΖΕΠ/ΕΖΔ (οικισμός Γράμμος και στα Μαστοροχώρια) αλλά και σε κοντινούς οικισμούς όπως το Νεστόριο. Τα μονοπάτια είναι ελλιπώς σημειωμένα.

ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ: ΕΖΔ GR1340006

Πίνακας 3.4-3: Δυνατότητες για παραγωγικές δραστηριότητες στην ΕΖΔ Βέρνου

Παραγωγικές δραστηριότητες / Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
Καλλιέργειες	Υπάρχουν καλλιέργειες (κυρίως όσπρια και οπωρώνες) στα χαμηλότερα υψόμετρα και στην Περικοπή στα ψηλότερα υψόμετρα.
Εκτροφή ζώων	Υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης της εκτατικής κτηνοτροφίας και ιδίως της βιολογικής κτηνοτροφίας
Παραγωγή ξυλείας και καυσόξυλων	Παραγωγή κυρίως καυσόξυλων
Υδρευση	Επαρκής για τους οικισμούς και κατάντη.
Άρδευση	Τα νερά τροφοδοτούν ταμειυτήρες άρδευσης κατάντη.
Αθλητικές δραστηριότητες	Το χιονοδρομικό κέντρο της Καστοριάς σε κοντινή απόσταση δεν λειτουργεί λόγω έλλειψης χιονιού.
Παρατήρηση φύσης	Κύριο ενδιαφέρον για την παρουσία της αρκούδας, ειδικά καθώς βρίσκονται κοντά οι υποδομές του Αρκτούρου.
Παρατήρηση πουλιών	Υπάρχει ενδιαφέρον σε συνδυασμό με τις διαδρομές και τα δάση
Αναψυχή στην φύση	Η διαδρομή Φλώρινα – Καστοριά (μέσω Δροσοπηγής) και Καστοριά – Νυμφαίο) και η ύπαρξη των υποδομών του Αρκτούρου δίνουν δυνατότητες. Ξενώνες υπάρχουν στους οικισμούς εντός και γύρω από την ΕΖΔ. Μονοπάτια ελλιπώς σημειωμένα.